

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

[O] EL

Etukansi: Auringonlasku Amarula Campissa [O] EL
Takakansi: Kolon maalausseinämä [O] EL

1

Arusha Masai Cafe on osa Rock Art Conversation Centerin toimintaa. Tässä ollaan Arushan keskustassa, Ruanda-tuomioistuimen lähetyvillä. [O] HK

Erkki Luoma-aho
[O] SL

Helena Saarikoski
[O] HK

Sirkka Laitinen
[O] HK

Heimo Koskinen
[O] HS

Valokuvaajat [O]:

Erkki Luoma-aho (EL)
Helena Saarikoski (HS)
Sirkka Laitinen (SL)
Heimo Koskinen (HK)

© Erkki Luoma-aho
Helena Saarikoski
2012

Teksti: Helena Saarikoski,
Erkki Luoma-aho
Taitto: Erkki Luoma-aho

Kartassa muutamia keskeisiä Afrikan kalliotaidekohteita:

Figuij ja Draa River (Marokko), Tassili n'Ajjer (Algeria), Aïr ja Ténéré (Niger), Acacus ja Wadi Mathkendush (Libya), Gilf Kebir (Egypti), Jebel Uweinat (Libya/Egypti/Sudan), Modjodjé/Songo (Mali), Bidzar (Kamerun), Las Geel (Somalimaa), Ogooue River (Gabon), Niari River (Kongo), Kakapel (Kenia), Kondoa (Tansania), Chongoni (Malawi), Tsodilo (Botswana), Matobo hills (Zimbabwe) Twyfelfontein ja Brandberg (Namibia), Drakensberg (Etelä-Afrikka/ Lesotho), Cederberg (Etelä-Afrikka)

Helsinki - Milano - Addis Abeba - Mombasa - Kilimanjaro

14.7.2011 kello 7 nautimme aamiaista Addis Abeban heräilevässä hyörinässä. Takana matkaa vajaat 11 tuntia, vielä edessä noin 8 tuntia ennenkuin olemme Kilimanjarossa Tansaniassa.

Meitä on matkassa neljä kalliotaiteesta ja safarielämästä kiinnostunutta suomalaista, osa jo konkareiksi kehittyneitä maailman kalliotaidekohteiden kävijöitä. Tavoitteenamme on koluta mahdollisimman paljon Kondoan alueen maalauskohteita käytettävissämme olevan ajan puitteissa. Suunnitelmissa on viettää intensiivinen viikko maalauksia dokumentoiden ja toinen viikko safarielämään tutustuen.

Kilimanjaron lentokentälle laskeuduttiin iltapäivällä.

Viisumit saimme kätevästi kentältä ilman suurempaa jonotusta, olimme jo etukäteen täyttäneet netistä tulostetut lomakkeet ja taskussa oli valmiina 50 USD maksuksi sekä pakollinen todistus keltakuumerokotuksesta.

Iltapäivän aurinko paistoi kuumasti, olimmehan melkein päiväntasaajalla. Toisaalta kuulimme, että kotimaassa kärvisteltiin 30 asteen lämpötiloissa, joten emmeköhän me tämän kestä.

Rock Art Conversation Center

Kilimanjaron kentällä meitä oli vastassa isäntämme, Seppo Hallavalnio, suomalainen taitelija, joka on asunut jo pitkään Tansaniassa. Sepon kyydissä ajoimme noin 40 kilometriä Arushaan, jossa majoituimme Rock Art Centerin tiloihin.

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Täällä Sepolla on ateljee, jonka yhteydessä on näyttelytila, pari vierashuonetta sekä ravintola. Todella viehättävä paikka aivan Arushan keskustassa.

Seppo pitää paikallisille asukkaille kursseja mm. paperinvalmistuksesta. Myyntinäyttelyssä on esillä Sepon ja paikallisten asukkaiden töitä sekä hieno kokoelma Itä- ja Keski-Afrikan kulttuuriesineistöä.

Seuraavana aamuna teimme Arushassa hankintoja viikon leiriä varten ja vaihdoin rahaa safaria varten. Tansanian shillingin kurssi oli helppo muistaa: 1€ = 2000 shillinkiä.

Esimerkiksi pizza maksoi noin 2500 shillinkiä ja olut 1500, kalliissa safarilodgeissa hinta on tosin vähintään kaksinkertainen. Lodgeissa saattoi maksaa myös USDollareilla hiukan kalliimpaan hintaan.

Kondoan Koloon

Hankintojen jälkeen lähdettiin kohti Kondoan kalliotaldealuetta. Ajomatkaa oli noin 300 kilometriä. Alkumatka sujui nopeasti Arusha-Dodoma-valtatietä loppumatkan taittuessa rytyytellen pitkin möykkyistä ja kuoppaista hiekkatietä Kolon kylään.

Vierailimme Kondoan kalliotaidetta esittelevässä Kolon museossa.

Leiripaikkamme Amarula Camp sijaitsee Kolosta noin kahden kilometrin päässä, Mnenia-nimisen pikkukylän kupeessa. Leiri toimi tukikohtanamme viikon ajan. Meidän neljän lisäksi mukana olivat Seppo, kokki Rashidi sekä oppaamme Pascal, joka odotteli meitä jo paikan päällä.

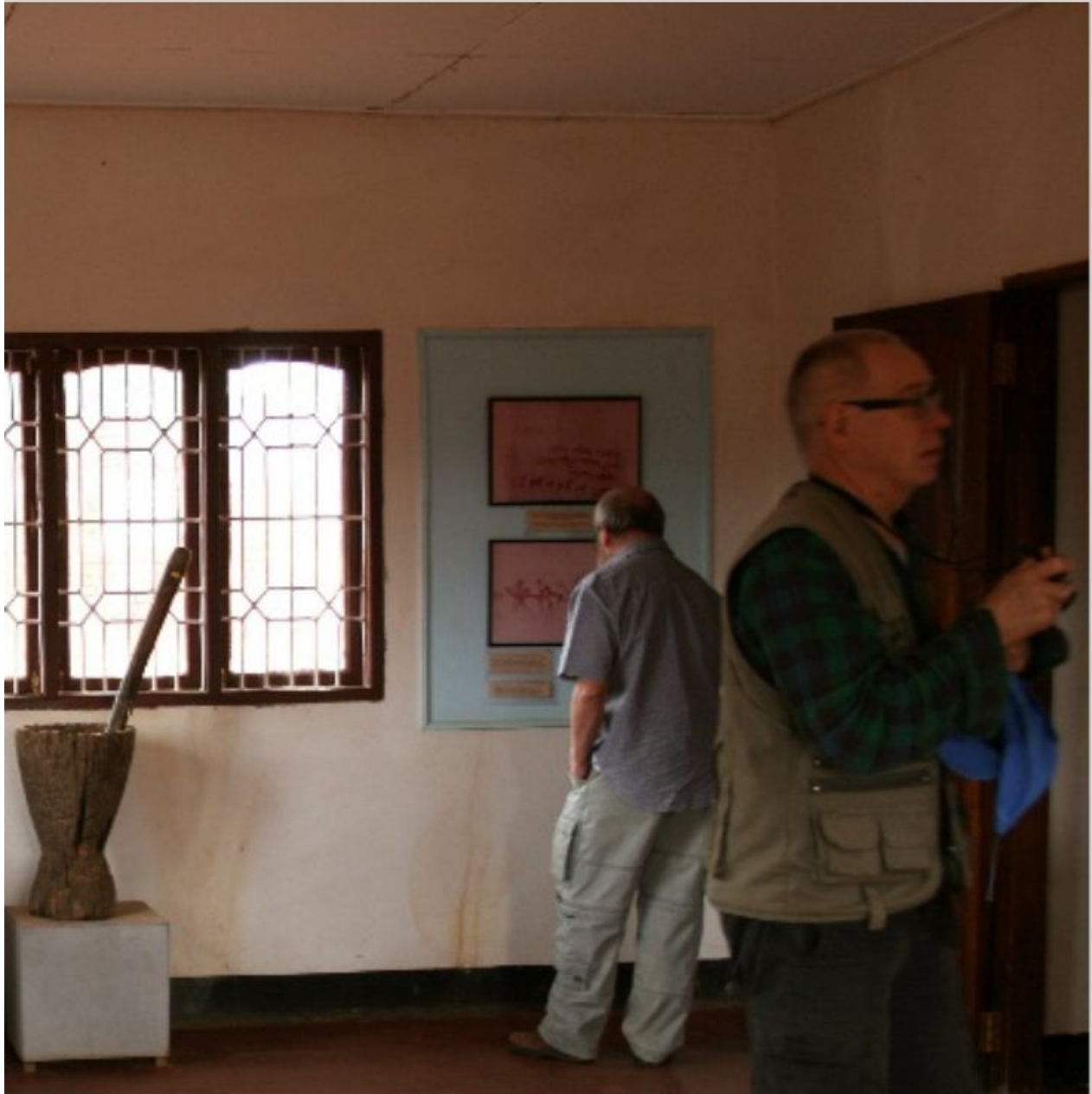
Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

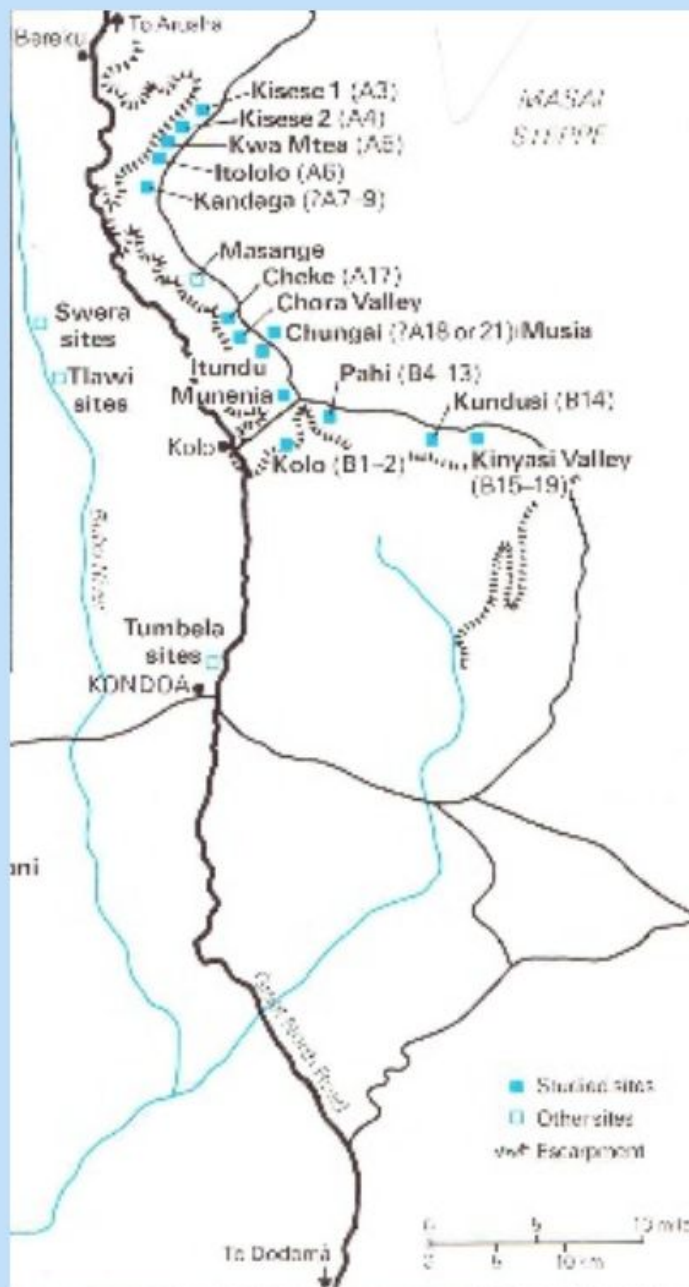
Edellinen aukeama: Arushan Rock Art Center, Masai Cafe.

◀ [C] SL

Kondoan museossa. ▲ [0] SL

Kondoa

Kondoaan kalliotaiteesta raportoivat ensimmäisinä alueella toimineet lähetyssaarnaajat vuonna 1908.

Ensimmäinen kirjallinen raportti on vuodelta 1929, kun T.A.M. Nash julkaisi maalauksista artikkelin (The Royal Anthropological Institute Journal).

Louis Leakey tutki aluetta vuodesta 1930 lähtien ja julkaisi kirjassaan Stone Age in Africa (1936) luokittelun maalausten tyyleistä.

Vuonna 1951 Louis ja Mary Leakey palasivat italialaisen Giuseppe della Giustinan kanssa dokumentoimaan kuvia. He luettelivat 186 kalliomaalauseinämää 500 neliökilometrin kokoisella alueella. Kuvat jäljennettiin piirtämällä paperille ja sellofaanille, koska heillä oli vain keho kamera eikä lainkaan väriefilmiä.

Mary Leakey on julkaissut noista löydöistään kirjan **Africa's Vanishing Art - The Rock Paintings of Tanzania** (1983).

" I have often wished over the years that the Tanzania rock paintings might be better known and more widely appreciated. They are so beautiful and disappearing so fast." (Mary D. Leakey 1983)

Vuonna 2006 Kondoan kalliotaidealue (2 336 km²) hyväksyttiin Unescon maailmanperintökohteeksi.

Kondoan alueella on useita kalliotaidekohteita: Cheke, Fenga, Kandaga, Kinyasi, Kisese, Kolo, Pahl, Musia ja Thawi, joista varsinkin Kolo ja Cheke ovat maailmankuuluja paikkoja.

Kondoan alue on Sandawe -heimon ikäaikaista asuinalueita ja heidän esi-isänsä uskotaan pääasiassa olevan kuvien tekijöitä.

Sandawien kieli on ns. klik klik-kieltä eli puhe kuulostaa jonkinlaiselta naksuttelulta.

Ollisimme mielellämme tavanneet sandaweshamaanin, joka olisi voinut kertoa esi-isänsä riiteistä ja niiden yhteydestä kalliossa oleviin mystisiin kuviin, mutta siihen ei valitettavasti ollut mahdollisuutta.

Sandaweheimon lisäksi myös muilla heimoilla (hadzat, bantut ja maasalt.) on yhteyksiä Kondoan kalliotaiteeseen.

Viikon ajan kolusimme näitä paikkoja, kuvia kertyi useampia tuhansia. Totesimme saman kuin mistä Mary Leakey oli saanut innostuksensa tallentaa noita kuvia: ne ovat tuhoutumassa kuten monet muutkin kalliokuvat ympäri maailman.

Yhtenä syynä kuvien katoamiseen on ihmisen toiminta: kuvia saatetaan kastella, mikä heikentää värien näkymistä. Varsinaista vandalismia, joka tuhoaa esimerkiksi Saharan kalliokuvia, emme huomanneet.

Osasyynä kalliokuvien häviämiseen on myös paikallinen traditio: uusia kuvia tehdään vanhojen päälle. Huomasimme useita kuvaseinämiä, joiden sisältö ei enää vastaa Mary Leakeyn dokumentteja...

Toinen väijäämätön tuhoaja on luonto itsessään: vesi ja tuulen mukana kulkeva hiekka kuluttavat kuvia. Osa kuvakentistä on säiden armoilla paljailla kallioseinämillä. Parhaiten säilyvät sisäänpäin koverille pinnolle tai lipan alle tehdyt kuvat.

Itäisen Afrikan kalliotaide

Suurin osa Itä-Afrikasta, Kenia, Tansania ja Uganda, sijoittuu ylätasangolle suunnattoman laajalle alueelle, missä eri kulttuurit ovat kohdanneet ja sekoittuneet vuosituhansien ajan. Alueen kalliotaide kuvastaa täällä asuneiden ihmisten historiaa kivikaudelta lähtien.

Kondoan kalliotaidealue on Tansanian keskiosassa, Arushasta etelään. Kalliomaalauksia on myös Viktoriajärven ympäristössä ja pohjoisempaan Kakapel (Mount Elgon), lähellä Ugandan rajaa. Kalliopiirroksia löytyy Kenian pohjoisosasta Turkanajärven rannalta.

Kuvien aiheet ovat etupäässä eläinhahmoja, ihmisiä tai ihmisen kaltaisia myyttisiä olentoja sekä erilaisia symbolisia merkkejä. Eläimet ovat tyypillisiä savannien asukkeja, ihmiset on kuvattu iloitellun pitkiksi ja maalattu usein vain muutamalla herkällä viivalla. Pään paikalla on jonkinlainen valtava hiusrilte, joissakin kuvissa eläimen pää.

Eräs erikoisuus: ihmishahmon päästä tai kädessä olevasta soittimesta lähtee ääntä kuvaavia pisteitä leviten ympäristöön. Joskus kasveista lähtee samantapaisia pisteviivoja kuvaten ilmeisesti siitepölyä tai itiöitä.

Oheinen kuva huilunsoittajasta on Mary Leakeyn kirjasta (Pahi 27).

Maalauksista

Maalaukset voidaan jakaa viiteen pääryhmään .
(TARA, Trust of African Rock Art)

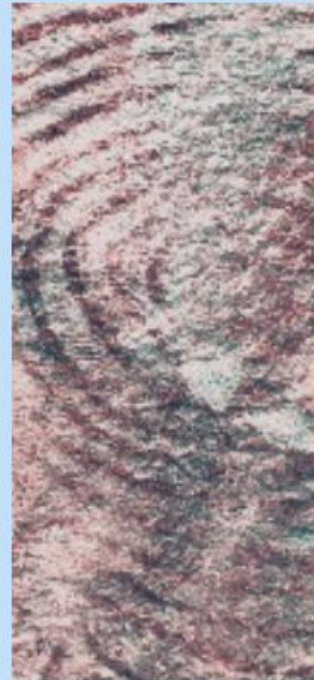
- Punaiset maalaukset

Punaisia maalauksia on Kondoan ja Singidan alueilla Tansanian keskiosassa. Aiheina ovat lähinnä eläimet ja ihmiset, jotka on maalattu punavärillä. Varhaisimmat eläinkuvat on maalattu ääriivoin ja täytetty punavärillä. Maalausten koko vaihtelee muutamista senttimetreistä aina kahteen metriin saakka. Ihmishahmot on maalattu hienostuneemmin, mahdollisesti pensselillä. Sandawe- ja hadzaheimoja pidetään maalausten tekijöinä. [O] EL ►

- Twa-tyylin maalaukset

Twa-tyylin maalauksia tavataan koko Tansaniassa ja myös Kenian eteläosassa. Maalaukset ovat etupäässä punaisia abstrakteja geometrisia kuvioita, jotka on usein täytetty valkoisella värillä. Valkoinen väri on näistä kuvista nopeasti katoamassa. Maalauksissa on sisäkkäisiä ympyröitä, spiraaleja ja "tikapuita" Näitä kuvia pidetään varhaisten metsästäjä-keräilijöiden, mahdollisesti nykyisten pygmien esi-isien tekeminä. Varhaisimmat kuvat saattavat olla 7 000 vuotta vanhoja. Maalausten tekeminen lakkasi noin 1 000 vuotta sitten. [O] EL ►

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

- Paimentolaismaalaukset

Näitä maalauksia on vähän ja ne sijoittuvat kahteen tunnettuun kohteeseen Mount Elgonilla. Kuvien karjalla on lähes olemattomat päät ja pitkät sarvet. Niitä on maalattu elefantin ja geometrinen kuvien yhteyteen. Väreinä on käytetty mustaa, valkoista, harmaata, punaista ja keltaista. Taitelijat ovat mahdollisesti Niili-Saharan asukkaiden es-isiä, jotka siirtyivät ylös Niilin laaksoon noin 3 000 vuotta sitten. Kondoassa tyyli ei ole edustettuna.

- Myöhemmät valkoiset maalaukset

Myöhemmät valkoiset maalaukset ovat bantuheimon maanviljelijöiden tekemiä viimeisten 1 000 vuoden ajalta. Nämä pääosin Tansanian alueen maalaukset on maalattu sormin. Aiheina on geometrisia kuvioita, eläimiä ja ihmisiä katse eteenpäin suuntautuneena ja kädet lanteilla.

◀ [O] EL

- Lihansyöjien maalaukset

Näitä maalauksia tavataan Tansaniassa ja Keniassa. Niissä on kuvattuna geometrisia muotoja ja ne on maalattu sormin käyttäen valkoista ja mustaa väriä. Joskus aiheena on punaisella maalattuja "tikku kuvioita" kallioseinämissä sellaisissa paikoissa, jossa maasait saattoivat syödä tappamia eläimiä koska kotona se oli kiellettyä.

◀ [O] EL

Väriaineista

Maalarit löysivät käyttämänsä värit ympäristöstä: hematitiittia ja luonnon rautahydroksideja punakeltaisen (okran) eri sävyihin, mangaanin oksideja tummempiin sävyihin. Valkoista väriä saatiin kalkista. Värejä saatettiin myös kuumentaa, jolloin saatiin syvempiä värisävyjä. Hiiltä käytettiin harvoin, mikä hankaloittaa tarkkojen ajoitusten tekemistä.

Väriaineet jauhettiin ja sekoitettiin sopiviin sideaineisiin, mm. eläinrasvaan, munanvalkuaiseen, vereen ja kaseiiniin (maito). Maalit levitettiin kalliopinnalle joko sormin tai eläinten harjasta tai linnun sulista tehdyillä pensseleillä. [O] HS ▶

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

Oppaamme ja matkanjärjestäjämme yhteystiedot:

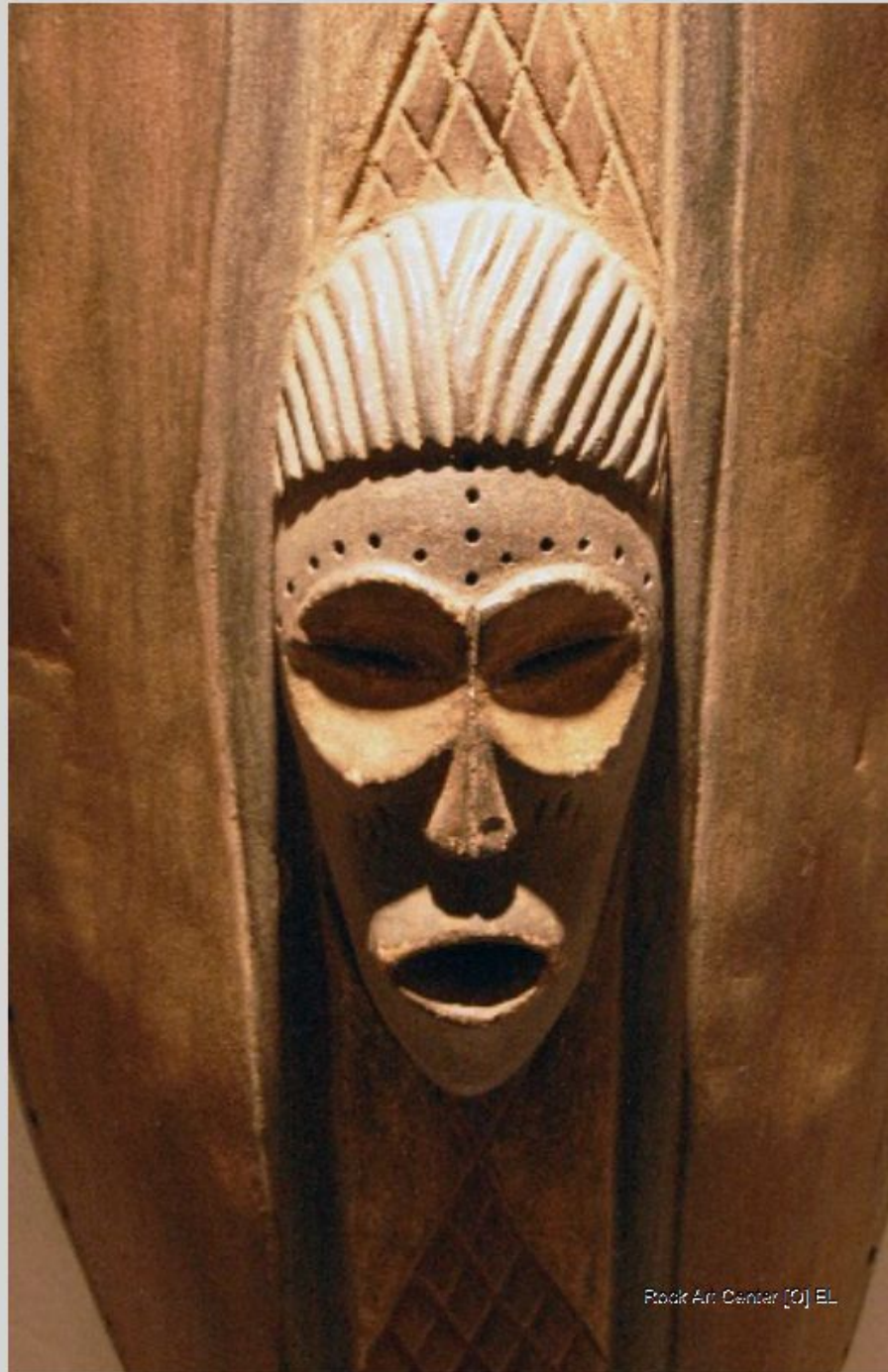
Sähköposti what@warmheartart.com

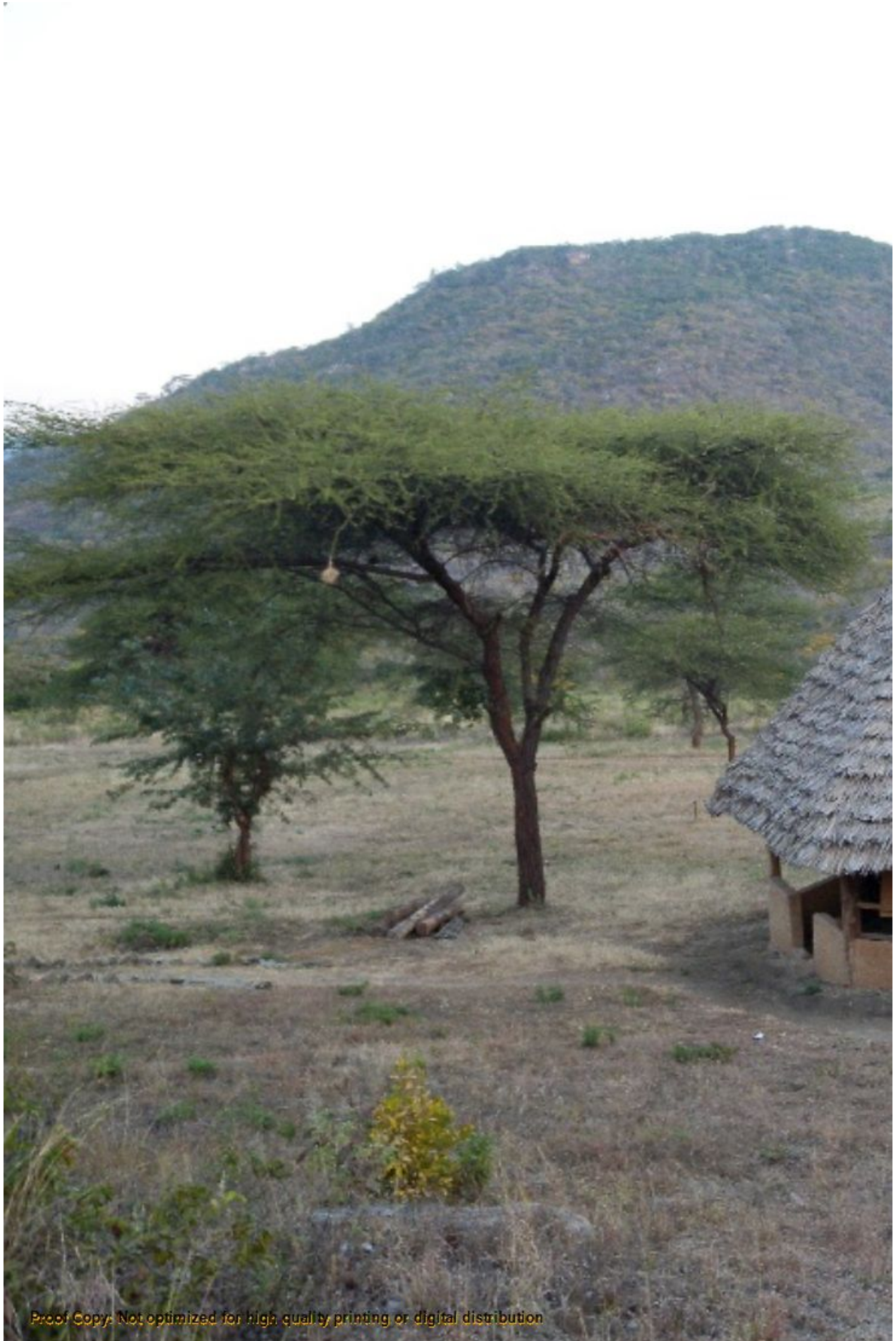
<http://www.racctz.org/>

Puhelin: +255754672256

Seppo Hallavainio

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

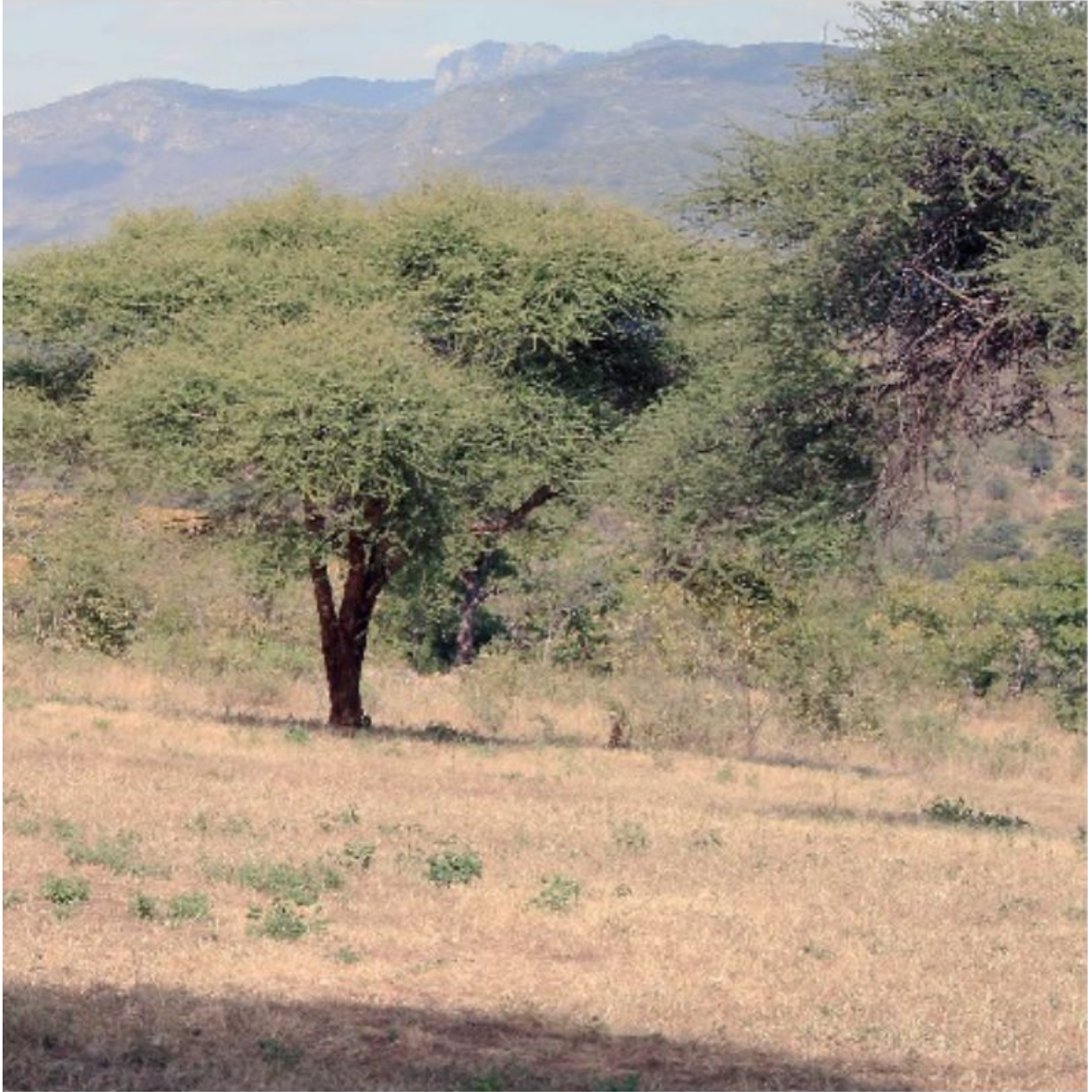

Amarula Camp ja Isäntä. [0] HS ▲

◀◀ [0] HK

20

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

Ensimmäisenä iltana majapaikassamme Amarula Campissa kuulos-
telimme lähikylästä kuuluvaa rummu-
tusta ja laulua.

[O] HS ▲

Amarula on kermalikööri, jota valmis-
tetaan Etelä-Afrikassa . Se on tehty
marulahedelmistä, sokerista ja
kermasta. Marulapuu (*Sclerocarya
birrea*) , jota paikallisesti kutsutaan
myös elefanttipuiksi , on yleinen
koko Afrikassa, varsinkin Etelä- ja Itä-
Afrikassa.

[O] EL ▶

Rummutuksen ja laulun tarkoitus selvisi meille kun paikalliset naiset tulivat viimeisenä leiri-litsemme laulamaan ja tanssimaan meille. Tunnelma oli välitön ja mutkaton. Itsensä näkeminen valokuvissa ja videolla oli heille suurta huvia.

Esitysten jälkeen sekä naiset että mukana olleet lapset saivat limonadia ja keräämämme pienen kolehdin. Asante sana! Kiitos paljon!

◀ [O] HK

[O] EL ▶

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

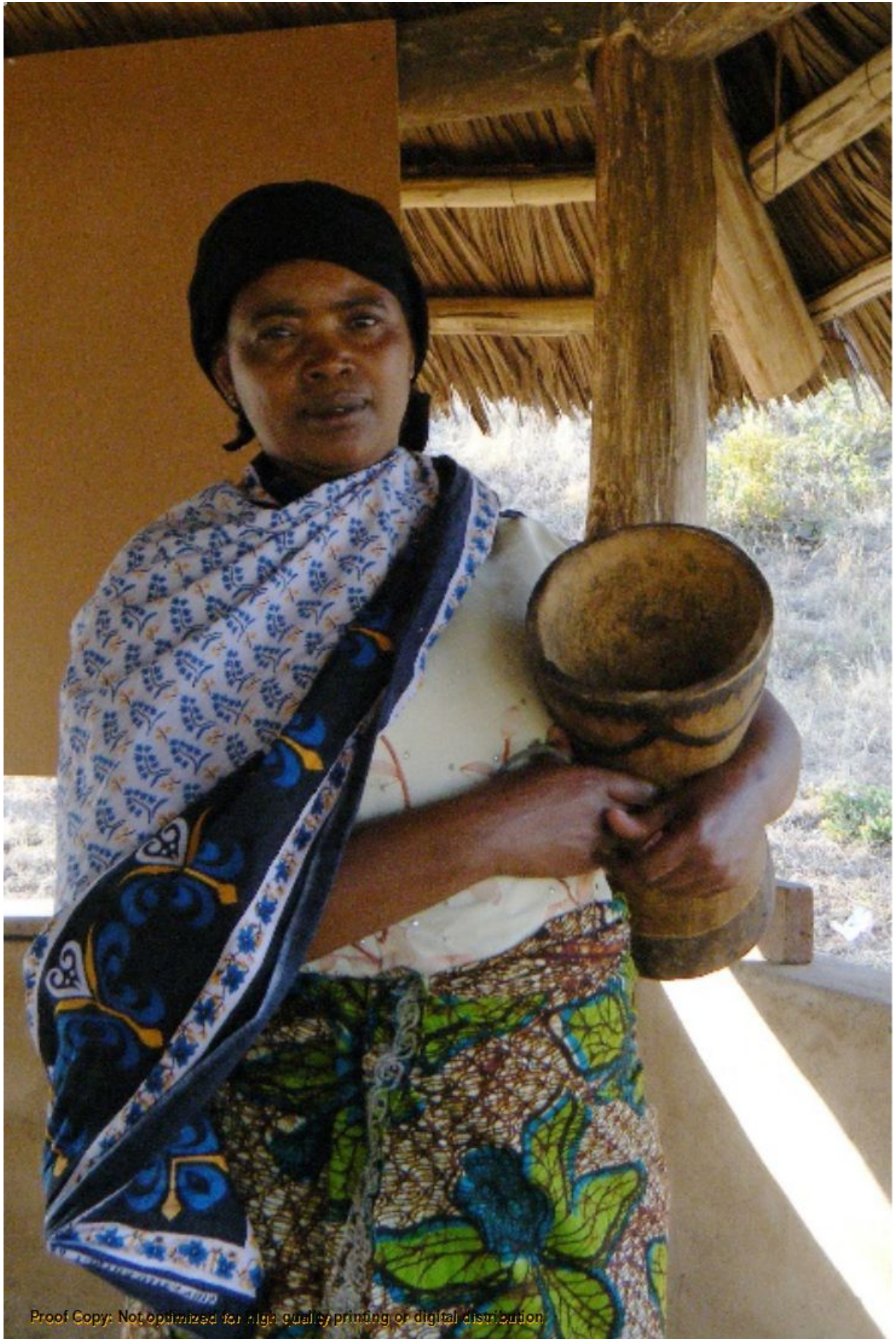
[O] SL ▲

[O] HS▶

[O] HS▶▶

Alueen vanha kivikautinen kulttuuri on vahvasti arjessa mukana ja muokkautuu Seppo Hallavainion opastuksella erilaisiksi myytäviksi tuotteiksi sekä laulu- ja tanssiesityksiksi.

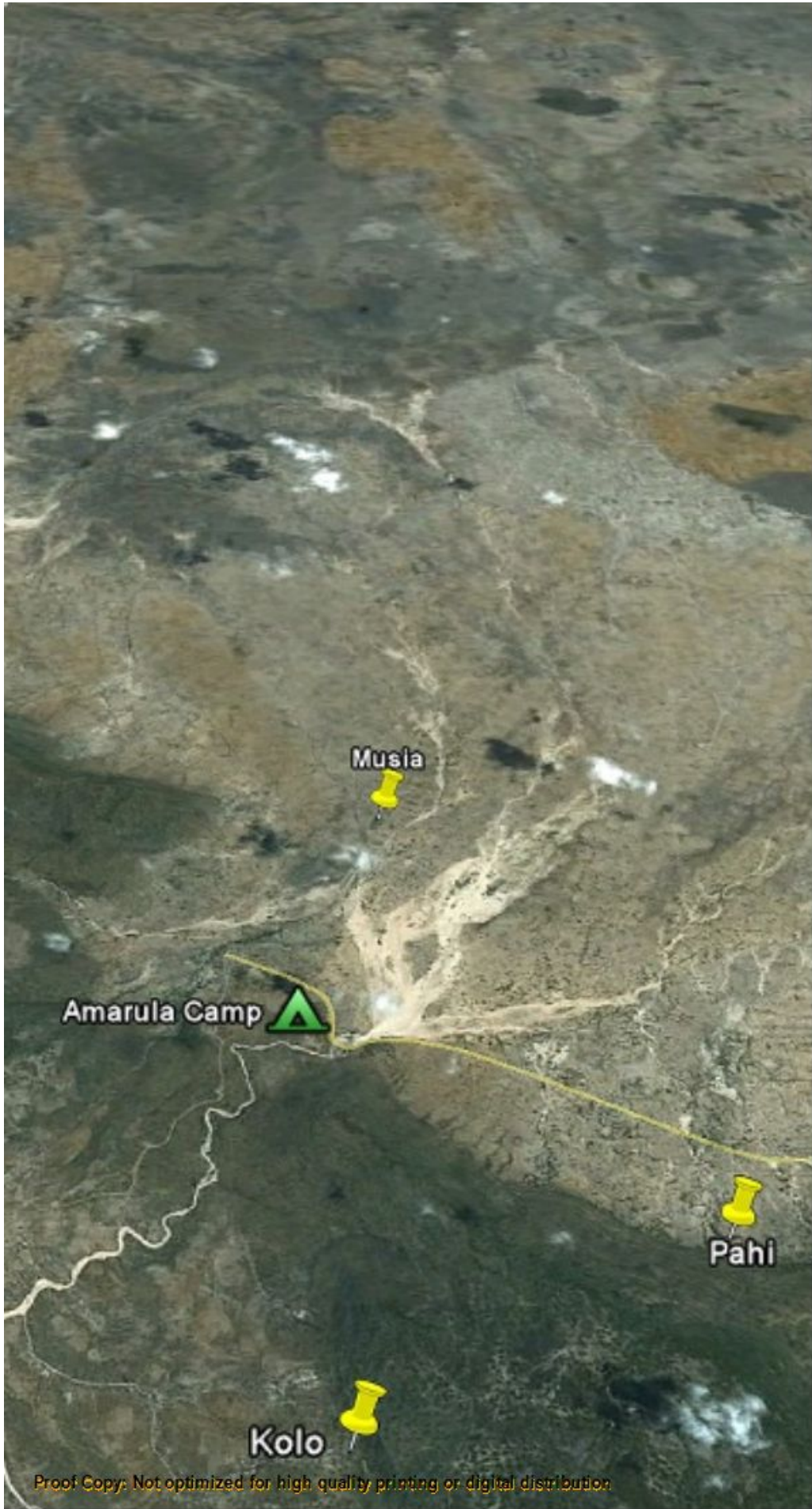

Mary Leakeyn kirja *Africa's Vanishing Art* kertoo nimensä mukaisesti katoavasta Tansanian kalliotaiteesta. Kirjan kuvat ovat kopioita niistä piirroksista, joita Mary Leakey teki ryhmänsä kanssa vuonna 1951 Kondoan maalauksista. Uudet kuvankäsittelytekniikat tarjoavat vielä uuden mahdollisuuden tarkastella haalistuneita kuvia. Seuraavassa kuvakoosteessa on kuvien yhteyteen merkitty (PS) tai (Dstretch), riippuen siitä, onko kuvaa erityisen voimakkaasti käsitelty PhotoShop- tai Dstretch-ohjelmilla.

Osa Kolo 1 -seinämän maalausta. Kuvasta erottuu kaksi hahmoa, eikä juuri muuta.

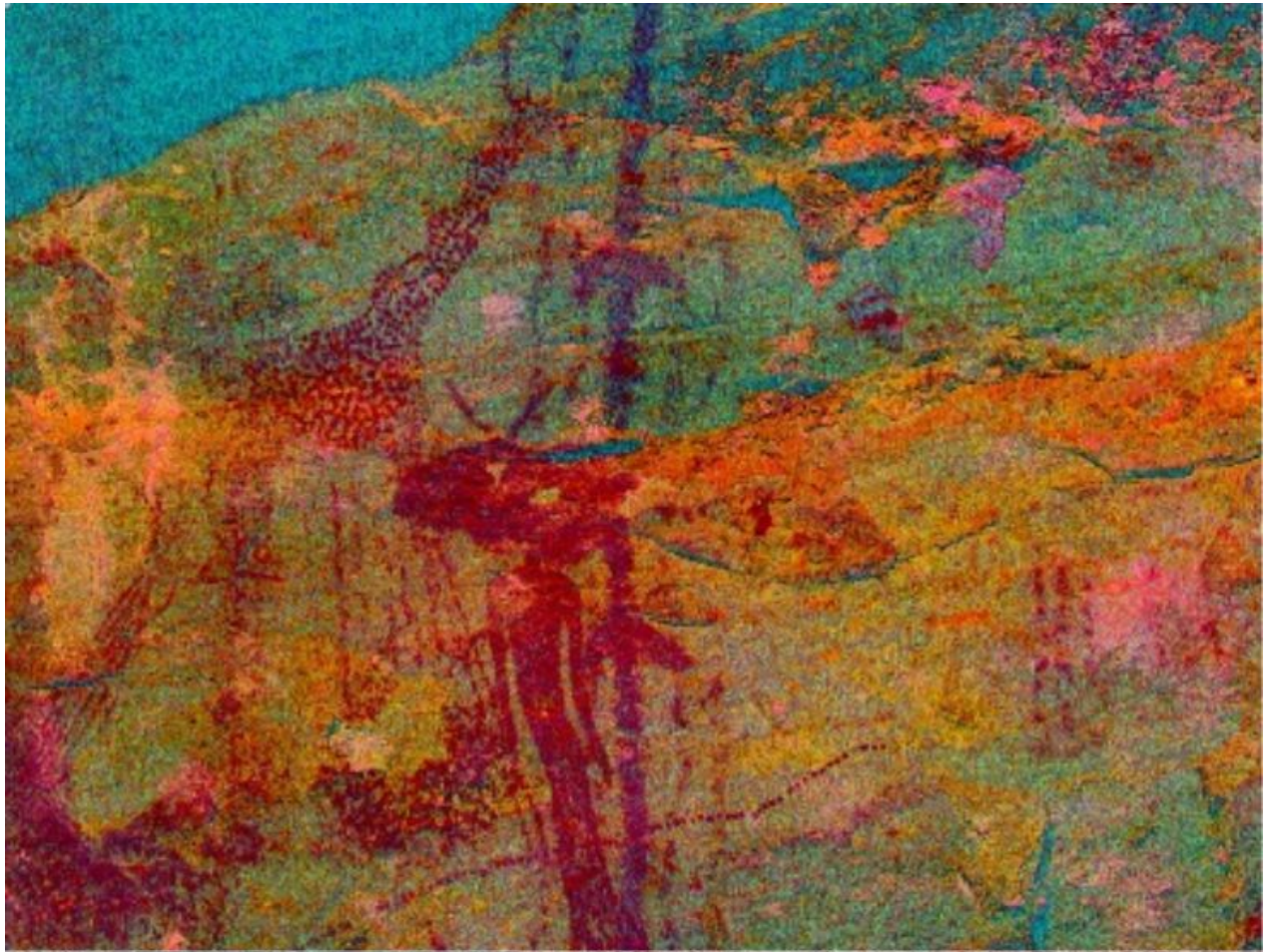
[O] EL▲

Sama kuva käsiteltynä Dstretch-ohjelmalla. Vasemmalla ylhäällä kirahvi, joka ei erotu paljain silmin.

[O] EL▶▶

Sama PS-käsiteltynä. Kuvan komponentit erottuvat tässäkin.

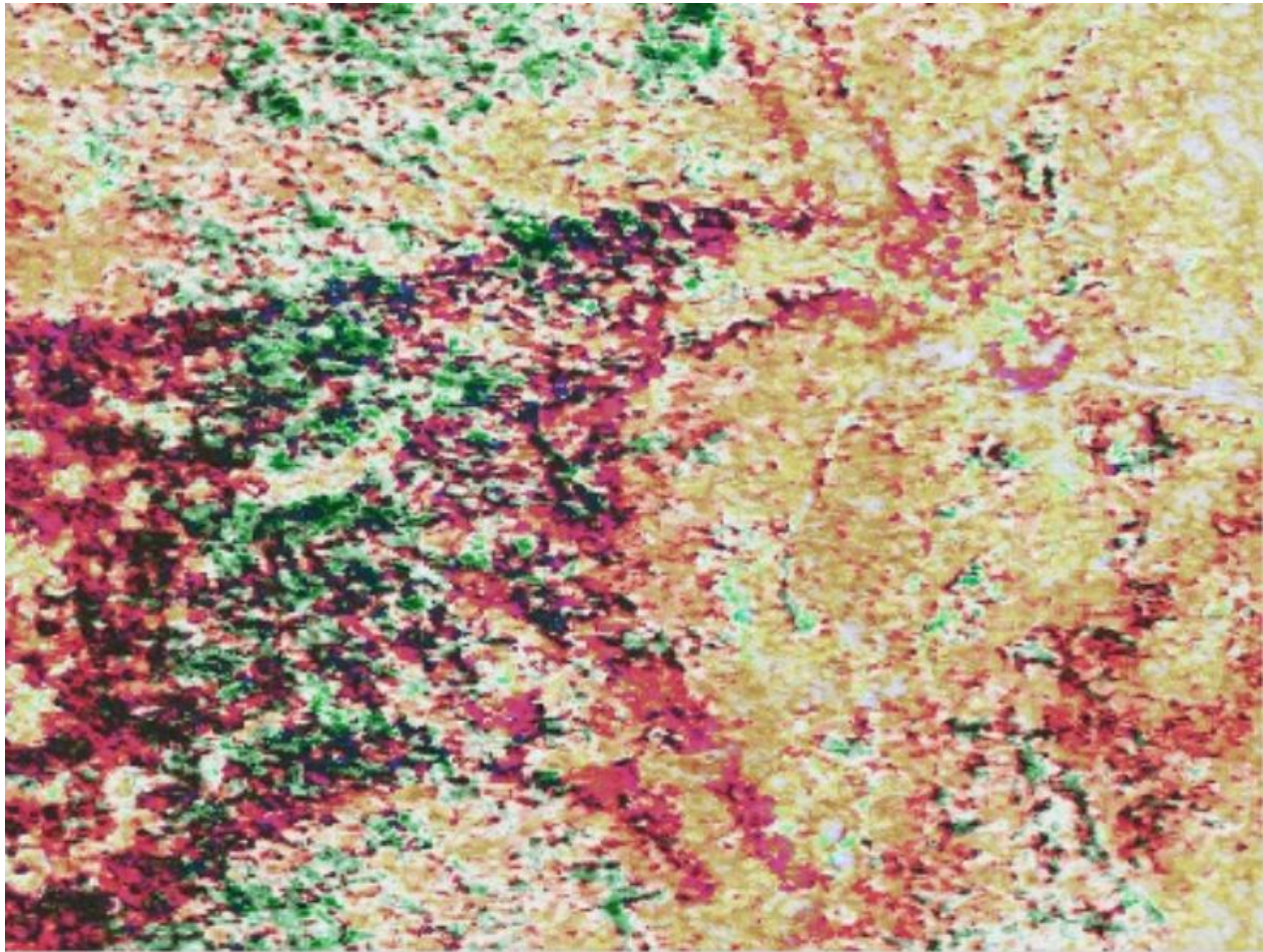
[O] EL▶▶

An aerial photograph of a forested landscape. A prominent, dark, diagonal line, likely a road or a path, runs from the upper left towards the center. The terrain is covered in dense vegetation, with varying shades of green and brown, suggesting different types of trees or forest density. The overall texture is rough and uneven.

Kisese

Käsitelty yksityiskohta viereisen sivun kallokuvasta (PS).

◀ [O] EL

Sepolla oli Dstretchin kehittäjän (Jon Harman) modifioima kamera, jossa on mukana Dstretch-ohjelma. Kamera osoittautui käteväksi apuvälineeksi. Sen avulla voi jo maastossa havaita piilossa olevat maalaukset.

Tämän muistikortilta toimivan ohjelman saa vain muutamiin vanhoihin kameramalleihin (Canon Powershot: SX10is, A2000is, A720is ja A590is).

Lisätietoja: <http://www.dstretch.com/>

email: dstretch@prodigy.net (mailto:dstretch@prodigy.net)

Seuraavalla sivulla käsitelty kuva sarvikuonosta, joka lienee maalattu neljän ihmishahmon päälle (Dstretch).

[O] EL ▶▶

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

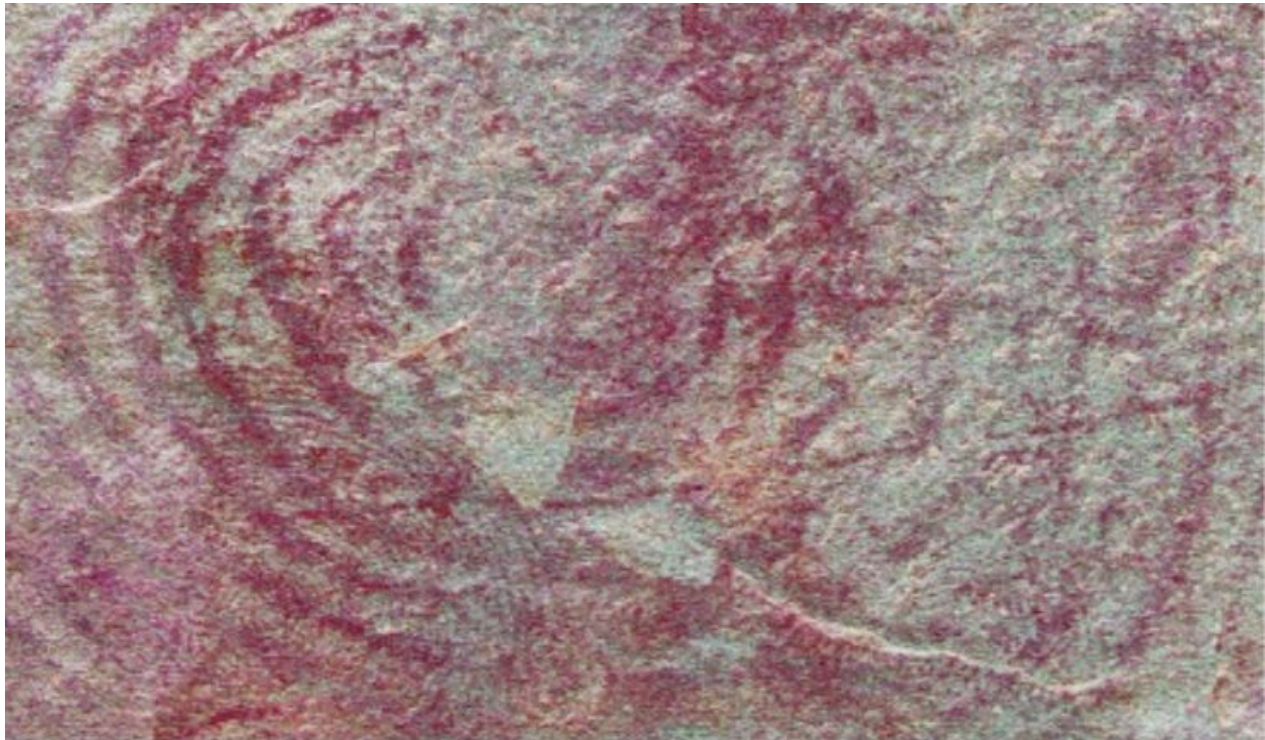

Seinämässä on punaisella värillä tehtyjä kuvioita, joista yksityiskohtia on valkea erottaa. Alla sama kohde tietokoneella käsiteltynä (Dstretch+PS). [O] EL ▲

Nyt kuvasta erottuu myös Twa-tyylin sisäkkäisiä ympyröitä. Ihmis- ja eläinhahmojen lisäksi huomio kiinnittyy antropomorfiseen kuvioon keskellä, jossa ympyräkuvio

lisäkkeineen (aurinkosymboli) muodostaa olon pään ja hiukset (vrt. Cheke s. 79). Toinen ympyräkuvio on sen alapuolella ja kolmas laajin sisäkkäisten ympyröiden joukko on tästä hiukan oikealle alaviistoon. Tulkintaa valkeuttaa se, että harpilla tehdyt osat ovat nuorimpia. Kuvat kertovat myös sen, että Mary Leakeyn kirjan nimi "Africa's vanishing art" kuvaa Kondoan kalliomaalausten tilaa hyvin.

Toisen seinämän keskiössä on vapaalla kädellä piirretyt sisäkkäiset ympyrät. Koko noin 80 cm. Sen sisällä on kolme sisäkkäisten ympyröiden joukkoa, joista suurimman halkaisija on noin 30 cm.

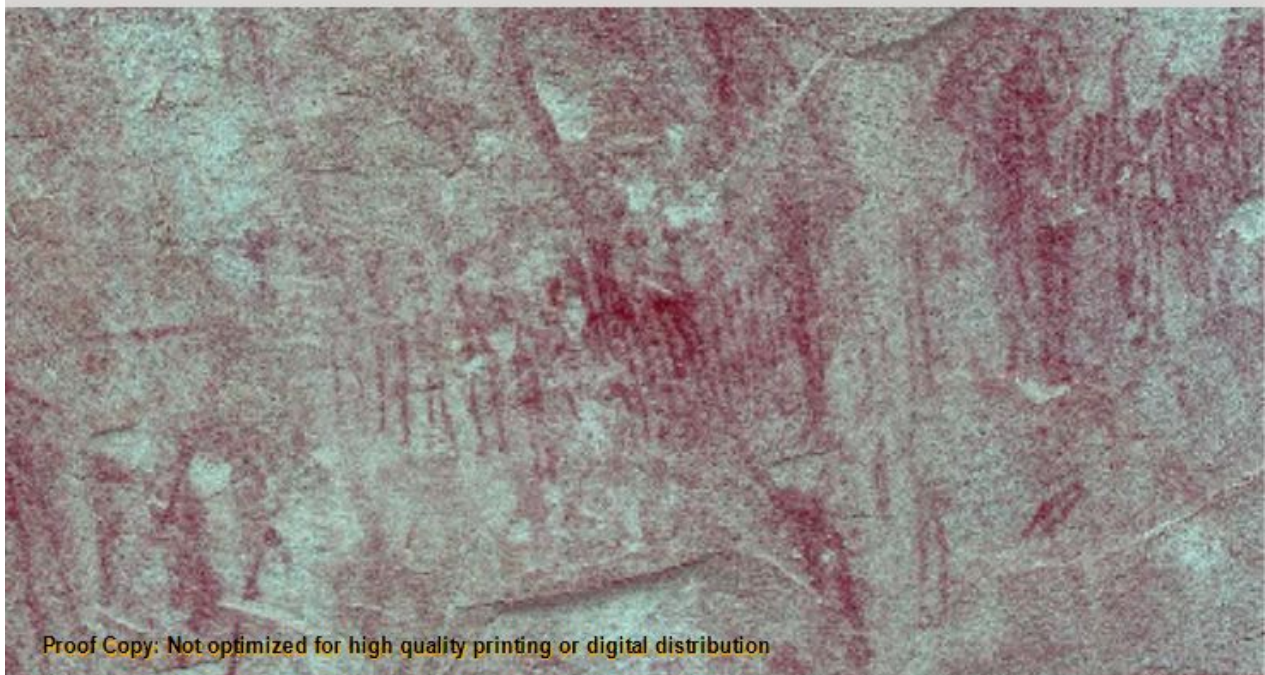
Siinä on 29 pikkutarkasti (naruharpilla?) piirrettyä ympyrää, joiden etäisyys toisistaan on vain 5 mm (PS)

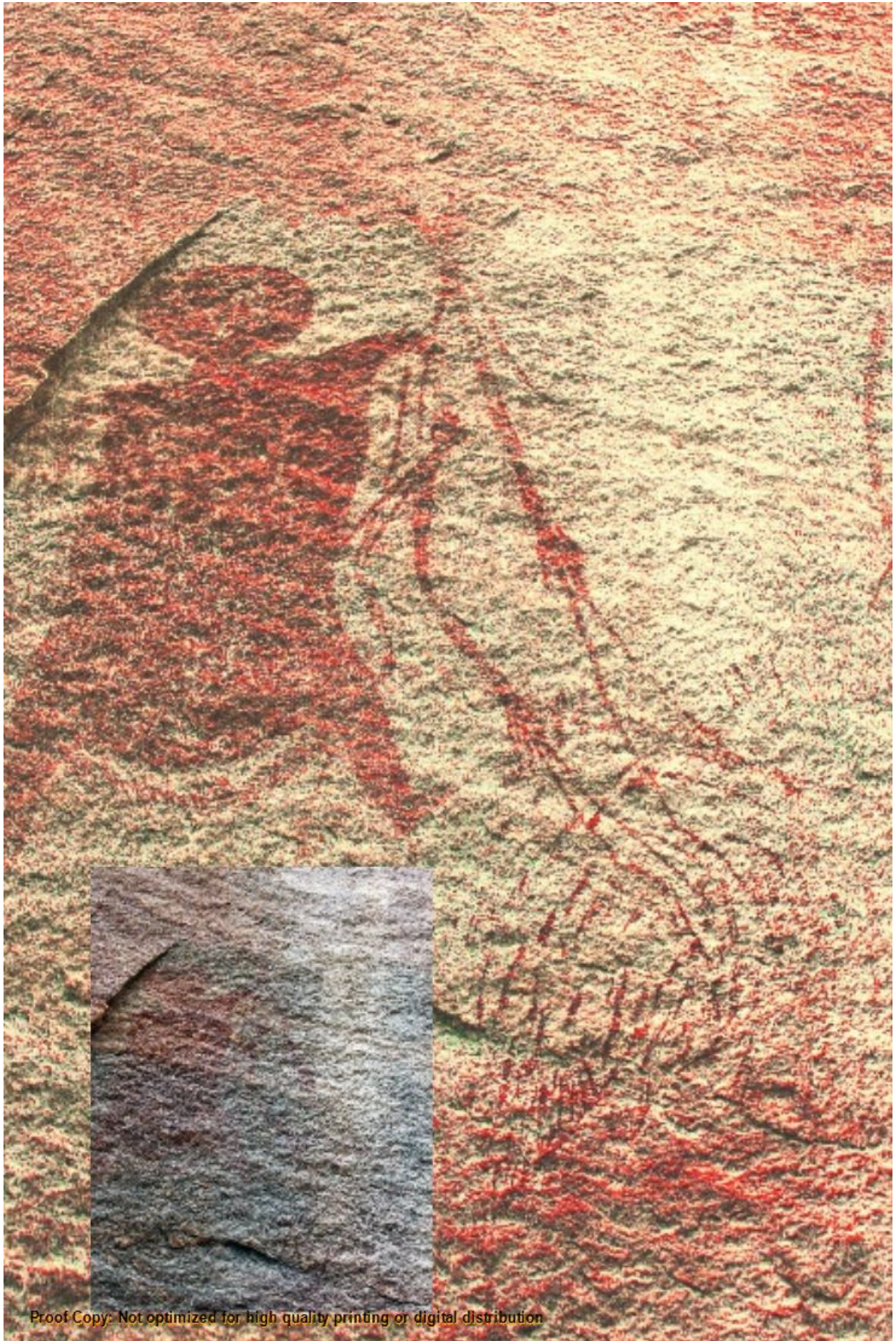
[Q] EL▲▼▶▶

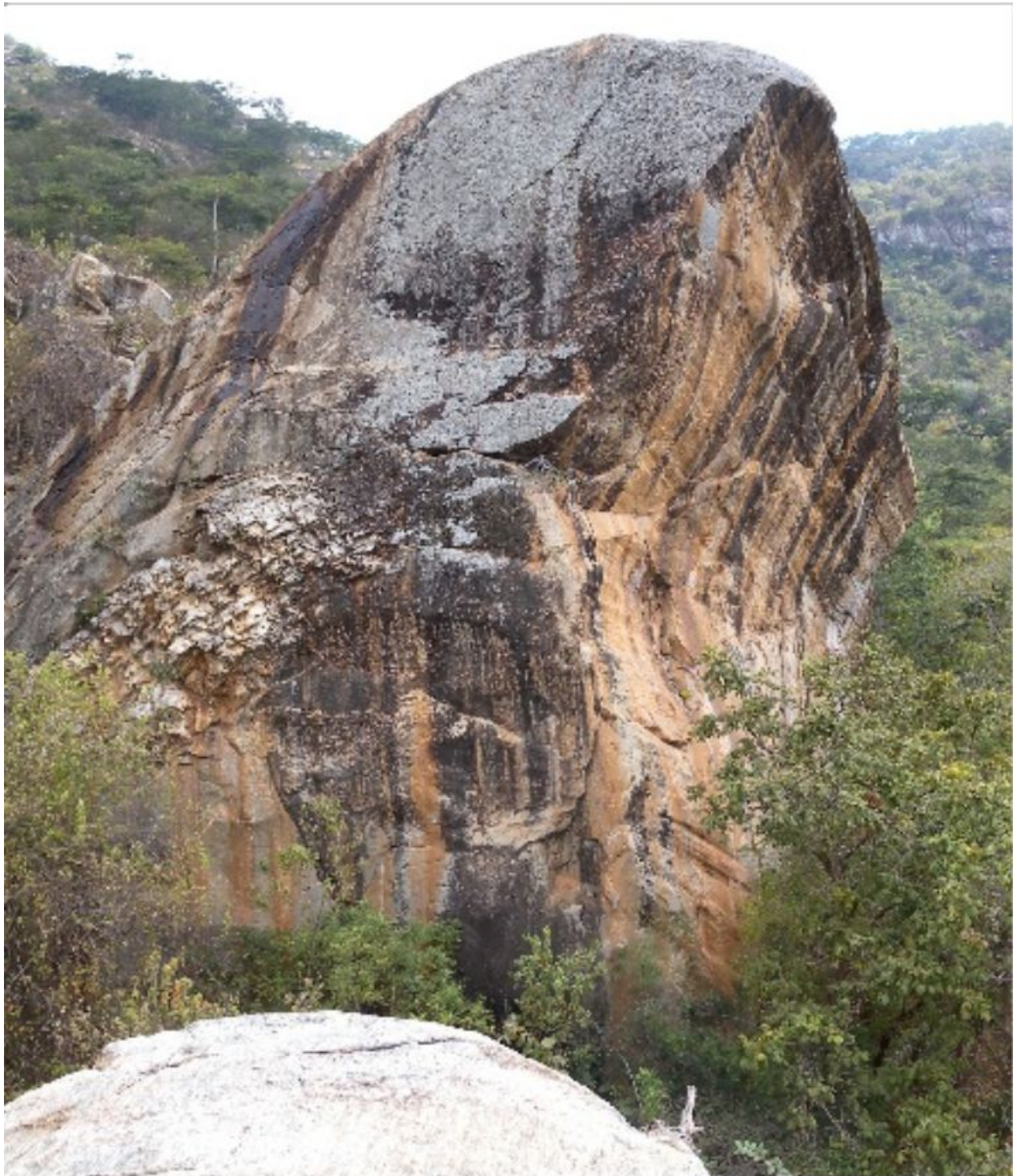
Osa 30 hengen marssivasta joukosta.

Hahmoilla on pieni pyöreä pää ja leveät lanteet. Taaempänä olevat kantavat suuria, jopa itseään pidempiä jousia (PS).

Oikealla antropomorfinen hahmo, jolla on soikea pää, lyhyt kaula, nellömäinen keho ja suorat lyhyet jalat. Jalkojen välissä on kaarimainen kuvio, jonka merkitystä ei tunneta. Hahmon oikealla puolella tyypillisessä tanssiasennossa olevia ihmisiä (PS)

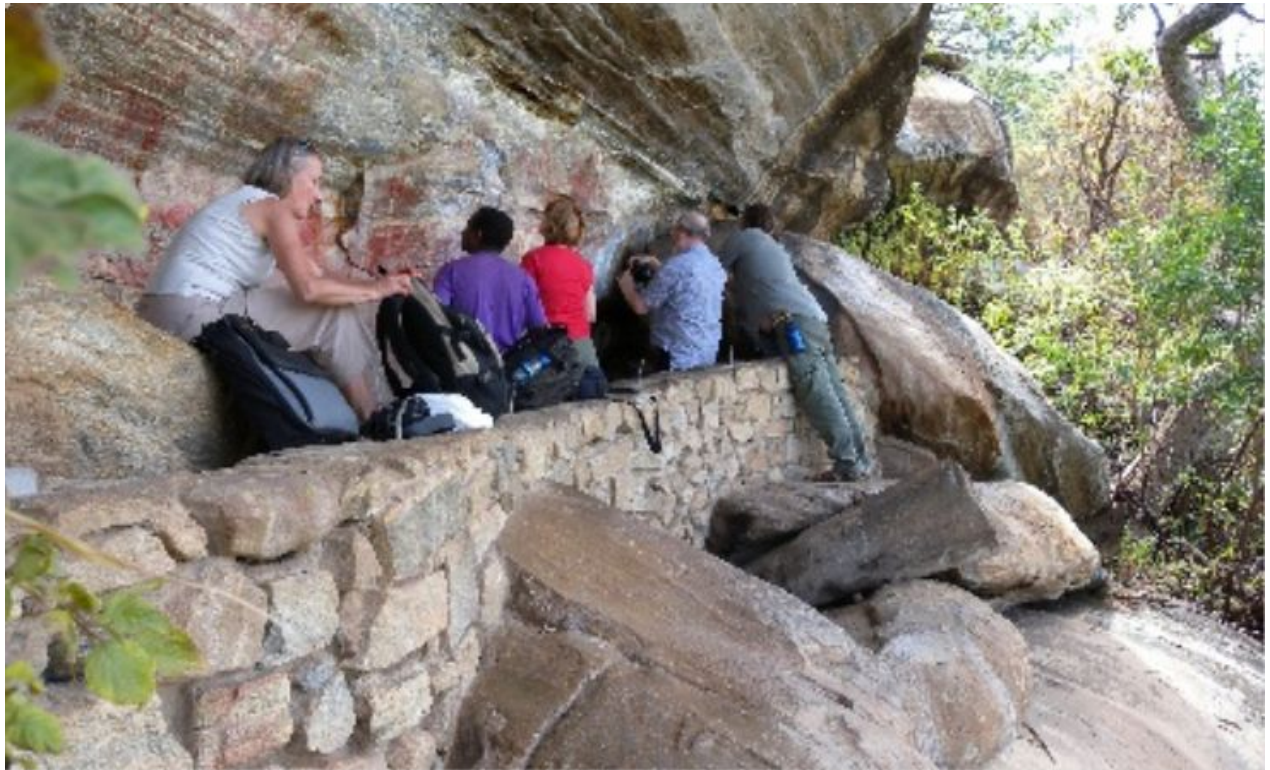

Näkymä Kwa Mtean kalliolta. [O] HK ▲

[O] EL ►►

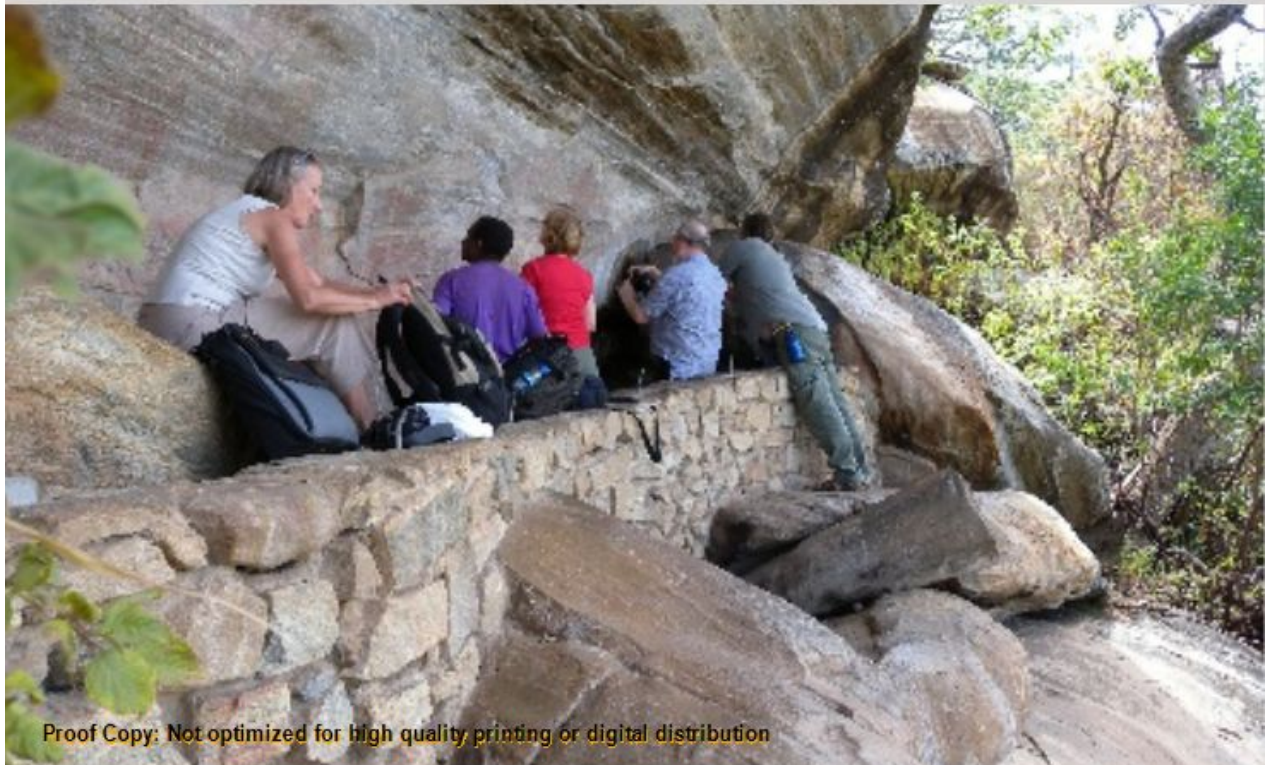
Kwa Mtea

Vähän tähän tapaan Seppo näki
kuvaseinämän Dstretch-kamerallaan...

[O] HK▼

... ja tässä meidän todellisuutemme.

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

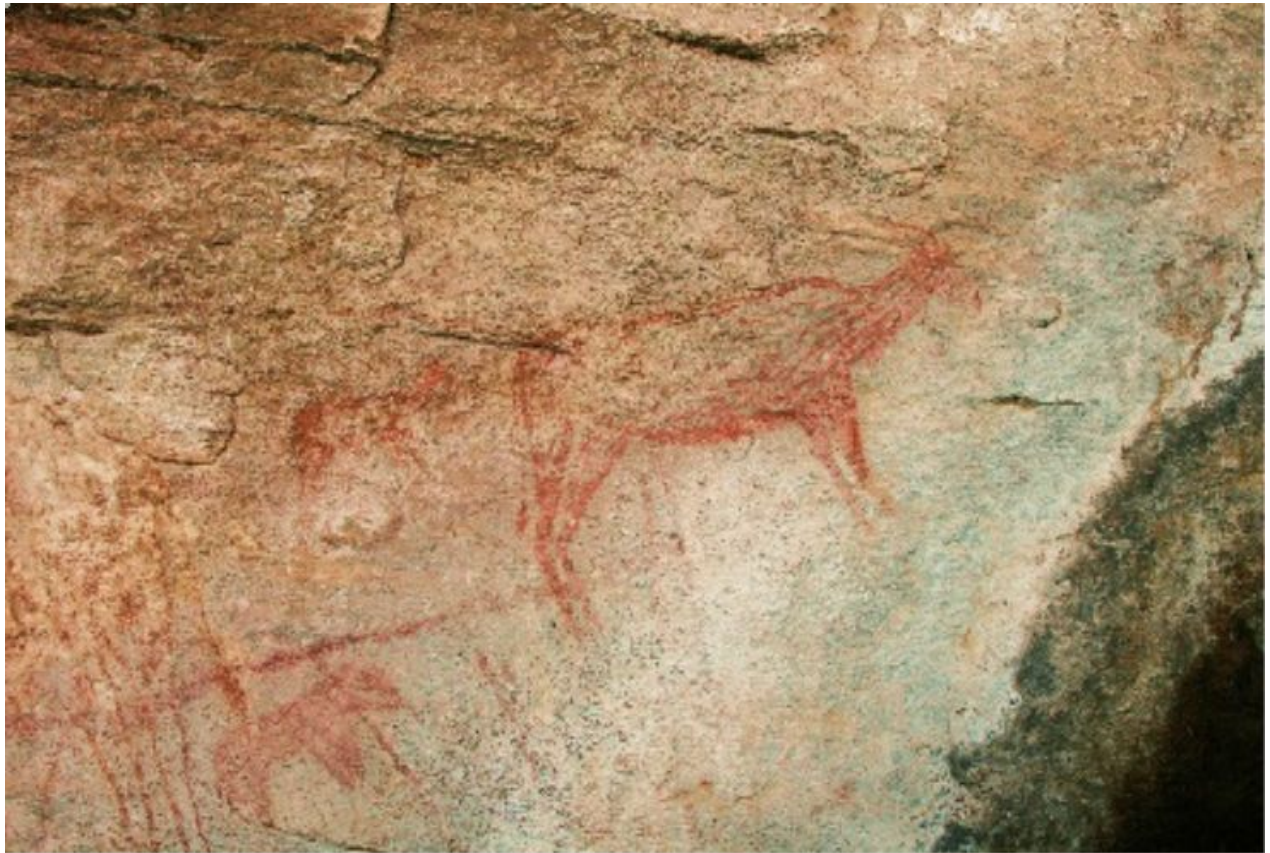

Kolmen tanssijan ryhmä punaviioletilla maalattuna peittää alleen vanhempi maalauksia. Vasemmanpuolimmaisella on pitkulaiset esineet käsissään - ehkä musiikki-instrumentteja. Keskimmäisen suusta lähtee kolme vilvaiono kuvaten ehkä ääntä. Hän on ehkä yhtyeen laulusolisti pitäen toisessa kädessään hullua (?) (Dstretch)

Heidän alapuolellaan käsiään levittelevä vilden tanssijan ryhmä on maalattu punavärillä. Tyyli poikkeaa hoikista sandawe-hahmolsta. Viides tanssija oikealla on kuvan ulkopuolella. (PS)

[O] EL▲ ▼

Oikealla ylhäällä on hirviantilooppi (*Taurotragus oryx*), jota vasikka seuraa. Eläin on täytetty juovakuviolla. Vasemmalla alhaalla olevan eläimen on Mary Leakey tulkinnut koiraksi.

Oikealla yksityiskohta hirviantiloopesta (PS).

Hirviantilooppi (engl. eland) on sanien ja sandawien pyhä eläin.

[O] EL ▲ ►

Tummalla violetilla täytetty
suippohuulisarvikuono (*Diceros bicornis*).
(Dstretch)

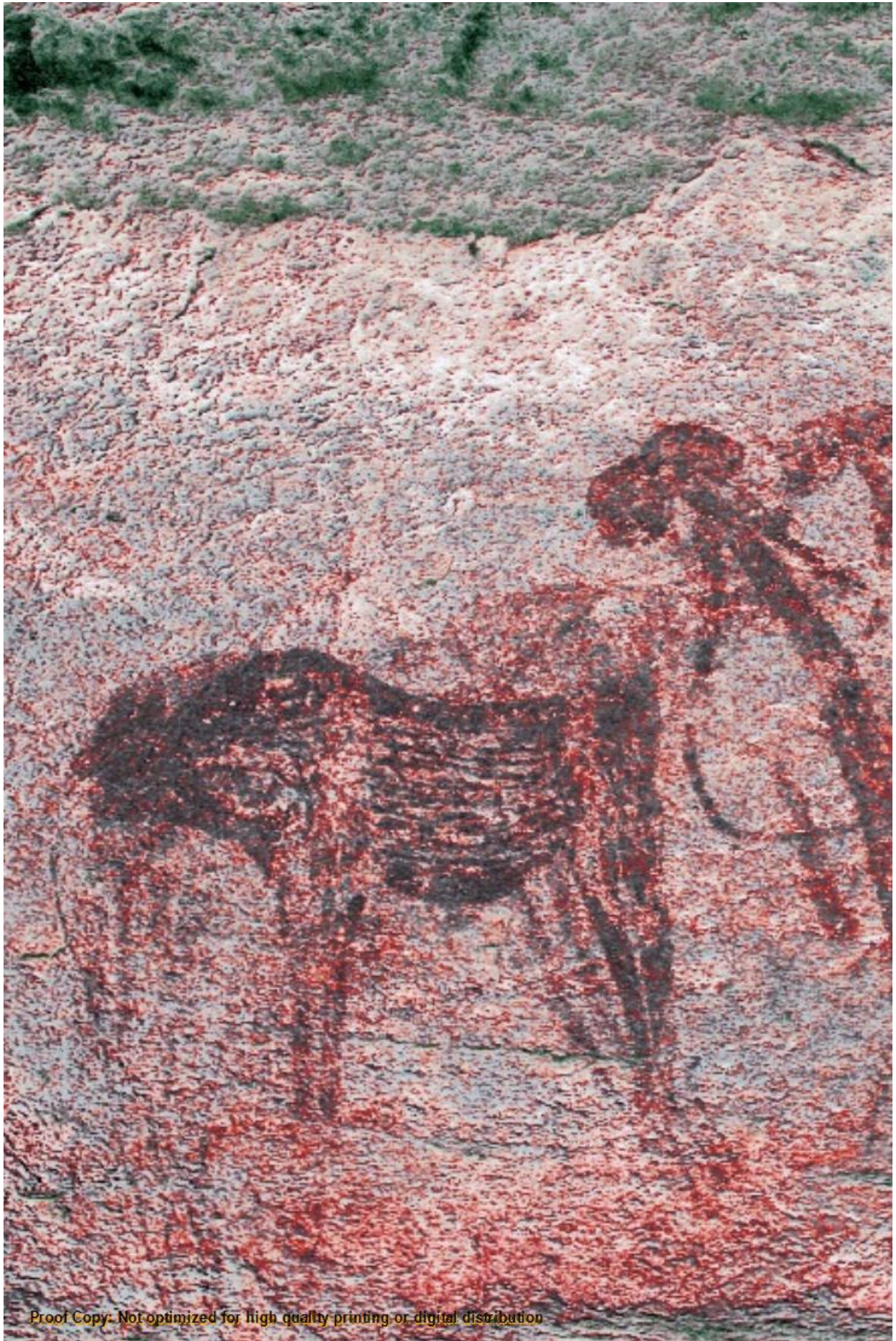
[O] EL ▲ ▼

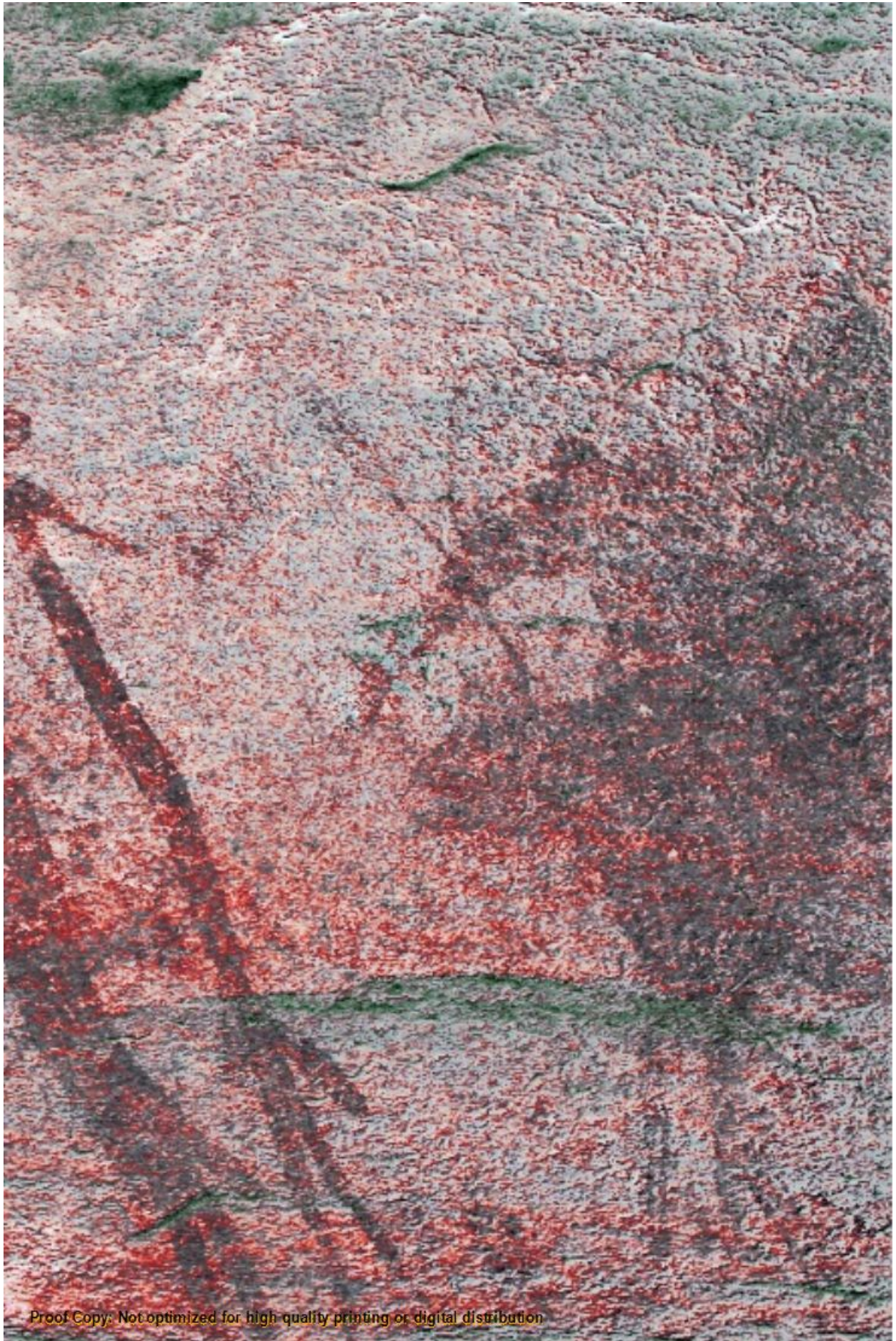
Punaisella maalatut norsu ja leijona. Niiden
päällä osin punaisella ja valkoisella maalattu
kirahvi.

Seuraavalla sivulla paljastuu, mitä norsun ja
leijonan edessä on: kaksi tyypillistä hoikkaa
sandawehahmoa ja edessä toinen leijona.
(PS)

[O] EL ►

Kwa Mtea 1 Mary Leakeyn
peitepiirroksena. Vasemmalla keskellä
kuollut leopardi. Sen alapuolella
vaaleankeltaisella kuvattu hirviantilooppi.
Mutta jotakin on tapahtunut kuvalle.

Alakuvassa vaaleankeltainen hirviantilooppi
tuskin erottuu. Päälle on maalattu punavärillä
uusja eläinhahmoja. (Dstretch)

Milloin ja kenen toimesta uudet maalaukset
on tehty?

[Q] EL ▼

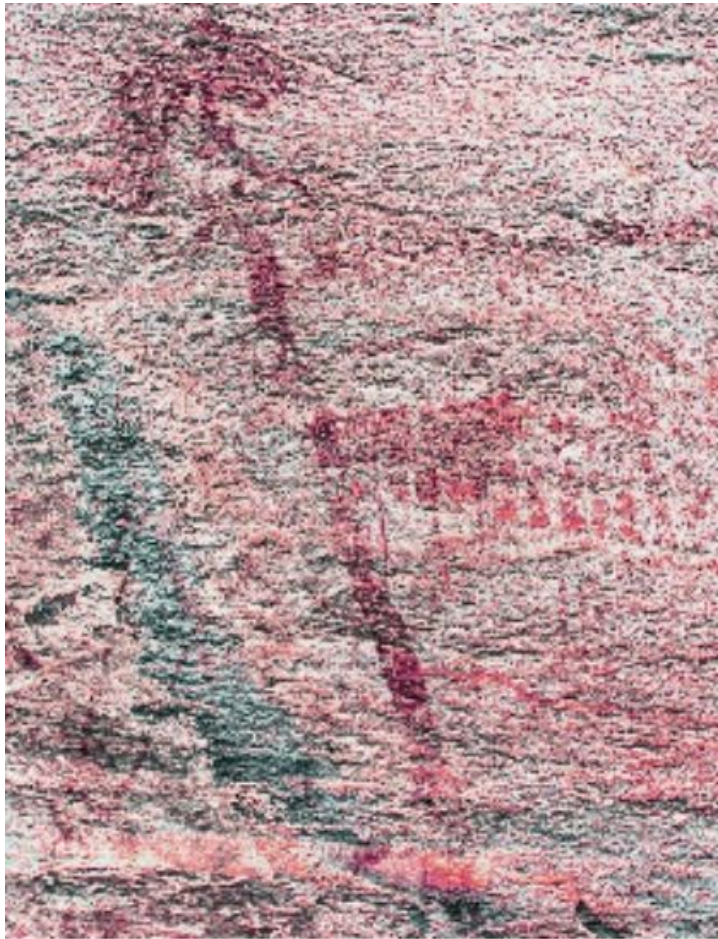

Kuolleen leopardin yläpuolella on komeasarvinen antilooppi. (PS)

Alakuvissa kaksi jalat levällään seisovaa ihmishahmoa. Molemmilla hahmoilla on samanlainen erikoisen pitkä pää(hine), myös samanlaiset olkalisäkkeet. (Dstretch)

[O] EL ▲ ▼

Epätavallisen leveä tukkalaite.
Voi olla myös antropomorfi, jossa
pää on korvattu puulla. Pulksi
tukitut kuvat muistuttavat usein
tukkalaitetta, kuten tässä
keskivartalon vieressä. (PS)
◀ [Q] EL

**Kaksi hahmoa, vartalot
taivutettuna.. Toisen kädet
osoittavat kohti tunnistamatonta
eläintä. (PS)
◀ [Q] EL**

48

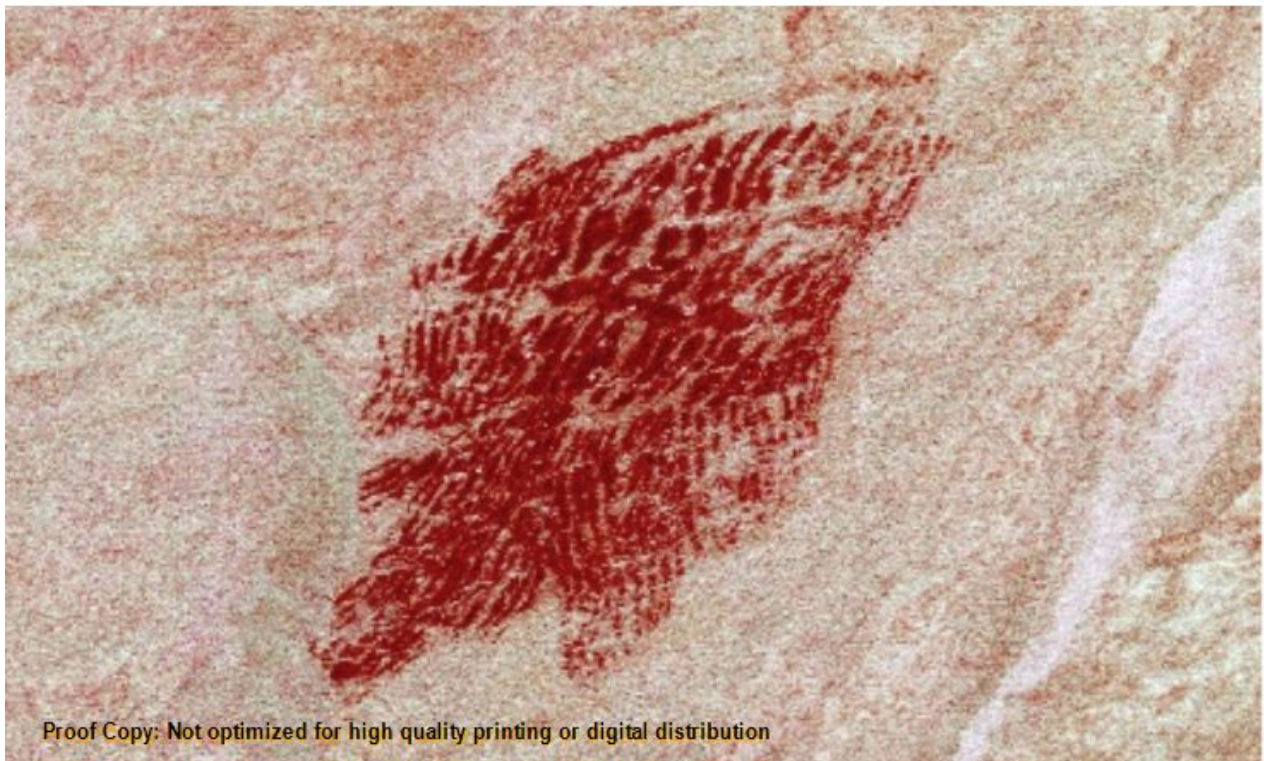

Lintu vai kala? Kaksi hämmästyttävän samanlaista kuviota eri seinämissä. Kuviot erottuvat kohtalaiseen hyvin, vain hiukan punaista korostettu. (PS, Dstretch)

[O] EL ▲ ▼
EL ▶▶

[O]

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution.

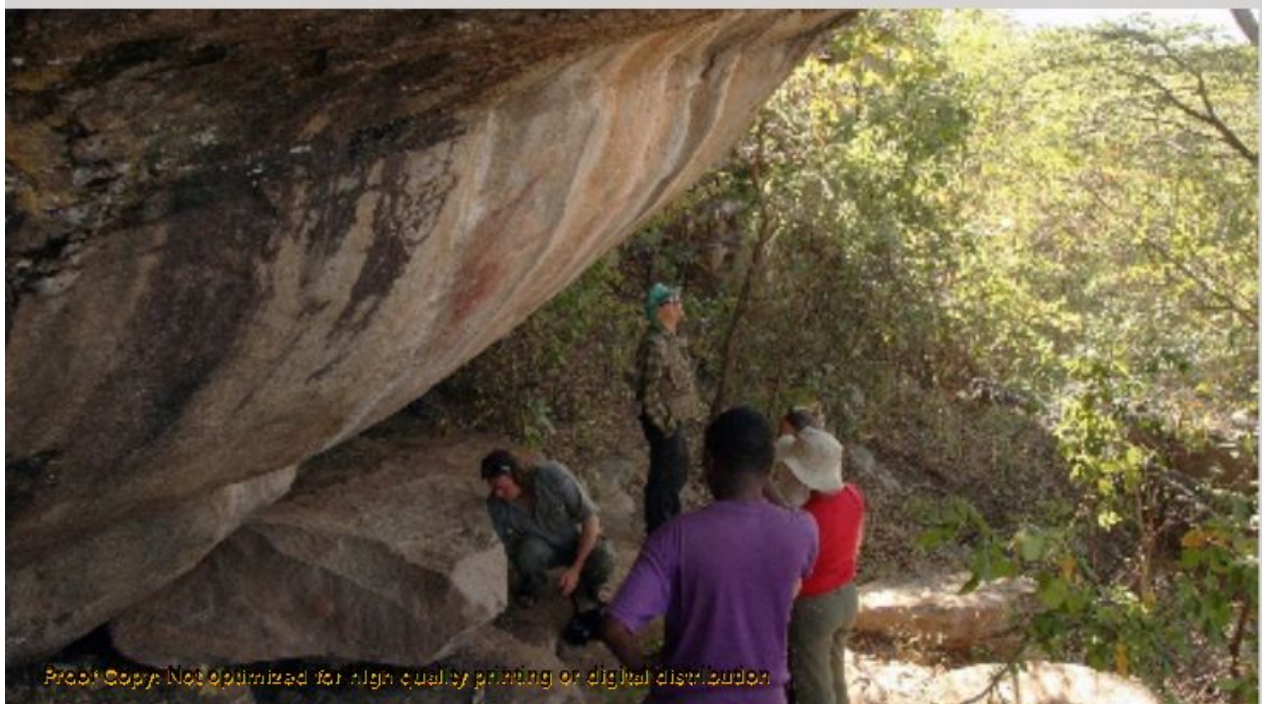
Pahi

Pahin kuuluisimpia maalauksia on tämä oikealle katsovien keltaisten ja punaisten kirahvien ryhmä. Alempi punaisista kirahvelista lienee raskaana. Sen edessä on viuhkamainen puu, candelabra.

Keltaiset täplikkäät kirahvit ovat vanhempia kuin punavärillä maalatut. Vierailimme muutamalla Pahin alueen kuvaseinämällä. Mary Leakey on kartoittanut 78 seinämää satoine kuvineen.

◀◀ [O] EL ▶▶

Candelabra on yleinen aihe Kondoan kalliotäiteessä.

Viereisellä sivulla hirviantiloopin alla on pitkähiuksinen- ja rakenteinen hahmo, jolla on kädessään keihäs tai keppi. [Q] EL ▲ ►►

Seuraavalla aukeamalla hirviantiloppijono. (Pahi 40-seinämä) [Q] EL ►►►

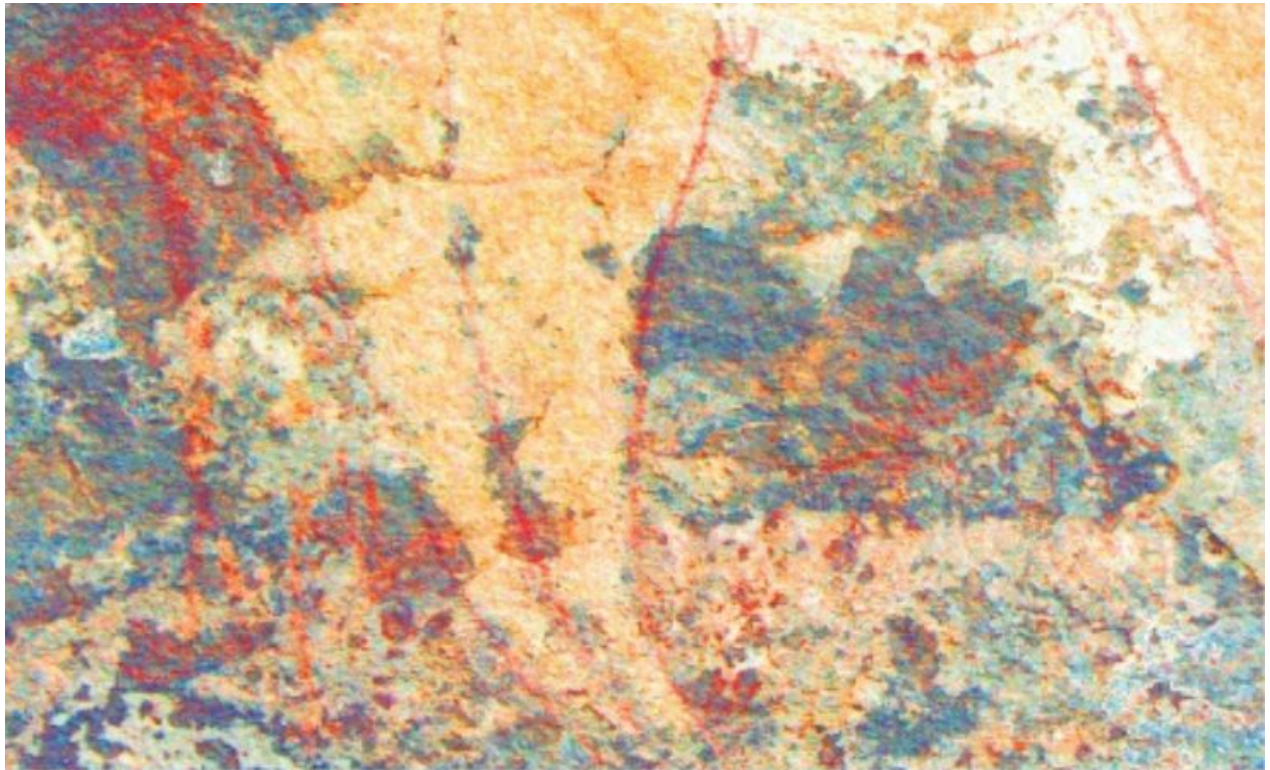

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

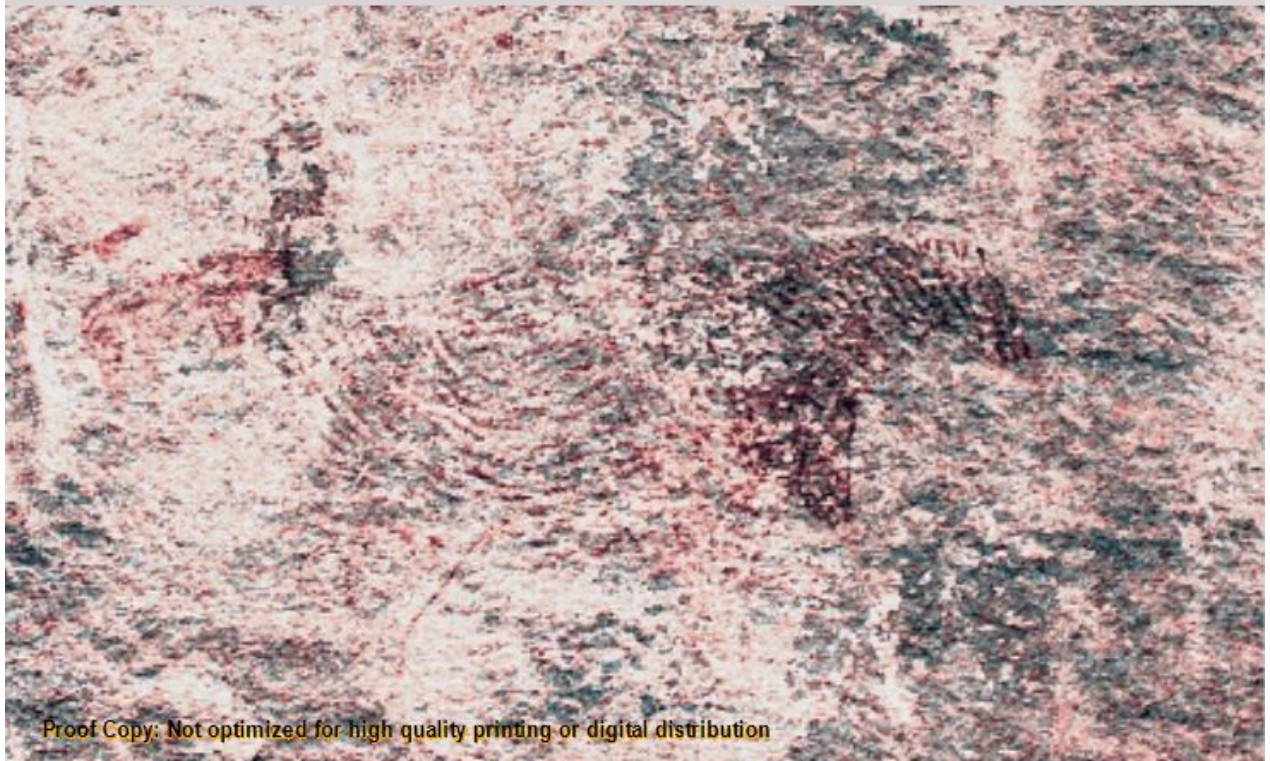

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Hirviantiloonin takana on kaksi ihmishahmoa, joista alimmalla on kädessään viritetty jousi nuolineen. (PS)

Juovikas seepra, pituus kuvassa noin 50 cm. Seepran pää ja niska ovat ilman reunavilvaa. Seepran takana tunnistamaton eläin. (PS)
[Q] EL ▲ ▼

Punaisella ääriviivalla hahmoteltu kirahvi on täytetty vilvanpätkillä, jotka muodostavat pystysuuntaisen raidoituksen. Kirahvi juoksee, koska häntä on luonteenomaisesti pystyssä. (PS)

Tummalla violetinpunaisella maalatut kirahvit ja leveälantaiset ihmishahmot. Väri sisältänee mangaania.

[O] EL ▲ ▼

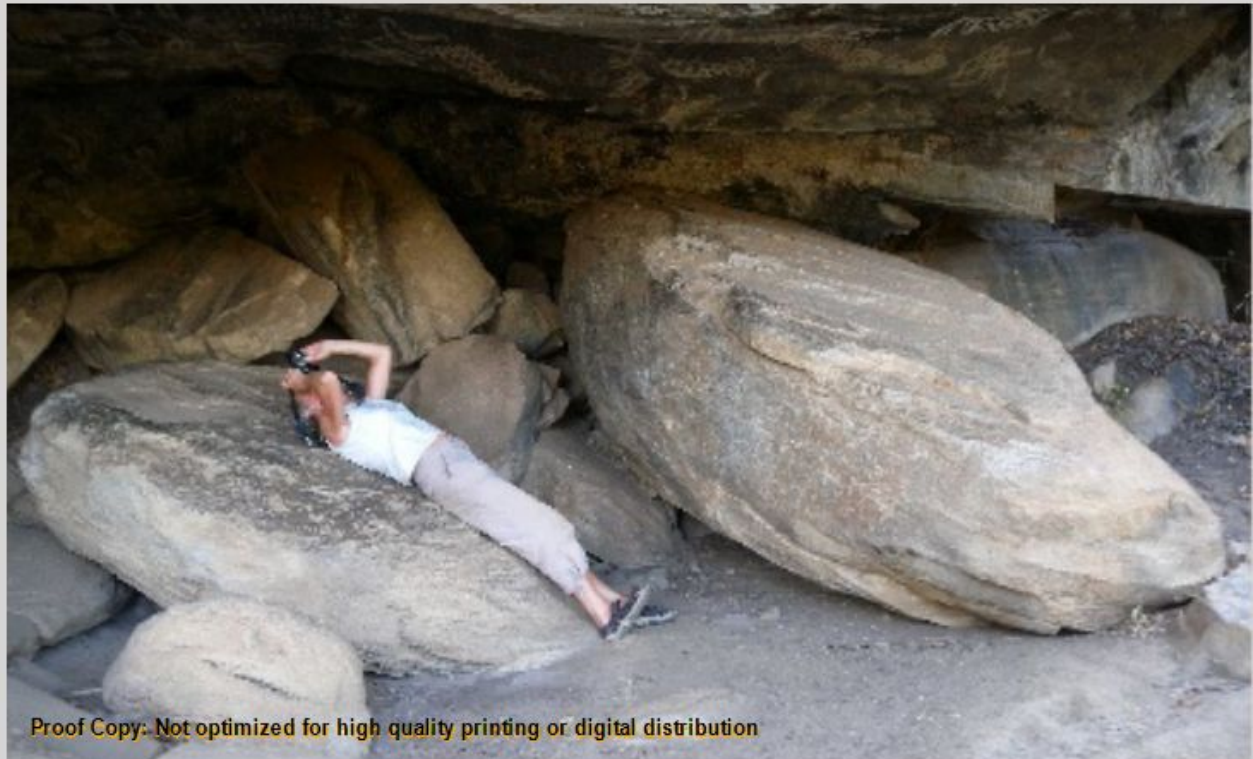
[Q] EL ▲

Pahin alueen tyypillisten valkoisten maalausten tekijöinä pidetään bantuheimoja. Niiiden ikä on enintään 1 000 vuotta.

Kalliosuojat ovat myös lintujen mieluisia pesimipaikkoja.

Rentouttava työasento.

[Q] HK ▼

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

[O] EL ▲

Pahi 39 -seinämän puhvell erottuu melko huonosti. Dstretch-ohjelmalla siitä saa jotakin näkyviin.

Seuraavalla aukeamalla hirviantilooppi, jonka päälle on maalattu kirahvi. Oikealla aurinkosymboli.

Kämmenkuvia, joissa kaikissa on vain neljä sormeä. Ne eivät ole kämmenpainalluksia vaan maalattuja. Kuvassa keskellä on vasemmalle etenevä sarvikuono.

[O] EL ►►

◀ Mary Leakeyn mukaan kuvassa on kolmaskin päällekkäinen taso: hirviantilooppi on maalattu vanhemman kirahvin päälle...

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Valkoinen maalaus on tehty punavärillä maalatun päälle. Kuvasta erottuu punainen äärlviiva ja piste-kuviota, mutta ei selvää hahmoa. Valkoinen maalaus esittänee karjasuojaa tai aitausta (Mary Leakeyn mukaan). Alempi kuva on Dstretch-käsitelty.

[O] EL ▲ ◀

Oikealla tyyllitelty nelisorminen ihmishahmo.

[O] HS ▶

Seebu eli ryhähärkä (*Bos indicus*) on Etelä-Aasiassa sekä Itä- ja Etelä-Afrikassa kotieläimenä pidetty monirotuinen nautaeläin. Seebulla on lapojen kohdalla rasvakyttyrä.

Graffititaitelija on ilmeisesti saanut innostuksen kissansa häntään seebun sarvesta...

[Q] EL ◀▲

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

Vasemmalla alhaalla on juovallisen antilooppikuvan päälle maalattu kirahvi ja sen yläpuolelle toinen pitkäkaulainen eläin samalla tyyllillä.

Antiloopin yläpuolella olevaa ihmishahmoa ei ole kuvattu Mary Leakeyn kirjassa, joten se lienee uusi!

[O] EL ◀

Ylempi kuva (PS)
alempi (Dstretch)

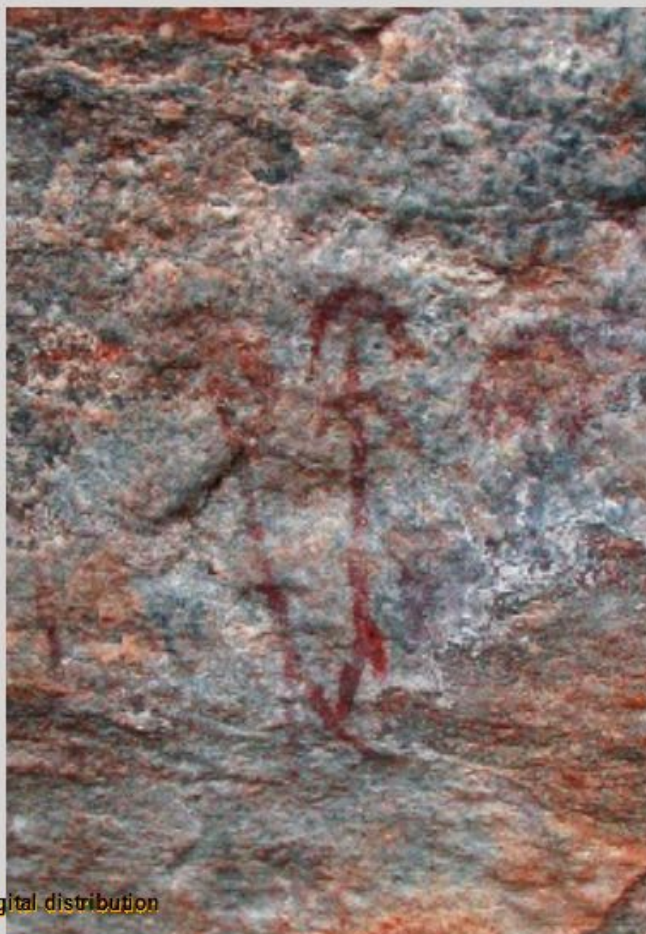

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

Myös Pahin ihmishahmot ovat tyypillisesti pitkiä ja hoikkia. Poikkeus vahvistaa säännön. Tässä ehkä maalari itse käyttämässä sormivärejä...
[O] HS ▶

Tukkalaitteet ovat yleensä koristeellisia ja tarkkaan kuvattuja. Tässä yksinkertaisempi sateenvarjomalli.
[O] HS ▶

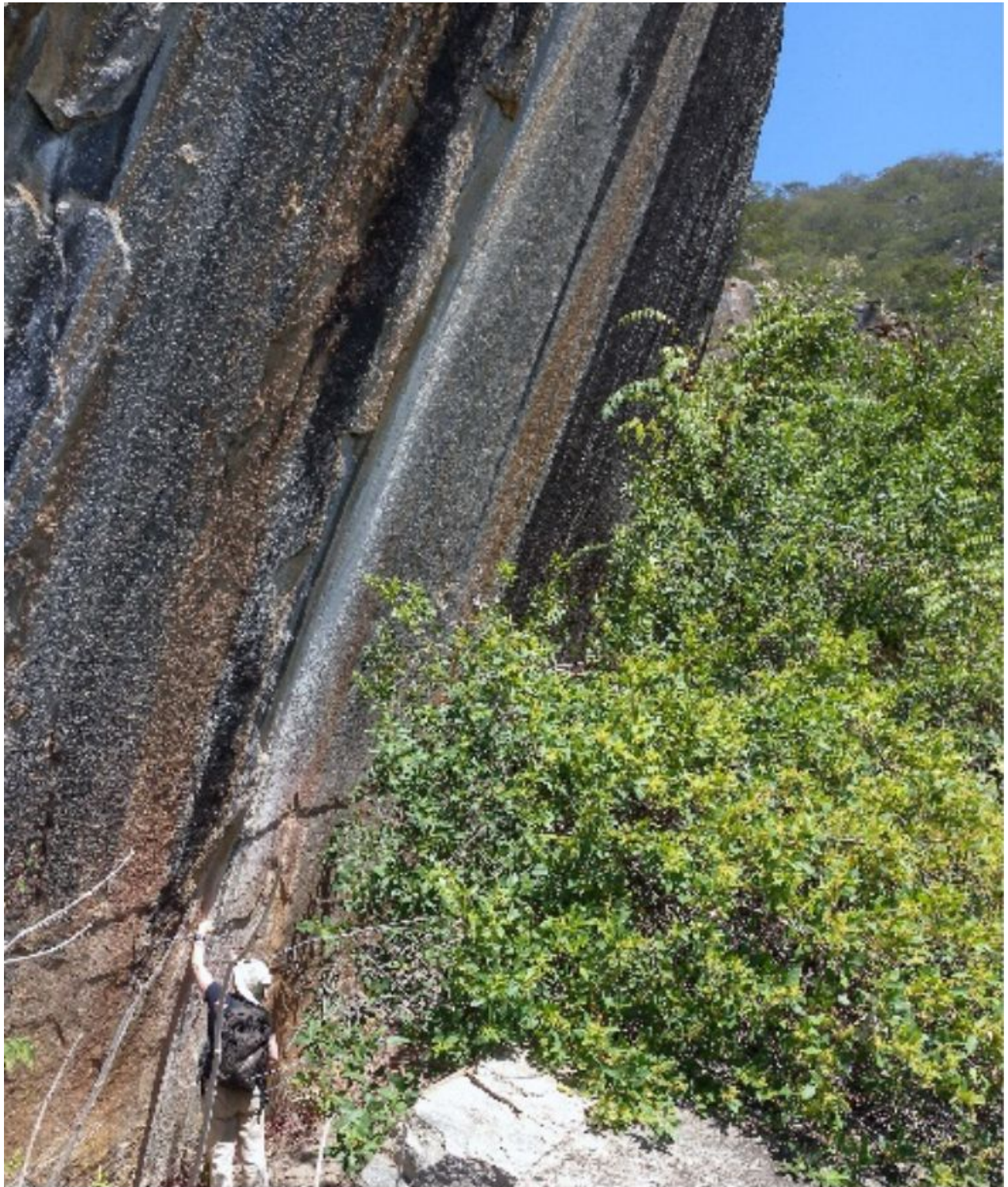
Saalis karkaa... [O] EL ▲

Seuraava aukeama : Cheke-kuvakallot. [O] EL ►►

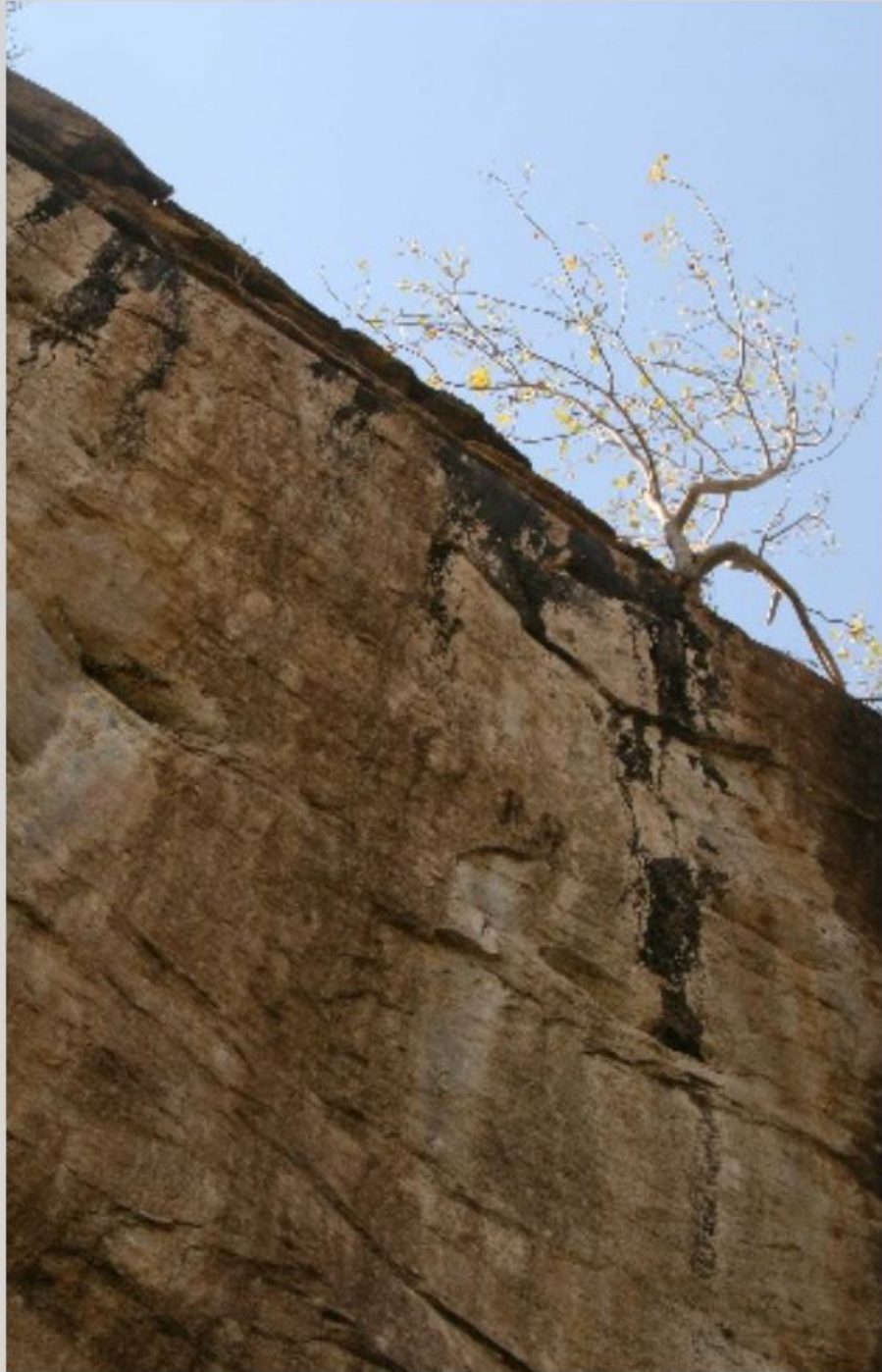
Cheke

Muutama kymmenen metriä ylöspäin pitkin poluntapaista uraa on kavuttu. Edessä on parinkymmenen metrin korkuinen hieman ulospäin kaatuva seinämä (Cheke 3), jossa on noin 100 kuvaa 20 metrin matkalla. [O] HK ▲ [O] EL ►►

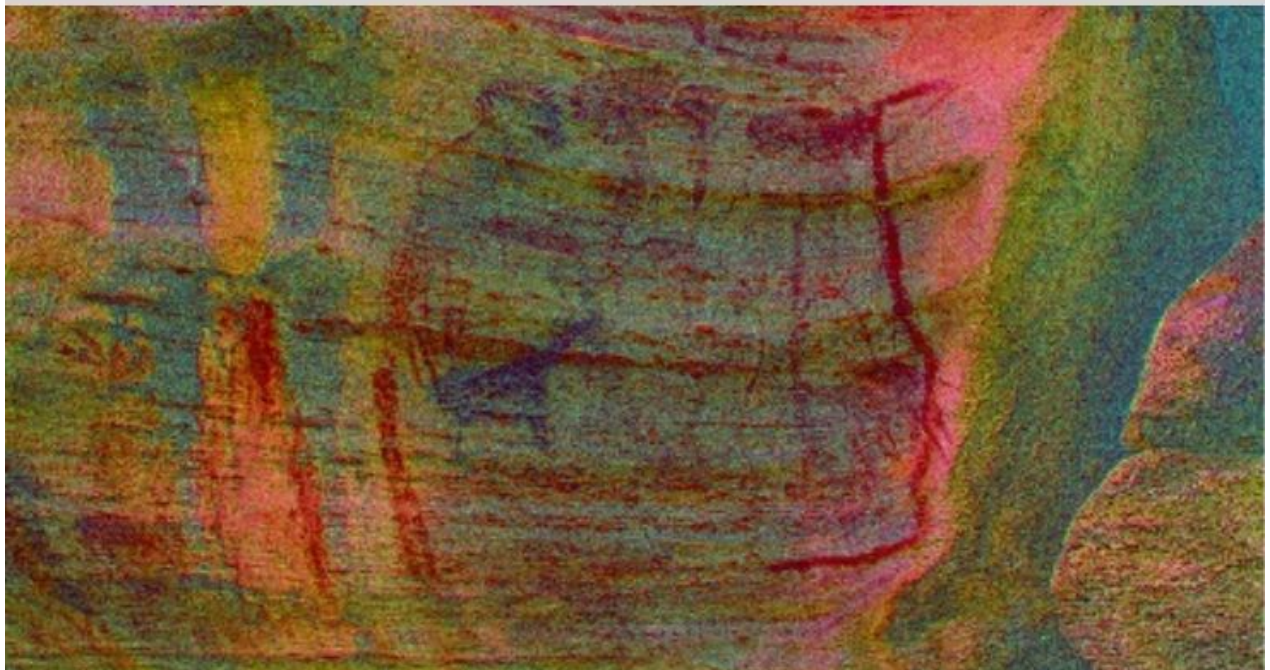

[O] EL ▲ ►►

Kirahvi ja sen yläpuolella etukumarassa oleva outo hahmo.

Alkuperäinen ja Dstrecht-käsitelty.

Oikealla Cheke 3:n pääseinämää.

Seinämän oikeassa puoliskossa tanssii elefanti yhdeksän tanssivan ihmishahmon ympäröimänä. Vasemmalla kaksi pyöreäpäistä ihmishahmoa. Niiden takana (tai päällä) on kolmannen hahmon pää, jonka tukka on hyvin yksityiskohtaisesti kuvattu: toisella puolella pistekuviota ja hiussuortuvat laskeutuvat pään molemmilta puolilta. (Mary Leakeyn kirjasta Africa's vanishing art)

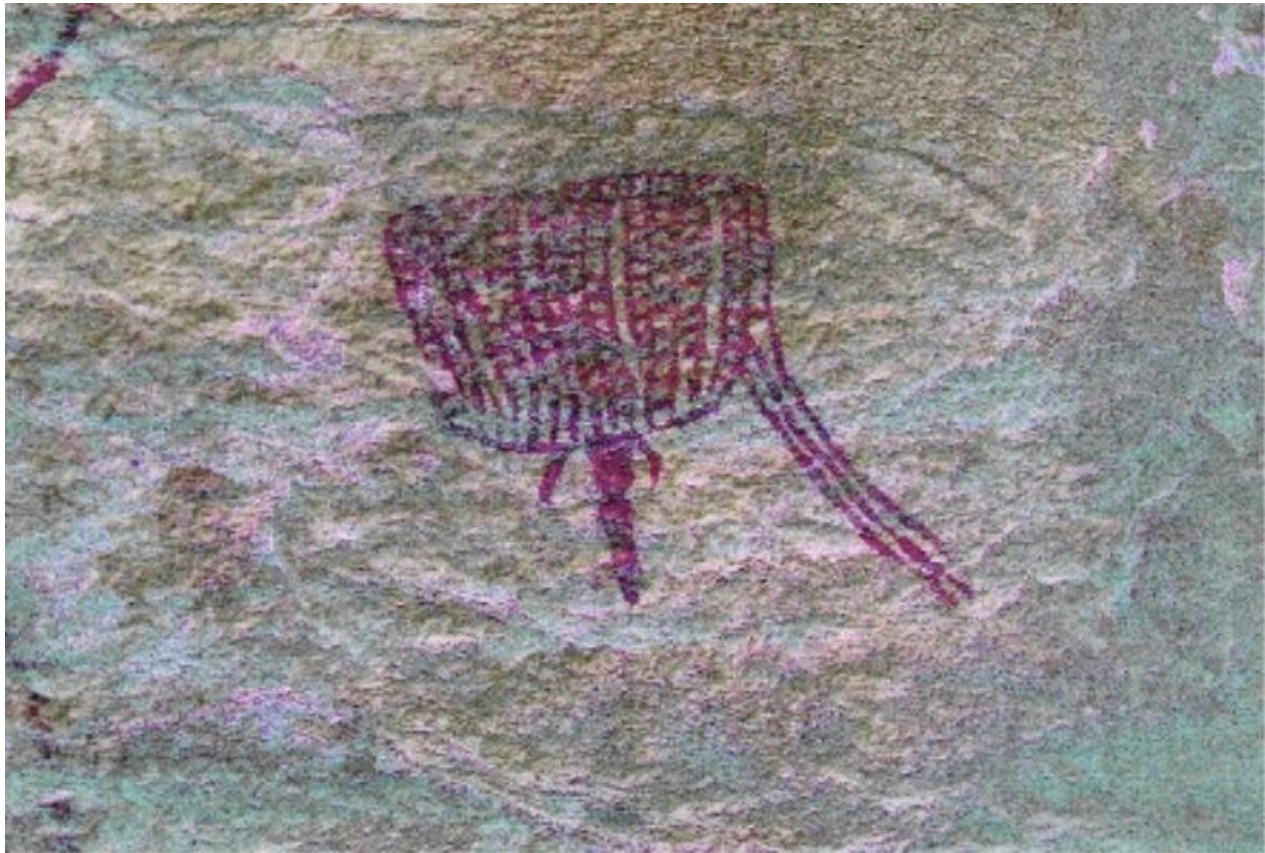
...ja suurinpiirtein tältä se näytti paikanpäällä.
Kuvan rajaaminen oli toivotonta, kun ei erota,
mistä joku hahmo alkaa ja mihin loppuu...

Dstretch paljastaa myöhemmin, mitä
kuvassa on ja mitä ei ole! Kuvan oikeassa
laidassa kirahvilta puuttuu pää...

[O] EL ▲

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Candelabrapuu (*Eubhorbia ingens*)?
Vai onko sittenkin ihmishahmo, jolla
kookas tukkalalte. Oikealla olevat
kolme viivaa voivat kuvata
maitomaista mahlaa (milky latex), jota
erittyy rungosta, jos se vioittuu. Neste
aiheuttaa ihorakkuloita. Silmin
joutuessaan se aiheuttaa sokeutta.

[©] HS ▲ ◀

Puun vieressä ääriälyvoin maalattu
pyöreäpäinen kaulaton hahmo.

Seinämän oikeassa yläkulmassa erottuu strutsin hahmo. Alempi kuva (Dstretch) paljastaa hiukan enemmän: aurinkosymboli, ks. sivu 35 (Kisese).

[O] HS ▲►

Lienee kirahvi, vaikka onkin kovin lyhytkaulainen. [O] EL ▲

Alla sama (Dstretch)

Tummalla violetilla hahmoteltu kirahvi. Mary Leakeyn paikallistamat kaksi kämmenjälkeä kirahvin yläpuolella eivät enää erotu.

[O] EL ▶▶

[O] SL ▶▶▶

Kolon maalauskaation edessä tähyillään Masai Steppelle.

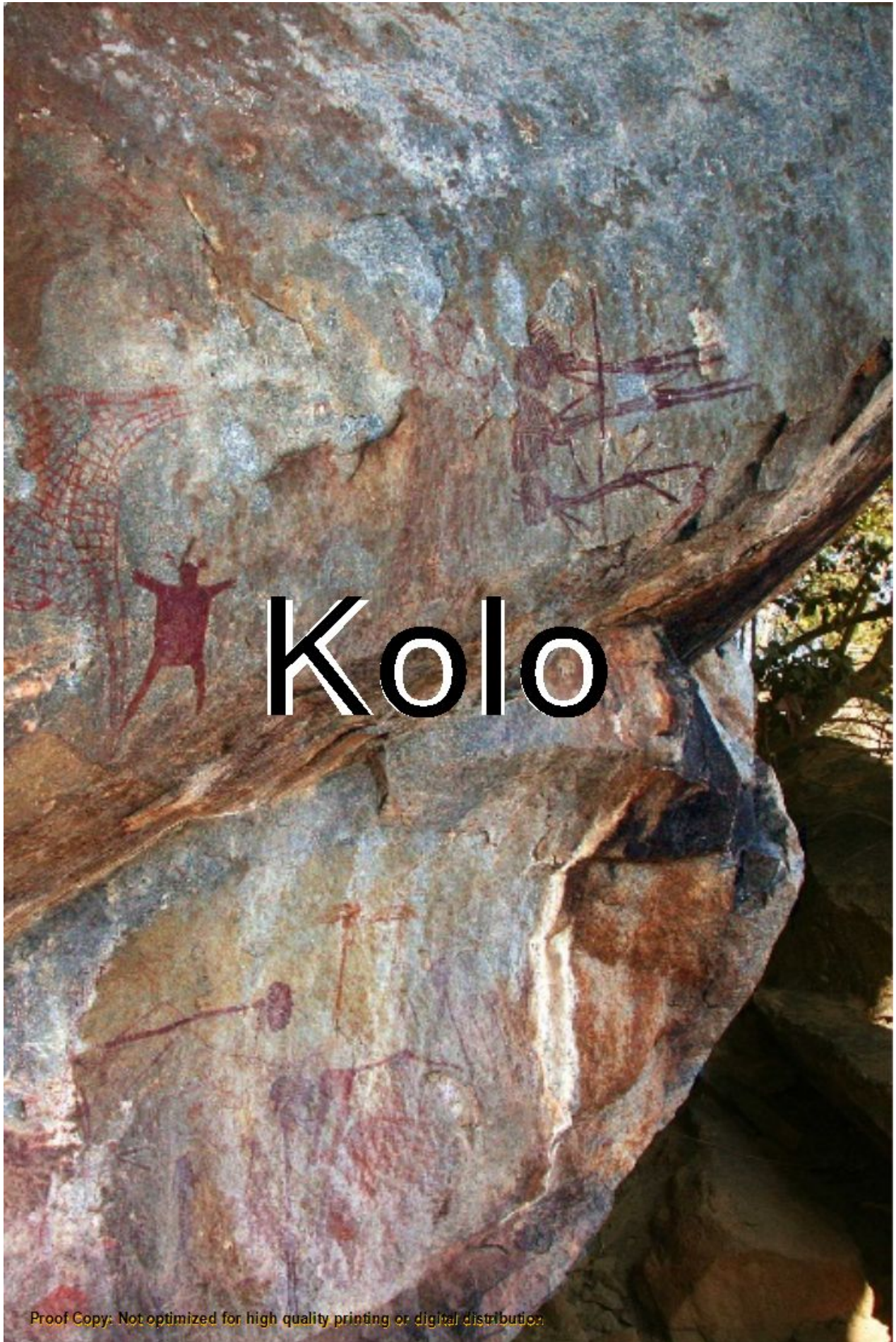

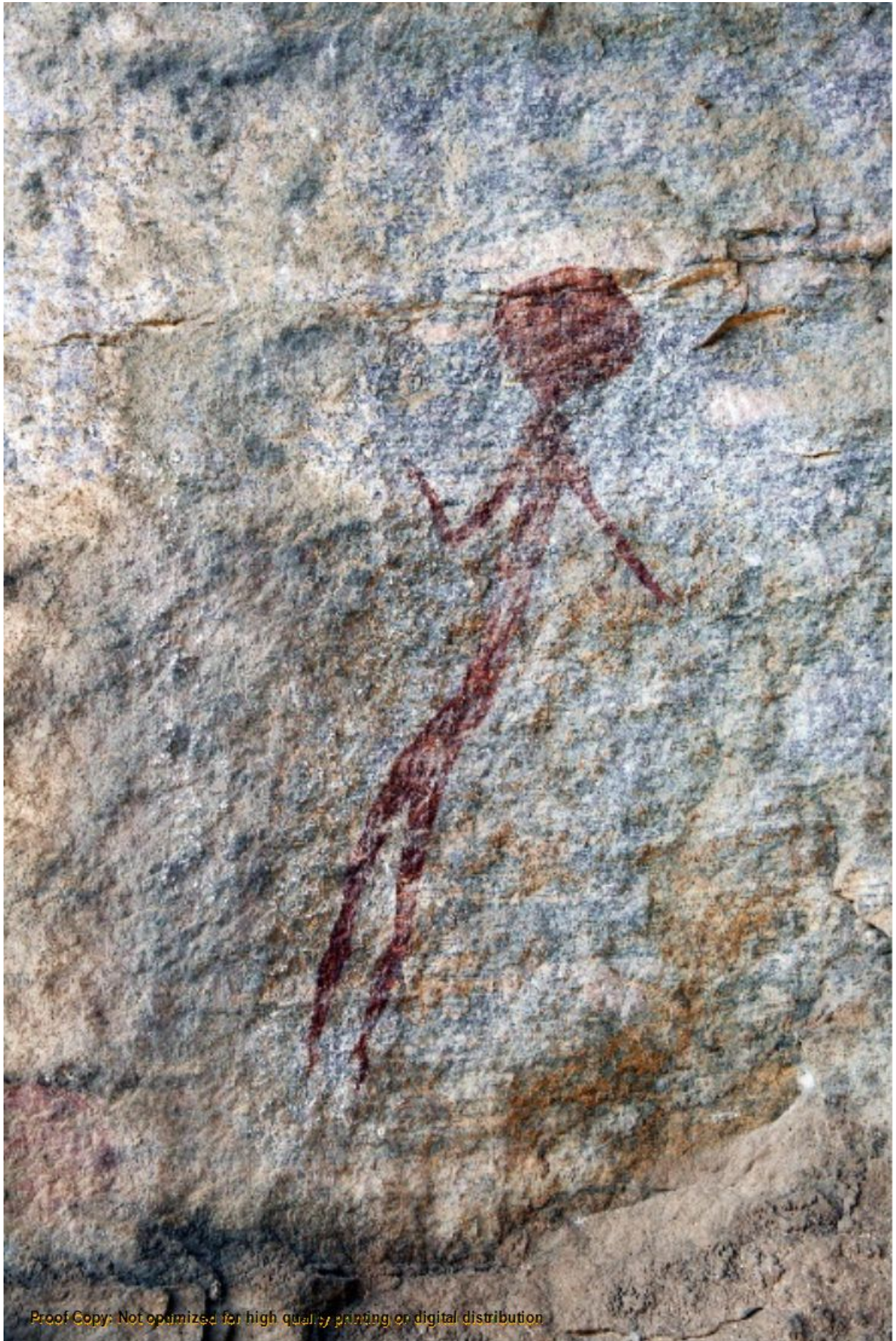
Kukkahattuinen neliömäinen 'täti-hahmo'
kirahvin vierellä edustaa poikkeavaa
kuvaamistapaa Kondoan alueella.
[O] EL ◀◀ ▲

[O] HS ▼ Yksityiskohta edellisen sivun
alaosasta. Kolo-tyyppisiä suuripehkoisia
ihmishahmoja(Dstretch)

Yksityiskohta edellisestä. Aukeaman
oikealla puolella takakenossa hiippaileva
hahmo.
[O] EL ▶▶

Tässä on Kolon kuuluisin maalaus. Siinä neljän mieshahmon keskellä on selkeästi nainen. Onko kyseessä naisen ryöstö? Kaksi ryöstäjää ja kaksi puolustajaa. Ryhmän vasemmalla puolella oleva suurempi naisehahmo ei liittynyt edelliseen ryhmään. Edelleen vasemmalla vinossa asennossa oleva suuri hahmo komeine tukkalaitteineen.
[O] EL ▲ ▼

Alhaalla vasemmalla harvinainen kuva beisasta eli keihäsantiloopista (*Oryx gazella*).

Viiden henkilön ryhmä oli vielä vuonna 1951 kokonaan nähtävissä Mary Leakeyn mukaan, mutta vasemmanpuolimmaisista on alkanut pikkuhiljaa kadota...

[O] EL ▲

Lisää yksityiskohtia [0] EL ▲

Kuvan oikeassa reunassa antilooimetsästäjä piileksii nelikulmisen kilven takana.

Yksityiskohta edellisen sivun kuvasta. (PS)
▼

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

◀◀ [O] HS ▲

Kolme makaavaa hahmoa jonkinlaisen riu'un alla. Ovatko he vankeja? Hahmoille on maalattu häntä, joka voi olla myös viitan lieve. Samat hahmot näyttävät olevan pystyasennossa sivulla 95.

Candelabrapuita [O] EL ▼

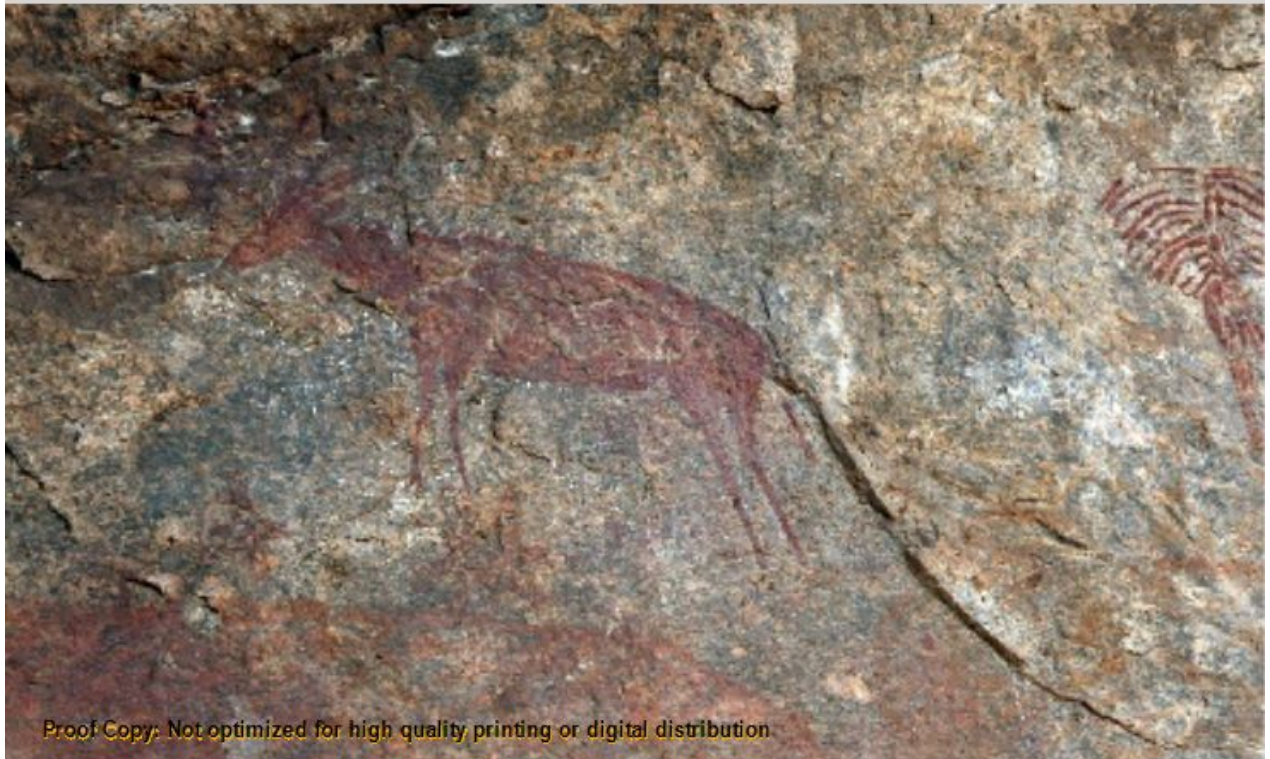
Ohuella punaisella reunaviivalla
luonnostellut kirahvit, keskellä
candelabrapuu.

Tunnistamaton eläinhahmo, ehkä
leijona.

[O] EL ▶▶

[O] EL ▲▼

Alhaalla keihäsantilooppi.

Tunnistamaton eläinhahmo, ehkä leijona. [O]EL▲

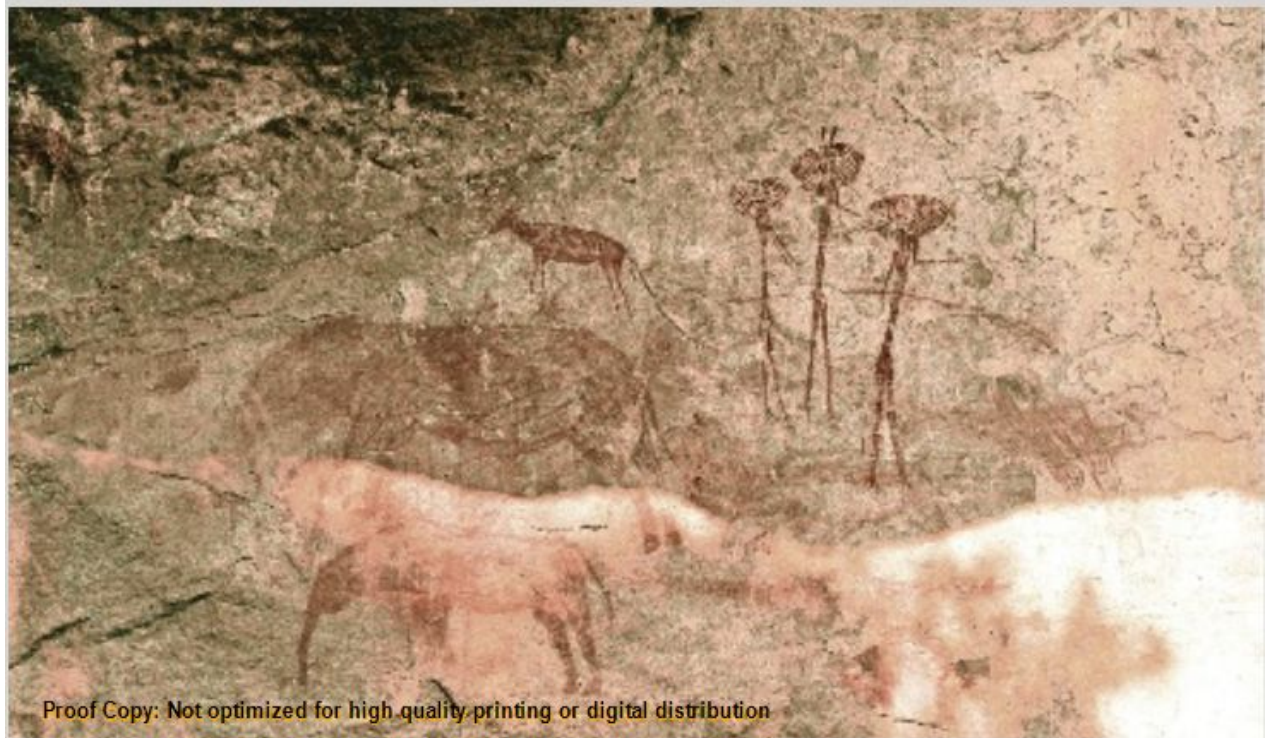

[O] HS ▲
Valitettavasti tästä kauniista (tanssi)sommitelmasta on lohkeillut osia. Molemmat parit ovat taivuttautuneina toisiaan vasten. Ylemmällä parilla on käsissään ässänmuotoisia paksuja esineitä, kenties soittimia.

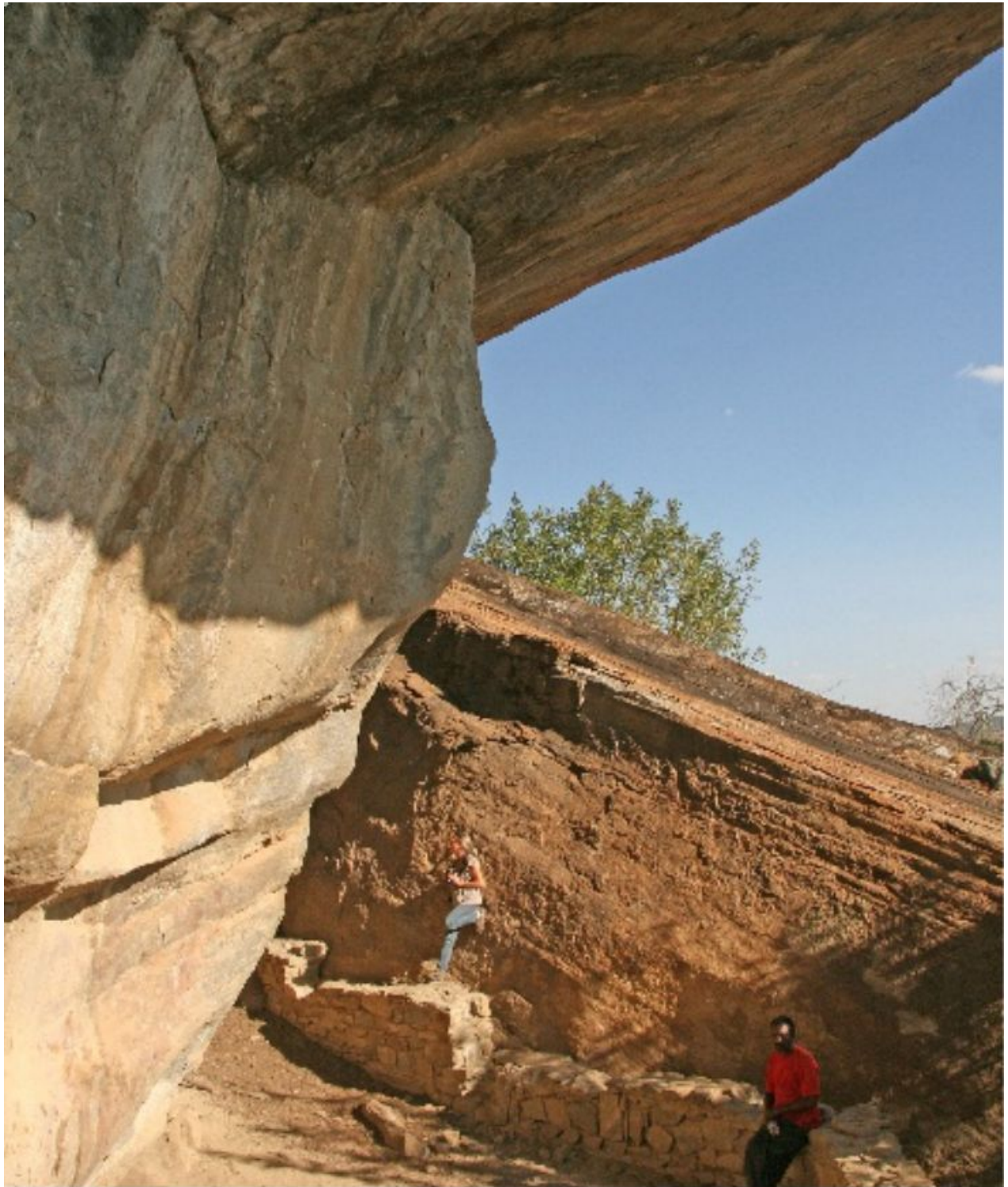
Alhaalla parin jalkojen juuressa on pitkähäntäinen eläin, luultavasti gepardi.

Valossa ja varjossa vasemmalla kaksi norsua, joiden yläpuolella antilooppi. Kolme hahmoa, ilmestesti samat, jotka ovat vangittuina sivun 91 kuvassa.

Yksityiskohta edellisestä. [O] EL ▼►

Kolo 1:n seinämää. [O] EL ▲

Kuka löytää ensimmäisen kuvan? [O] HK ►►

Musia

Kuuden hyeenan jono. Leakeyn
peltepiirroksessa ei ole antiloopeja, joista
yksi on maalattu jonon päälle. (PS) [0]
EL ▲ ▼

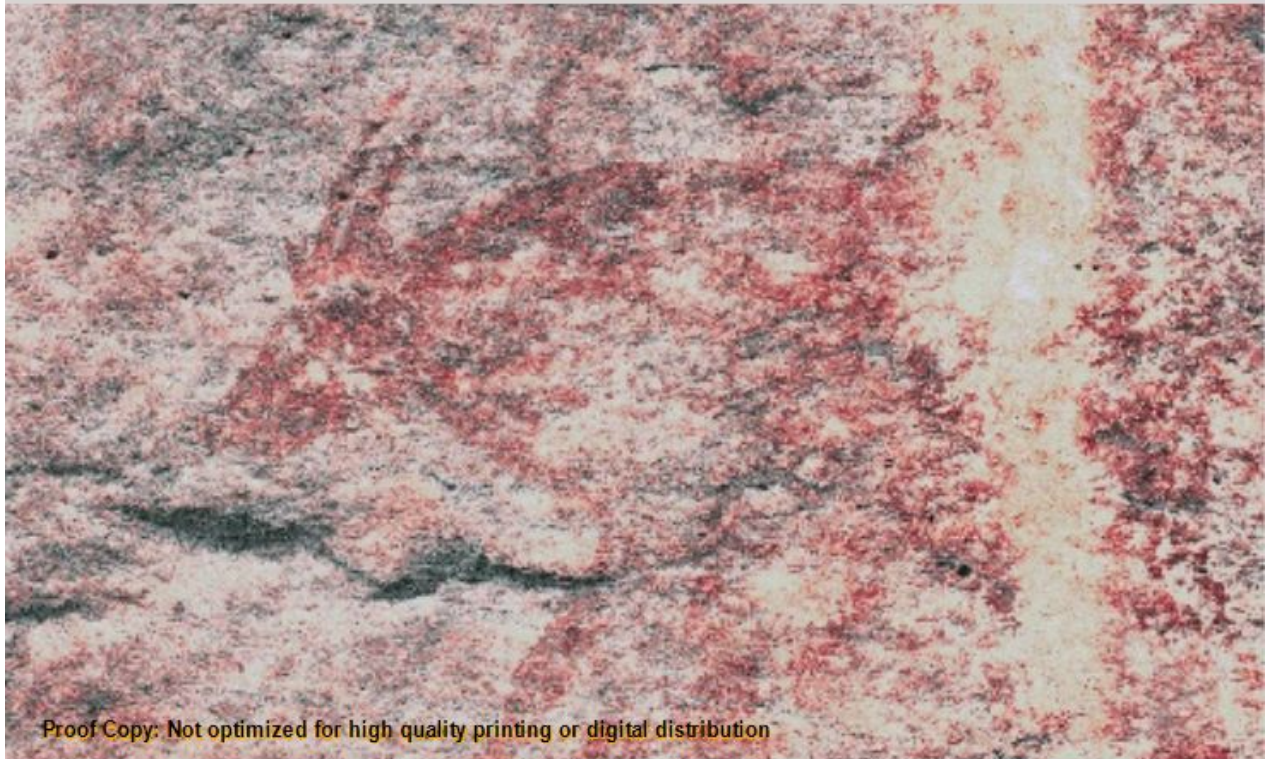

Aivan kuin antilopille olisi sydämen kohdalle
maalattu renkaita helpottamaan tähtäystä...

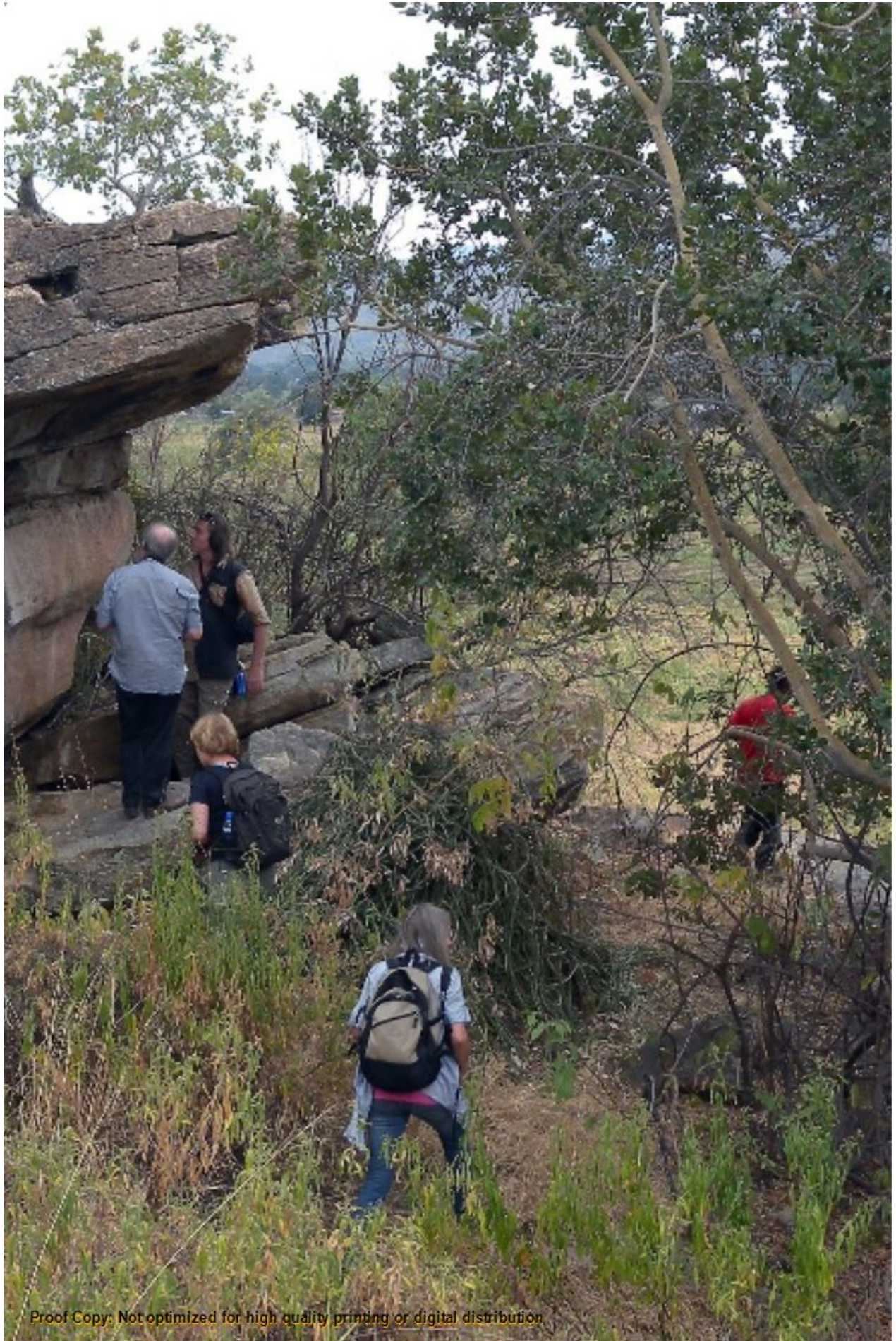
Metsästyskuva siis.

[O] HS ▲

[O] HK▶▶▶

Gong Rock

Tämä ikivanhoilla soittopeleillä varustettu kallio hämmästyttää metallisella soinnillaan. Näiden kuopilla varustettujen kivien ikää ei tiedetä, mutta alueen nykyiset asukkaat, maasait, ovat 500 vuoden ajan kutsuneet soitolla helmoaan kokoon päättämään yhteisistä asioista.

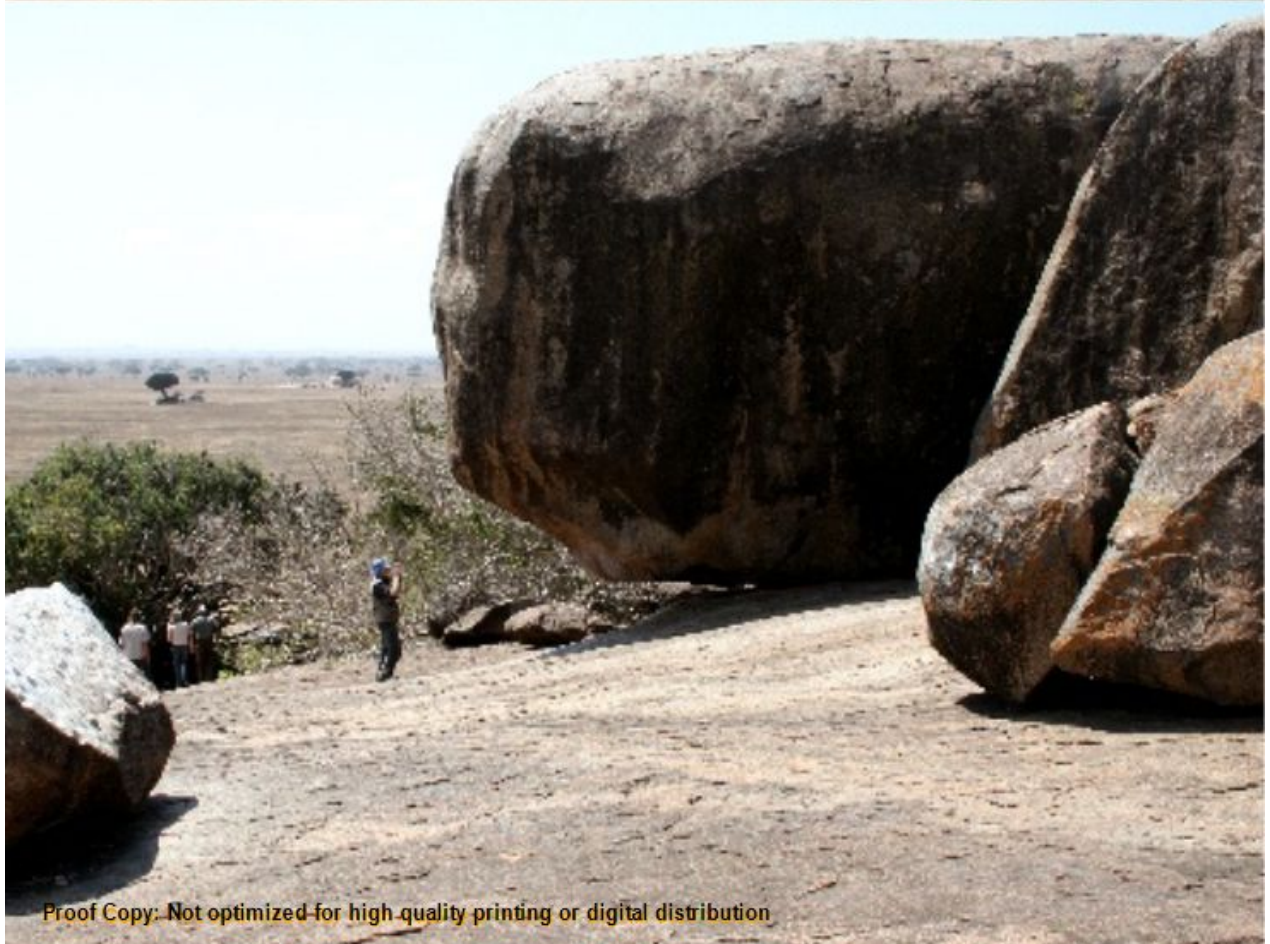
Meidän kilkkutelumme ei tuonut paikalle maasaita, mutta saimme yleisöksi joukon norsuja, jotka perheineen tulivat kuuntelemaan esitystämme.

◀◀[O] EL▲

[O] EL▶▶▶

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

▲[O] EL

◀◀[O] HK ▶▶

Moru kopje - maasaiden kuvakalliot

Serengetin eteläosissa kohoaa pieniä graniittikallioita savannin yläpuolelle. Nämä paikat ovat usein leijonien varaamat niiden levätessä ja tarkastellessa ympäristöä. Mutta mitäpä ei kalliotaidetutkija tekisi harrastuksensa eteen. Niinpä luottaen onneensa ja siihen, että leijonat eivät ole keskipäivällä kovin nälkäisiä, uskaltaudumme toviksi ihallemaan maasaiden kalliotaidetta. Onni oli myötä ja maalaukset tulivat dokumentoiduiksi! (moru = vanha)

Maasai-kilpiä
◀ | Q | EL ▲ ▼

Ei kai sentään polkupyöräilijä, vaikka osa kuvista voi olla melko uusla.

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Proof Copy. Not optimized for high quality printing or digital distribution

Mary Leakeyn talolla

Leakeyn talo on ollut kauan asumattomana, joten se on päässyt pahoin rapistumaan.

Sisällä on joitakin kyläläisten asloihin liittyviä ilmoituksia seiniin liimattuina.

Talo sijaitsee mäellä, mistä on kaunis näkymä kauas alas laaksoon.

Suunnitteilla on saada paikka kunnostettua kyläläisten käyttöön.

◀◀ [O] HK

[O] EL ▶▶

[Q] HS

[Q] EL

[Q] EL

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

"Tanzanian budding-tree" kukkii lehdettömänä Leakeyn talon pihassa.

[O] EL ◀◀ ▲

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

[O] EL

Mehiläinen auringonkukassa. [O] EL

Joulutähti. [O] EL

[O] HS

Apinanleipäpuu, Baobab (*Adansonia digitata*) [O] HS

Apinanleipäpuun hedelmä. [O] EL

[O] EL

Kivakurkku (*Cucumis metuliferus*) [O] EL

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Makkarapuu (*Kigelia africana*)
makkaroineen [O] EL

Sisalagaave (*Agave sisalana*)
[O] HS

Villi dagga (*Leonotis leonurus*)
[O] EL

Savustettuja kuivakukkia on käytetty
lievänä huumeena (kholt) [O] EL

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Sitruunat kypsyvät

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Toothache tree. (*Zanthoxylum deremense*) [O] HS

[O] HS

[O] EL

Lyhtykoiso (*Physalis alkekengi*) [O] HS

Jonkun perhoslajin myrkyllisiä toukkia [Q] EL

[Q] EL

[Q] HK ►►

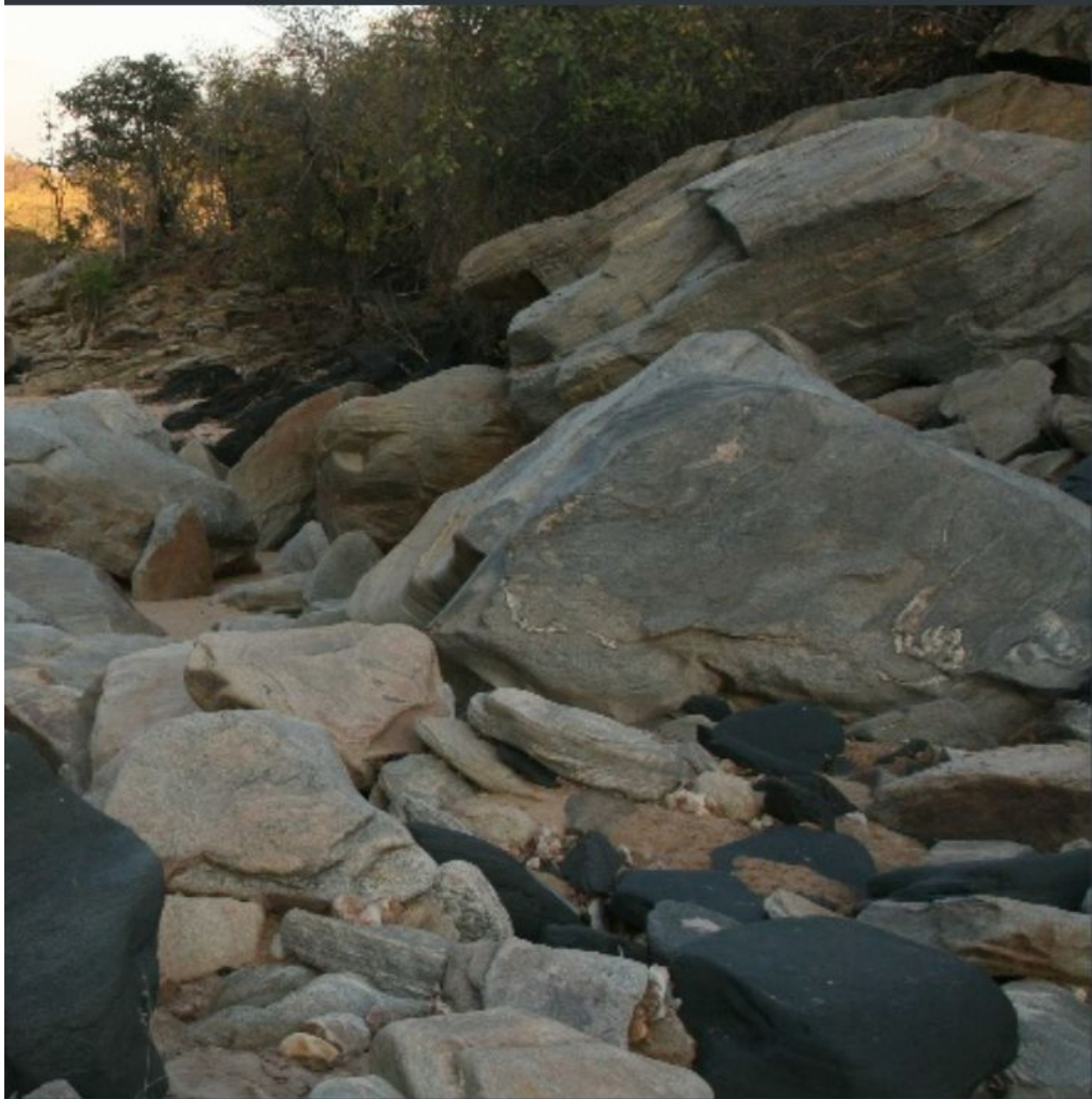
Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa.

Kolojoella

124

[O] EL

Kallioitaideita ja safaria Tansaniassa.

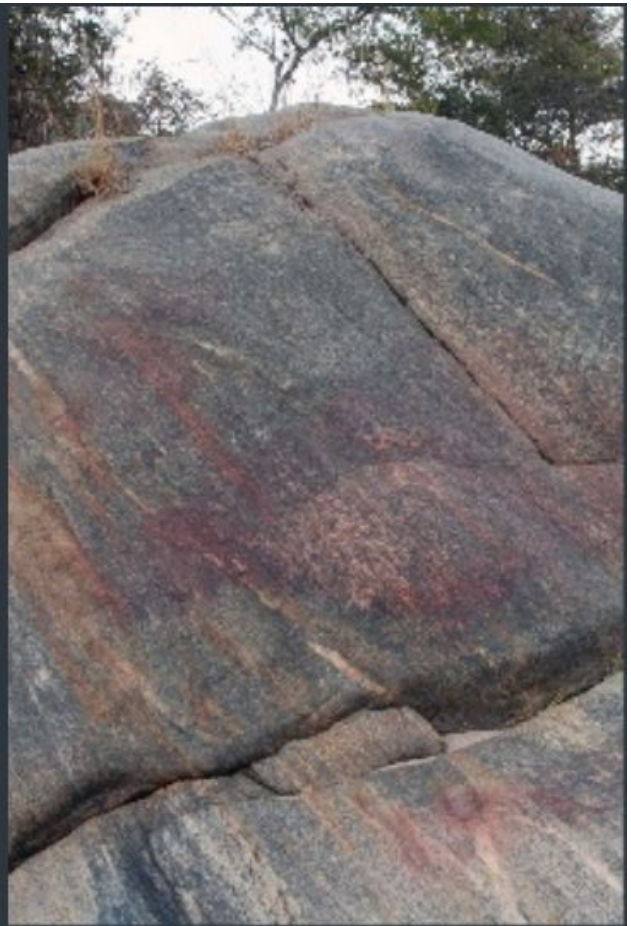

Vedlen muorssamja kl-14 [C] EL

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

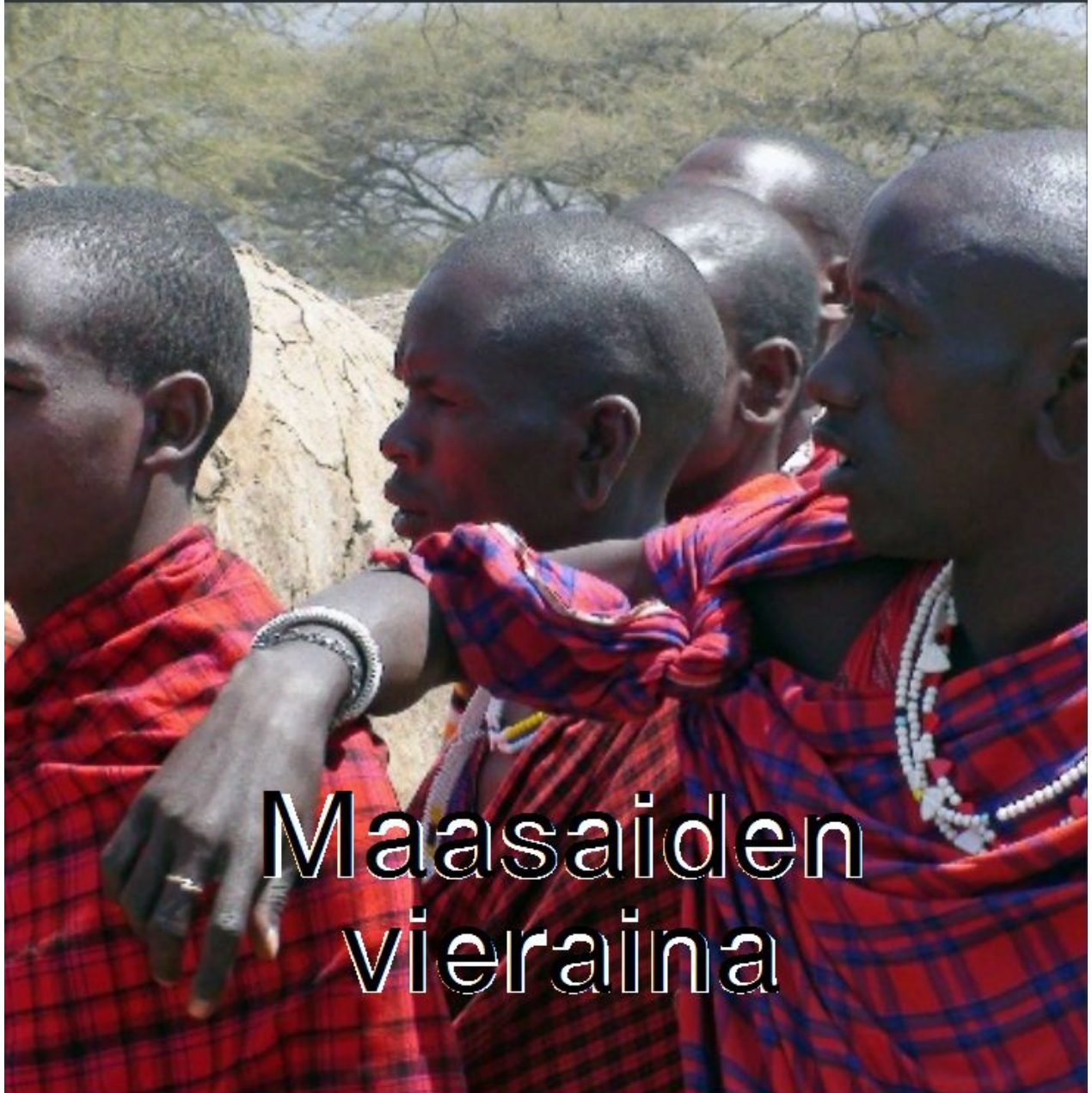

[O] EL ▲ 7 ➤

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Maasaiden vieraina

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

◀◀ [O] EL

[O] HS ▶

Maasai/pe/m

Ngorongoroa ympäröivä suojelualue on maasaiheimon aluetta.

Vierailimme maasaiden luona yhdessä kylästä, oimme seurats heidän perinteisiä tanssejaan ja tutustuiimme tyypilliseen maasaiden aamukseen sekä kylän lastentarhaan.

Saimme oppaaltamme ja Sepolta paljon tietoa heidän tavoistaan ja kulttuuristaan.

Maasait elävät lähinnä karjanhoidolla. Lehmä- ja vuohilautoja kuljetetaan pitkiä matkoja veden ja ruohon äärelle ja sitten illalla takaisin. Maasto saattaa olla vaarallista niin ihmisille kuin eläimillekin villipeitojen vuoksi, mutta siitä huolimatta nuorimmat paimenet ovat alle kymmenvuotiaita.

Maasait puhuvat maan kieltä!

Maasaimiehillä on aina keihäs tai pitkä keppi mukanaan. He ovat sotureita, joilla on lupa mennä mihin tahansa kylään tai kaupunkiin kantaen aseita mukanaan.

Murrosikäiset pojat ajetaan pois kylästä kolmeksi kuukaudeksi jona aikana heidän tulee selviytyä omillaan. Heidän pitää puhuttua mustin hautausmaahan ja kasvoille maalataan valkoisia kuvia.

Kyläyhteisöön palattuaan ja initaatioitien läpäytyään he ovat yhteisössä täysvaltaisia miehiä ja sotureita.

Kuulimme myös, että heimon joukossa on muutamia aivan mahdolloman rikkaita miehiä, jotka omistavat osuuksia tansaniikkavoksista.
10/1 HKΔ

Tansaniitti

Tansaniitti on zolsiittimineraalin läpinäkyvä muunnos, jota esiintyy vain Tansaniassa. Se keksittiin Meraleinin kukkuloilta maan pohjoispuolelta läheistä Arushan kaupunkia vuonna 1987.

Kaivokset ovat alkaneet vähitellen ehtyä samalla kun louhitut kivet ovat olleet heikkolaatuisempia, mikä on nostanut syvänsinisten kivien hintaa viime vuosina. Kivi on luonnostaan voimakkaan

pleokrooninen muuttaen värityään sinisestä punaviolettiiin ja vihertävään tai ruskeaan katselusuunnan mukaan.

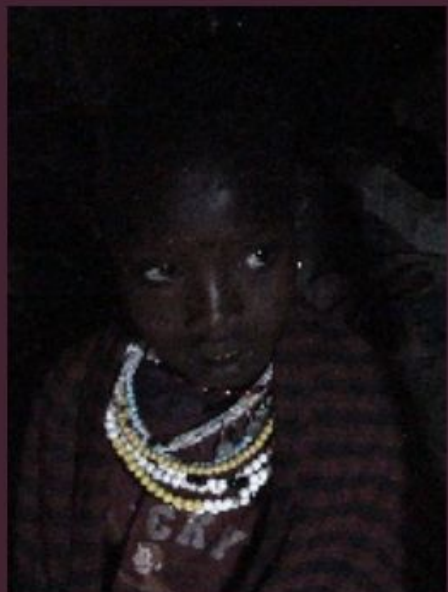
Lämpökäsittelyllä kiven väri saadaan tummemmaksi ja kauttaaltaan violettivioletiksi.

Huolimatta jossain kohtaa alemmasta kovuudesta tansaniitti on erittäin suosituttu jalokivi.

[O]ELΔ

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa.

Majan hämärtydessä

Nuorin esiintyjä

[O] ELA

Lastentarhassa. [9] EL Δ >>

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa.

Maasaiden vieraina.

135

Safari- elämää

[O] EL

"Onhan tietysti hauskaa metsästää pitkät ajat jotakin, mitä kovasti haluaa, ja joutua narratuksi tai petetyksi ja epäonnistua jokaikisen päivän päättyessä, mutta jatkaa metsästäystä tietäen joka kerralla metsällä ollessaan, että ennemmin tai myöhemmin onni muuttuu ja että etsitty tilaisuus tulee eteen. Sen sijaan ei ole hauskaa, jos on aikaraja, jonka puitteissa on saatava kudunsa tai kenties jäätävä ilman, niin ettei ehkä näekään sitä. Se muistuttaa kovasti niiden poikien kohtaloa, joita aikoinaan lähetettiin Pariisiin ja joille annettiin kaksi vuotta aikaa onnistua kirjailijoina tai maalareina, minkä jälkeen, elleivät he olleet onnistuneet, he saivat lähteä kotiin ja isän liikkeen palvelukseen.

Oikean metsästäämisen pitää saada kestää niin kauan kuin ihminen elää ja niin kauan kuin toisaalta niitä ja niitä eläimiä on olemassa, aivan kuten oikean maalaamisen pitää saada kestää niin kauan kuin ihminen on olemassa ja värit ja kangasta, ja oikean kirjoittamisen niin kauan kuin elonpäiviä riittää ja on olemassa lyijykyniä ja paperia tai mustetta tai jokin kone, jolla sen voi tehdä, ja jotakin, mistä välittää kirjoittaa, ja ihminen tuntee olevansa hölmö ja onkin hölmö jos tekee sen jotenkin muulla tavoin."

Ernst Hemingway: Afrikan vihreät kunnaat

Kallolotaidetta ja safaria Tansaniassa

Safarilla käydään edelleen, mutta eri motiivilla kuin ennen. Nyt tarkkaillaan ympäristöä ja eläimiä turvallisesti autosta käsin, koska villieläimet käyttäytyvät samoin kuin ovat aina käyttäytyneet. Eläimiä ei saa myöskään millään tavoin häiritä eikä luontoon jätetä mitään jälkiä meistä.

Villieläimet eivät reagoi mitenkään safariautoihin eivätkä niissä kököttäviin turisteihin eivätkä kameran napsutuksiin. Mutta on ehdottomasti kiellettyä astumasta auton ulkopuolelle ja liikkumasta maastossa paitsi oppaan luvalla ja hänen ohjaamana vain tietyillä alueilla. Heinikossa saattaa majaillla musta mamba, gepardi tai puussa mahtava boa.

Maastossa kuljeksiva turisti muuttuu hetkessä saaliiksi ja harvempi meistä haluaa tulla syödyksi.

Kiertelimme Tarangiren, Lake Manyaran, Serengetin ja Ngorongoron kansallispuistoissa.

Matkaa kotona suunnitellessamme olimme ajatelleet yöpyä etupäässä teltoissa, mutta safariosuudella päädyimme lodgemajoitukseen. Amarula Campin teltat olivat viihtyisiä ruokokatoksen alla. Tarangiren "telttamajoitus" oli yllätys, reilun 100:n neljän teltta olisi tarjonnut wc- ja suihkutiloineen viihtyisät oltavat pidemmäksikin aikaa kuin vain yhdeksi yöksi, jonka paikalla vietimme.

Oli lohdullista nukkua teltassa sisällä kun yöaikaan hyeenat nuuhkivat kankaan toisella puolella!

Safarin kuvat [O] EL, jos ei toisin mainita

Lodgeissa asuimme korkeatasoisissa hotelleissa, joissa oli kaikki mahdolliset palvelut uima-altaita myöten. Kuude jälkeen tulee pimeä ja puistoista on ehdittävä siihen mennessä majapaikkaan, pimeällä siellä ei saa liikkua. Maukas ja runsas päivällinen nautittiin heti majoittumisen jälkeen, kymmenen jälkeen illalla kaikki hotellissa hiljeni, koska seuraavana aamuna aikaisin oli taas alkainen lähtö safarille. Yöt ovat kylmiä, varsinkin Ngorongoron kraaterin reunalla yli kahden kilometrin korkeudessa, mutta jotkut turistit hieraisivat silmiään, kun näkivät kaksi suomalaista naista yöuinnilla hyytävän kylmässä uima-altaassa. Sellainen ylellisyys tuntui virkistävältä päivän kuumuuden ja pölyn jälkeen.

Parhaimmat "bongaukset" safarilla tehdään varhain aamulla vielä hämärän aikaan, ennen kuin aurinko alkaa paahtaa pilvettömältä taivaalta. Se tarkoittaa myös sitä, että aamiainen syödään viiden aikoihin ja jokainen safarille lähtijä saa mukaansa valmiiksi pakatun lounaslaatikon, jonka sisältö nautitaan iltapäivällä erityisillä lounaspaikoilla. Silloin on myös mahdollisuus jalkautua autosta ja verrytellä hieman.

Muutaman leivän ja kanankoiven menetettyään on ehtinyt oppia, että eläimet osaavat olla erittäin taitavia makupalojen ryöstelyssä. Vallalla ovat viidakon lait.

Kulkeminen mahtavissa maisemissa villieläinten joukossa on unohtumaton kokemus. Tarangiren tuhatvuotiset apinanleipäpuut ovat vaikuttava näky jo kokonsa puolesta. Runko voi sisältää uskomattomat 120 000 litraa vettä. Norsut voivat replä syöksyhampaillaan puun runkoa saadakseen ravinteita ja mineraaleja sekä vettä. Onkalot ja joskus jopa relät läpi puun aiheuttavat lopulta puun kuoleman.

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

On hämmästyttävää miten "kilteitä" vaaralliset petoeläimet vaikuttavat autosta käsin katseltaessa. Manyara-puiston erikoisuus on sateenvarjoakaasioihin kiipeävät leijonat. Leijonaa puussa emme täällä kuitenkaan nähneet, mutta myöhemmin Serengetissä tapasimme useamman leopardin puussa lepäilemässä ja tähyilemässä.

Valtavat elefantitkin tuntuivat olevan lähinnä uteliaita kun ne olivat aivan auton vieressä. Kuskimme kuitenkin varoi ajamasta autoa emon ja poikasen väliin. Jos näin kävisi, niin auto saattaisi heittää kuperkeikan jos toisenkin.

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Safarille menossa Hangon tien risteyksessä

Janojuomaa odotellessa [O] HS ▶▶

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution.

Safariautommekin joutui koville kahden viikon rytytyksessä. Tansanialaiset tiet ovat mitä sattuu, kuoppaisia ja möykkyisiä hiekkateitä. Pöly lentää ja nimismiehen kiharat koettelevat ajopeliä. Polttoaineen varakanisterin vuotava reikä paikattiin saippualla ja eräällä lounaspalkalla taukomme venähti useamman tunnin mittaiseksi, kun jotakin oleellista auton kasassa pysymiseksi piti laitella.

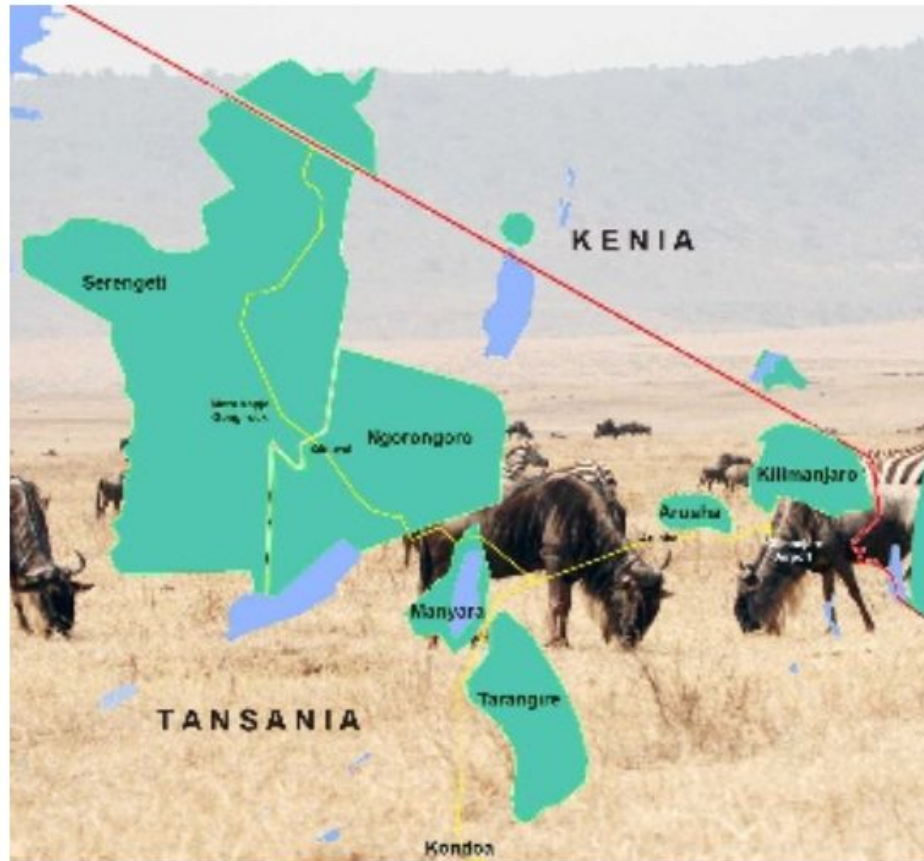

146

Rytytyksessä myös auton sähköjärjestelmään tuli sellainen vika, että ajovaloja ei ollut lainkaan. Kun yhtenä päivän olimme viipyneet reissullamme niin pitkään, että pimeä ehti yllättää ajaessamme kraaterin reunaa pitkin kapeaa autonlevyistä hiekkatietä ylös majapaikkaamme, saimme kokea mitä on pimeäajo safarilla. Taskulampulla näytettiin kuskillle valoa. Meltä jo hirvitti se meno, mutta tansanialainen kuskimme kaasutteli tyynesti.

Onneksi pimeässä ei nähnyt auton vieressä parin metrin päässä alkavaa kilometrin pudotusta. Äkkipysähdyksen aiheutti pimeästä eteemme ilmaantunut kafferipuhvelilauma. Hengissä siltä selvittiin ja tunnekuohut laantuivat aamuun mennessä.

[©] HS ▲

Safarireittimme lyhyesti:

Kondo - Tarangire - Manyara - (Ngorongoro) - Serengeti - Ngorongoro - Arusha.

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Tarangire

Vuonna 1970 perustettu Tarangiren kansallispuisto on 25 - 35 km leveä ja 90 km pitkä. Se on pääosin sateenvarjoakaasloiden hallitsemaa puu- ja ruohosavannia, jota täplittävät apinanleipäpuut ja termiittikeot. Tarangire tarjoaa kuivina aikoina suojapaikan eläimille, sillä Tarangire-joessa on pysyvästi vettä. Kesäkuusta lähtien alueelle saapuu vaeltavia seepra- ja gnuantilooppeja sekä kafferipuhveilta ja norsuja. Suurten eläinten lukumäärän on arvioitu olevan kuivan kauden lopulla jopa 120 000. Lintulajeja puistossa on noin 300.

Välillä on väliä safarilla ◀ [O] SL

Manyara

Vuonna 1960 perustettu Lake Manyaran kansallispuisto on verraten pieni, 330 neliökilometriä, josta maaeläimillä on käytössä vain noin 100 neliökilometrinen alue. Lake Manyara on matala suolajärvi, jolla ei ole laskujokea. Sen vedenpinta vaihtelee vuosittain rajustikin. Maisema puistossa on monimuotoinen: järven rannalla on ruohikkoinen alue, kauempana puu- ja pensassavannia ja hautavajoaman reunajyrkänteellä ikivihreää metsää. Manyara on tunnettu akaasiapuihin kiipelleivistä leijonista. Järven eteläosassa on kuumia lähteitä, veden lämpötila on 67 °C. Ngorongoron tulivuori on vielä voimissaan...

Serengeti

Ensimmäisen yön vietimme Seronera Wildlife Lodgessa, joka sijaitsee kauniilla paikalla keskellä pensassavannimaisemla. Serengeti on suurnisäkäsysteisö, mm. yli miljoona gnuta. Ruohonsyöjät tekevät joka vuosi satelden ja vihreän ruohon perässä laajan kierroksen Serengetin ja Kenian puolella sijaitsevan Masai Maran alueella. Helmikuussa niitä on runsaasti juuri Serengetin eteläosien avoimilla tasangoilla. Serengetissä on myös maailman suurin petoelänyhteisö kuten mm. 2000 leijonaa ja parisataa gepardia. Linnusto on monipuolinen monine kotoperäisine lajineen.

Kuvassa leopardi puussa.

Ngorongoro

Ngorongoron kraateri on halkaisijaltaan n. 20 km. Majapaikastamme kraaterin reunalta aukesi upea näköala kraaterin pohjalle, jossa saattoi nähdä leijonalauman, villipuhveleita ym. Aluetta kutsutaan maailman kahdeksanneksi ihmeeksi! Siellä voi nähdä lähes kaikki tyypilliset savannien nisäkkäät ja linnut. Ngorongorossa elää mm. sulppohuulisarvikuonoja, nilitä on tuotu sinne, jotta kanta ei kuolisi kokonaan sukupuuttoon. Yhtäkään nilistä emme välttämättä onnistuneet näkemään. Keskellä kraateria on Magadijärvi flamingoineen. [Q]HS ▲

Tämän kaikki haluavat nähdä! Onkohan siellä nyt sarvikuono? Vai kenties leopardi, gepardi tai leijona metsästyspuuhassa...

Tamaanit ovat afrikannorsun (*Loxodonta africana*) lähisukulaisia, kokoerosta huolimatta!

Kuvassa kivitamaani (*Heterohyrax brucei*), jolla on vaaleaa karvaa vatsassa ja silmän yläpuolella. Pituus 30 - 50 cm. Muut lajit ovat kalliotamaani ja puutamaani.

Leijona (*Panthera leo*). Naarasleijona kahden pentunsa kanssa.

Yksinäinen koirasleijona
ruokailun jälkeen.
Kosteikon äärellä on viileämpää.

Gebardi (*nonyx jubatus*) Serengetissä

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Ruokapöytä katettuna ▲

Servaali (*Leptailurus serval*), Serengeti ▼

Täplähyeena (*Crocuta crocuta*), Serengetissä ▲ Valppasakaali (*Canis mesomelas*)
Serengetissä ▼

Pahkasika (*Phacochoerus africanus*)
Serengetissä ▲

Oliivipaviaani (*Papio anubis*) Serengetissä
▼

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Vihermarakatti eli
tantalusmarakatti eli vervetti
(*Chlorocebus aethiops*) ◀

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

162

Vihermarakatti poseeraa ◀

Kirahvi (*Giraffa camelopardalis*) ja
keltanokkainen isoloisnokkeli (*Buphagus
africanus*) ▲ ▼

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Arosepra (Equus burchelli)

Kaffenpuhveita eli
afrikanpuhveita (*Syncerus caffer*)
Manyarajärvellä. ▲ ▼

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Niilinkrokotilli (*Crocodylus niloticus*)
Serengetissä ▲

Seepramangusteja (*Mungos mungo*)
Manyarajärvellä. [O] HK ►

Ja meillä kaikilla oli niin mukavaa...
Virtahepoja (*Hippopotamus amphibius*)
Serengetissä ▼

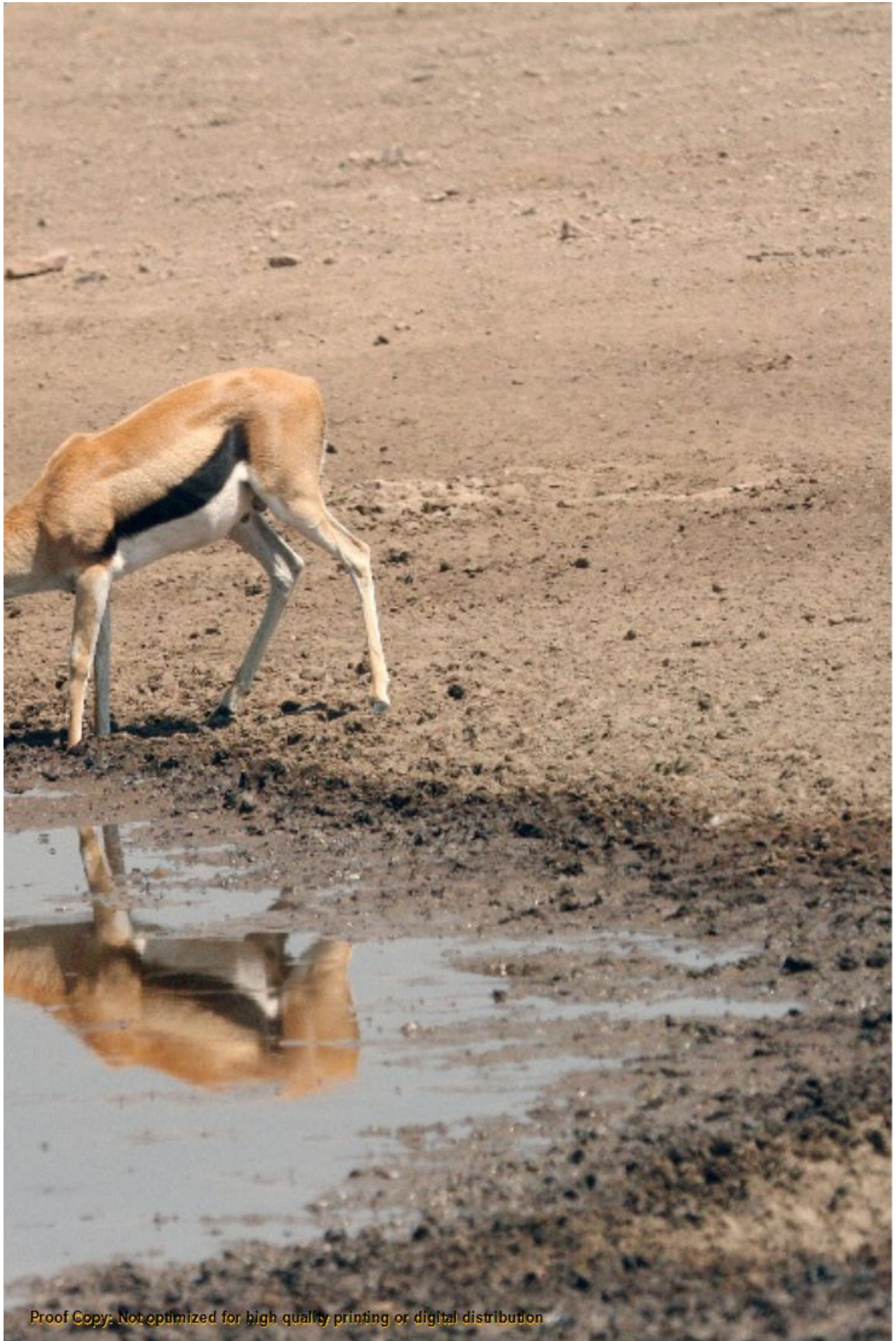

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Vesiantilooppi (*Kobus ellipsiprymnus*) ▲

Thomsoningasellilauma akaasiapuun
varjossa ►

Thomsoningaselli (*Eudorcas thomsonii*)

Juovagnulauma (*Connochaetes taurinus*)

Punalehmäantilooppi eli kongoni
(*Alcelaphus buselaphus*), Serengeti ▼

Dikidiki eli kirkindikdikantilooppi (*Madoqua
kirkii*) ▼

Impalat metsikön suojassa

Punanokkainen loisnökkeli (*Buphagus erythrorhynchus*) popsii impalan turkkiin pesiytyneitä punkkeja sekä karpäsiä.

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Mitähän tällä Coca Cola-pullon
korkilla tekisi? [O] HK ▲

Helmiseppä (*Trachyphonus
erythrocephalus*) termiittikeossa,
Tarangiressa.

◀◀ Lauman johtajuus katkolla?

Sihteeri(lintu) (*Sagittarius serpentarius*) ▲

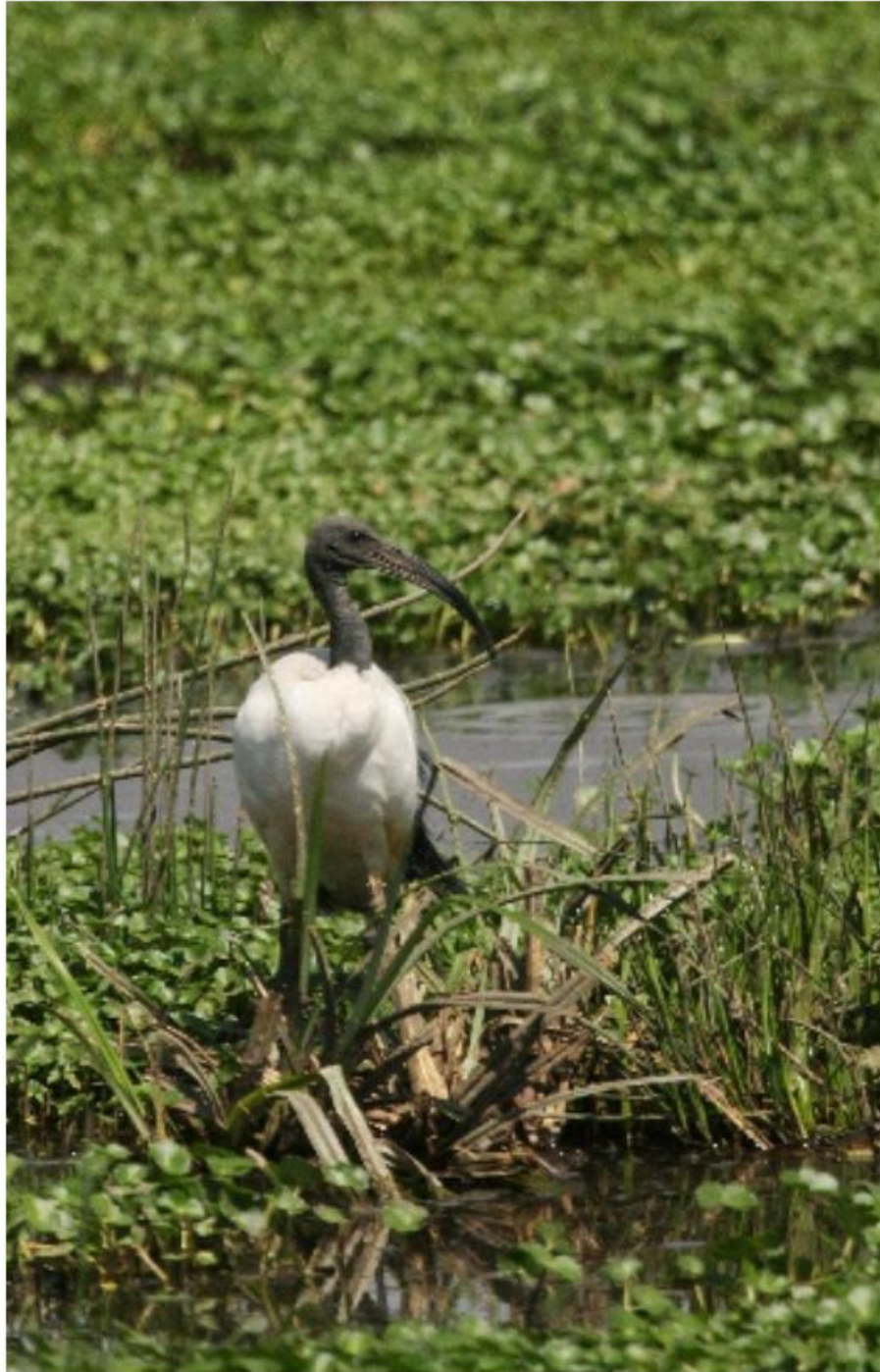
Afrikanmarabu (*Leptoptilos crumeniferus*) ▼

Pyhälibis (*Threskiornis aethiopicus*) ►►

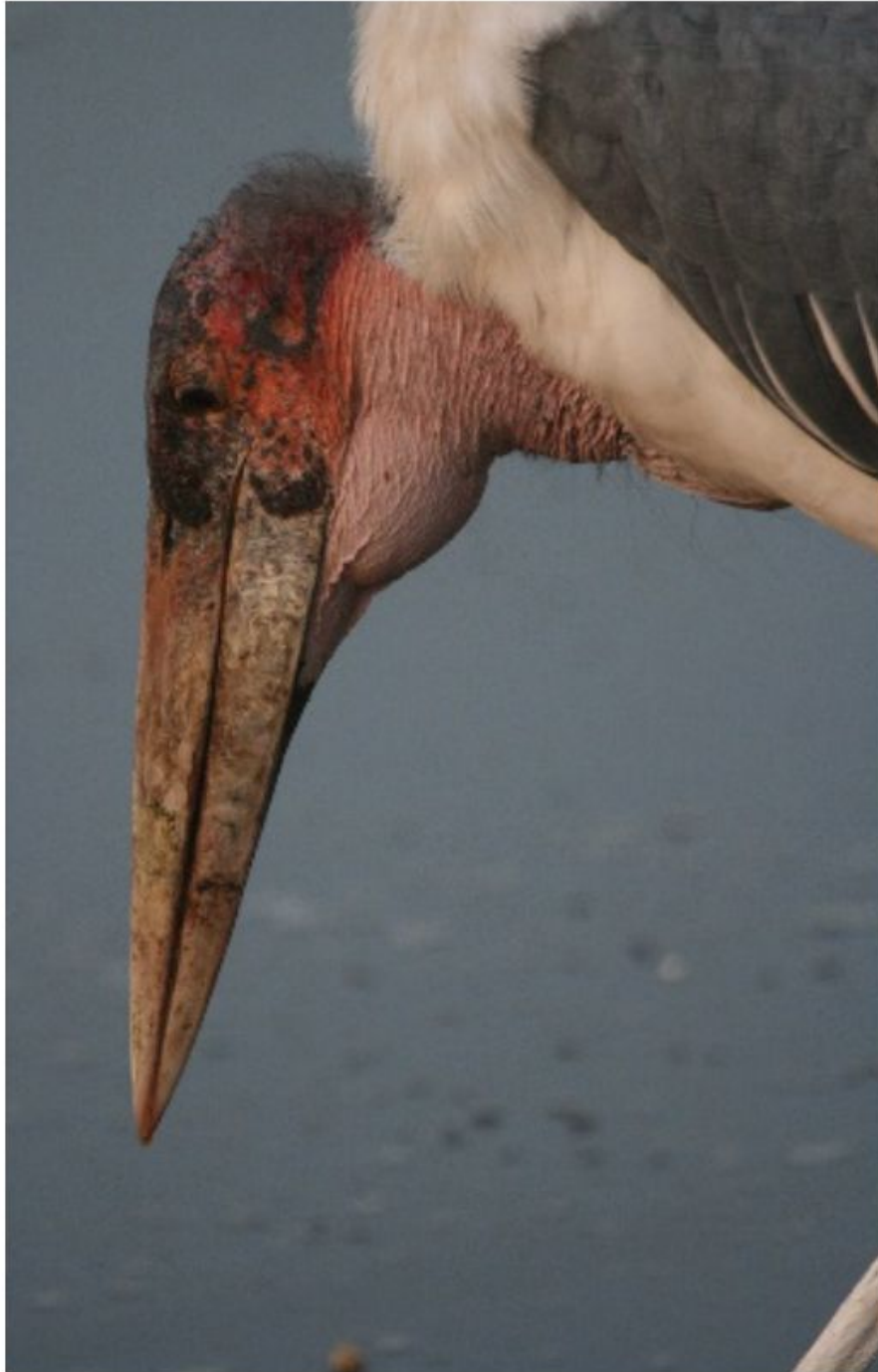

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

Afrikanmarabu tähylee veteen.

Seppähyppä (*Vanellus armatus*) ▲▼

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

180

Savannikorppikotka (*Gyps africanus*)

Lepakkohaukka (*Macheiramphus alcinus*),
lepakoiden syöjä. ▲ ▼

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Suomukorppikotka (*Gyps Rueppellii*) ▲

Kruunukurki (*Balearica regulorum*
ssp. ceciliae) ►►

Suomukutoja (*Histurgops ruficauda*)

Kyläkutoja (*Ploceus cucullatus*) ▶

Akaasiatoko (*Tockus deckeni*),
naaras. Koiraalla on punainen nokka.

Flamingoja (*Phoenicopterus roseus*) Ngorongoron Magadijärvellä ▲

Puputtajakukaali (*Centropus superciliosus*) ►►

Strutsi (*Struthio camelus*) ▲

Afrikaniibishaikara (*Mycteria ibis*) ►►

Afrikan hanhi (*Alopochen aegyptiaca*)

Keltakurkkufrankoliini
(*Francolinus leucosceptus*) ▶▶

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

192

Pumpuliturakko, 'Go away'-bird (*Corythaixoides personata*) ▲

◀◀ Savannisininäri eli säihkynäri (*Coracias caudata*)

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

Morogoronmedestäjä (*Cinnyris rufipennis*) ▲

◀◀ Somalianlauluhaukka (*Melierax poliopterus*)

Liitolepinkäinen (*Eurocephalus rueppelli*) ▲ Kuningastrappi (*Ardeotis kori*) ▼ ►

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Pitkäjalka (*Himantopus himantopus*) ▲

Loistokottarainen (*Lamprotornis superbus*) ►►

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

200

Vaikertajatunturikyhky (*Streptopelia decipiens*) ▲

◀◀ Helmikana (*Numida meleagris*)

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Candelabrapuu (Euphorbia ingens)
ei ole kaktus ▲ ▼

Seroneran lentokenttä Serengetissä
[Q] HK ►►
Candelabran kukintoja

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Kniphofiapensaita (*Kniphofia thomsonii*) Ngorongoron rinteillä

Kalliotaidetta ja safaria Tansaniassa

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

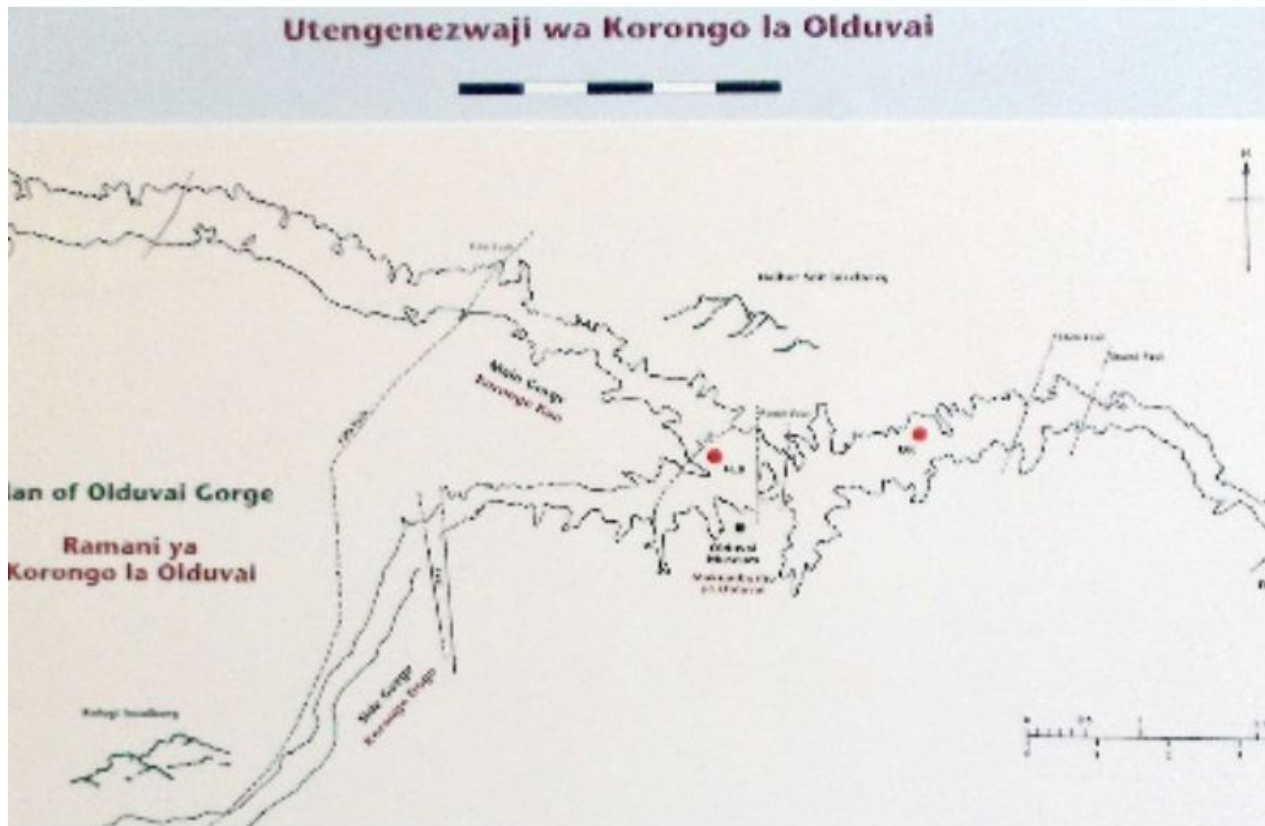
Olduvai

Olduvain rotko (Olduvai Gorge) on tärkeimpiä arkeologisia paikkoja maailmassa. Sen geologisiin kerroksiin kätkeytyy 2 miljoonan vuoden ajalta eläinten ja ihmisten evoluutio. Rotkosta on löytynyt lukuisia työkaluja sekä eläinten ja nykyihmisten edeltäjien luita. Olduvain museossa on nähtävillä kopio 3,6 miljoona vuotta sitten Laetolin tasangolla liikkuneiden hominidien jalanjäljistä. Kivettyneet jalanjäljet ovat muodostuneet tuhkaan, jota tulivuori Sadiman tuprutti Serengetin tasangolle. Laetoli on noin 40 km Olduvaista lounaaseen. Nykytiedon mukaan tämä Australopithecus afarensis (afarinetelänapina) eleli seudulla ja on suorassa evoluutioyhteydessä nykyihmiseen (Homo sapiens).

◀◀ [O] EL

Olduvain rotko on edelleen vain tutkimuskäytössä! Turistit saavat tyytyä museon antimisiin.

17.07.1959 Louis Leakeyn ollessa salirasvuoteessa Mary lähti etsimään fossiileja FLK:sta (kartta). Hän löysi pienen luunpalan ja myöhempi tutkimus paljasti kaksi hominidin hammasta. Nämä olivat ensimmäiset palat kuuluisasta Zinjanthropuksen kallosta (*Australopithecus boisei*).

The Olduvai Museum Makumbusho ya Olduvai

Mary Leakey established the Olduvai Museum in 1970 with support from the National Geographic Society.

The Orientation room was added and new exhibits were created in the Orientation, Olduvai, and Laetoli rooms in 1998 as the final phase of a collaboration between the Government of Tanzania, Department of Antiquities, and the Getty Conservation Institute in Los Angeles to conserve the hominid trackway at Laetoli.

Mary Leakey alianzisha Makumbusho ya Olduvai mwaka 1970; akisaidiwa na "National Geography Society". Chumba cha maelekezo kiliongezwa na maonyesho mapya yalitengenezwa ndani ya vyumba vya maelekezo, Olduvai na Laetoli mwaka 1998 kama awamu ya mwisho ya ushirikiano kati ya Serikali ya Tanzania Idara ya Mambo ya kale na "The Getty Conservation Institute" ya Los Angeles kuhifadhi mpito wa zama za zamadamu hapo Laetoli.

The following persons and institutions are acknowledged for generously donating exhibit materials and contributing text for the displays:

Watu na taasisi zilizoata zinaohukuriwa kwa ukarimu wa kutoa picha, michoro na kuchangia katika maonyesho:

Robert J. Blumenschine	John Harris	Mewe Leakey
Robert L. M. Campbell	Richard Hay	Richard Leakey
David Couzon	Peter Jones	Fiona Marshall
Craig Felber	Bruce Latimer	Jay H. Mattonnes
Kenneth Garrett	Hugo van Lawick	Tim D. White

National Geographic Society
Scientific American

Exhibit designed and produced by / Wachoraji na wasanyazi wa maonyesho haya ni Curatorial Assistance Inc., Los Angeles, California

Kohtaamisia

◀◀ [O] HK
Kilimanjaro

Amarula Campin henkilökuntaa ▲▼ [O] EL

Kokki Rashidi [O] HS ▼

◀ [Q] EL

Keski- ja Itä-Afrikan
kulttuurisaneistoa Rock Art
Centerissä. [O] EL ▶

Kalliomaalausten kaateliijoita. Tämä laajalle levinnyt tapa on koitumassa Afrikan kalliotaiteen tuhoaksi. Vesi kuljettaa maalauksen pigmentit kiven sisään. Maalaus häviää vähitellen näkyviä.

◀ [O] HS

Koululainen

◀ [O] HS

Rastatukka ▶ [0] HS

Oppaamme Pascal ▶ [0] HS

Puunrungon kappale mehläläspesänä
▲ [O] H8

Kangaskaupassa ▼ [O] HK

Palmen kedolla ▼ [O] EL

Marjat maistuvat ▲ [O] HS

Kätevät autonrenkaasta valmistetut
sandaalit ▼ [O] HS

Proof Copy: Not optimized for high quality printing or digital distribution

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

[O] HK▲

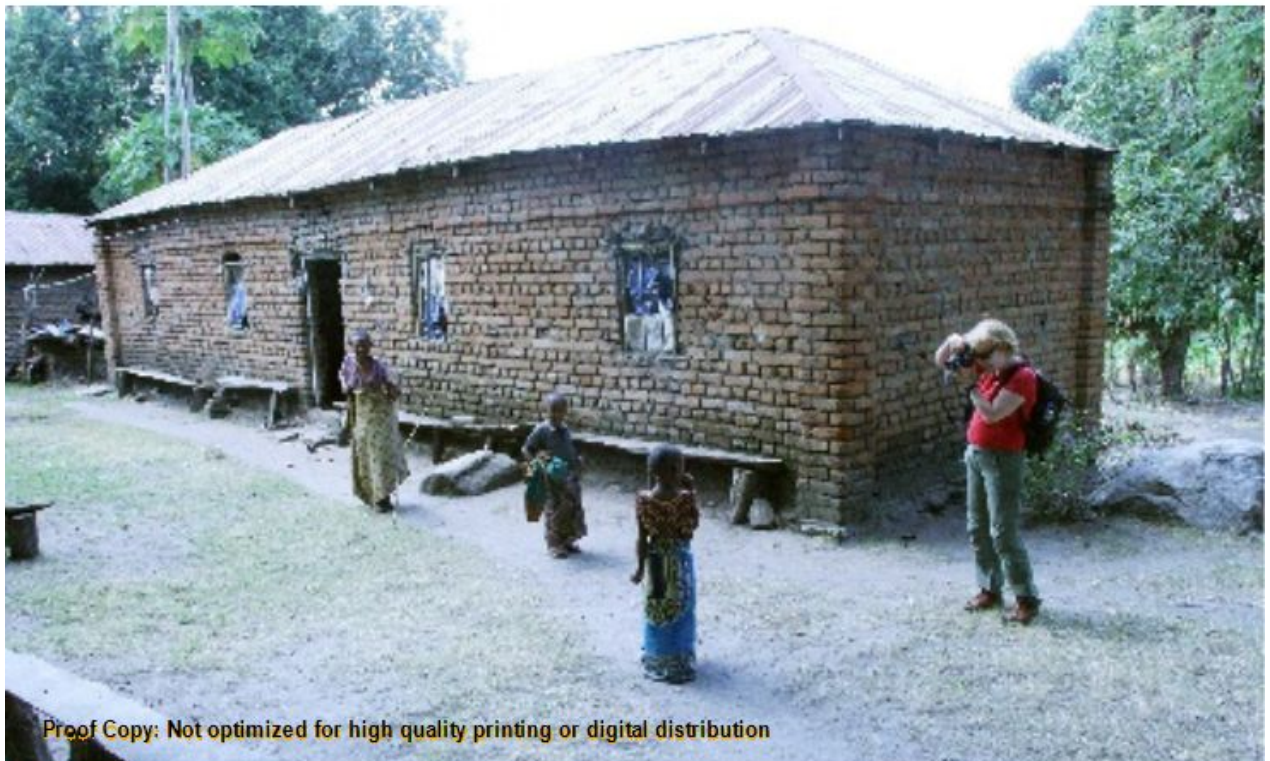
Polkupyörä on kätevä kulku- ja kuljetusneuvo maaseudulla. Autot ovat harvinaisia.

◀◀ [O] HK Autoa laitetaan safarikuntoon.

221

Matkalla Kiseseen kohtasimme karjalauman
paimenineen.
[O] EL ▲ ▼

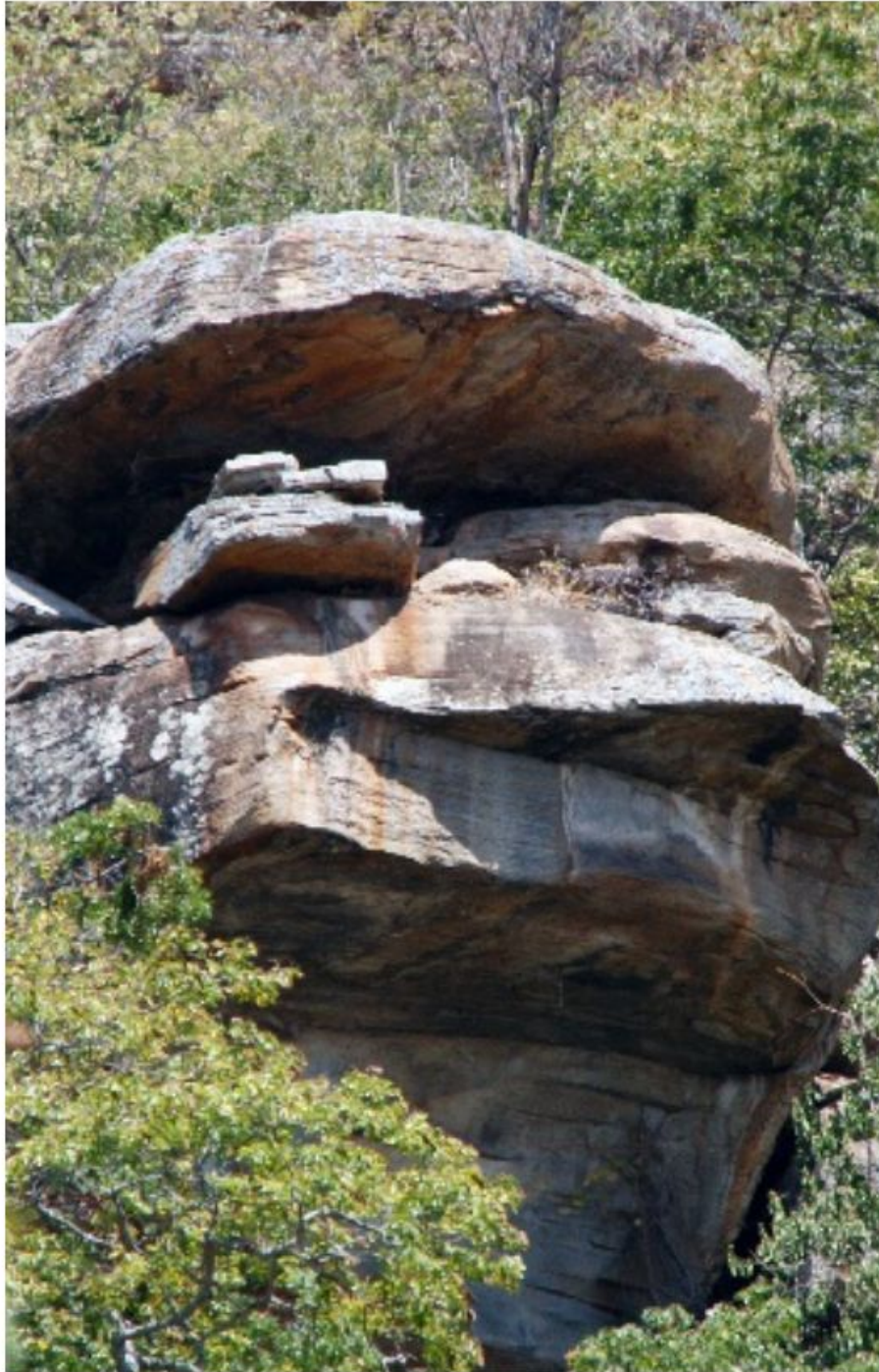

Musian kylän ilpeillä. [O] EL ▲

Hyvin pysyy. [O] HS ►

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

Manyaran järvi kulvimillaan. ▲

Vasemmalla Manyarajärveen pulppuava
Maji moto (= kuuma vesi), 67°C.

Matkamme jatkuu Manyaran
kansallispuistosta kohti Ngorongoroa.

Ohitamme Ngorongoron kraaterin reunalla
Michael ja Bernhard Grzimekin haudan.
Bernhard G. tunnetaan varmaan parhaiten
Serengetin säilyttämisen puolesta
tekemästään työstä.

◀ [O] HK

Kallojumala

◀◀ [O] EL

MICHAEL GRZIMEK
B. 4. 1894 - D. 1. 1959
HE GAVE ALL HE POSSESSED
INCLUDING HIS LIFE
FOR THE WILD ANIMALS OF AFRICA

PROFESSOR BERNHARD GRZIMEK
1909 - 1987

A LIFETIME OF CARE
FOR WILD ANIMALS
AND THEIR PLACE ON OUR PLANE
IT IS BETTER TO LIGHT A CANDLE
THAN TO CURSE THE DARKNESS

[O] HK ◀▶

Bernhard Grzimekin poika Michael menehtyi lento-onnettomuudessa Ngorongorossa v. 1959 törmättyään lentokoneellaan korppikotkaan vain 24-vuotiaana.

Bernhardin kirjasta "Serengeti ei saa kuolla" tuli maailmansensatio. Teos vaikutti olennaisesti Serengetin kansallispuiston perustamiseen. Ngorongoron kraaterin reunalta matka jatkuu kohti Serengetiä.

Piknikpaikalla Serengetissä [O] HS ▶▶

Serengetin voi tutustua myös ilmasta käsin.

 EL ◀▶

Ngorongoron kattilassa pölypyörteltä syntyy nopeasti. Myös ajoneuvot nostavat pölyä ilmaan.

Alakuvassa pölypyörre kiltää pitkän peltoaukeaa Tarangireen vievän tien varrella.

[O] EL▲▶

Katunäkymiä [0] 3L

Katunäkymiä [0] SL

Kallotaidetta ja safaria Tansaniassa

Tinga Tinga on tansanialainen taidesuuntaus, joka sai alkunsa 1960-luvulla. Suuntauksen kantaisä on Tansaniassa asunut, alkuperältään mosambikilainen Eduardo S. Tingatinga. Tinga Tingalle ovat tyypillisiä värikkäät ja tyylitellyt eläinaiheet. Dar es Salaamissa Oyster Bayn alueella on suuri tori, jolla taiteilijat myyvät Tinga Tinga -töitään. Nykyisin kuuluisia taidesuunnan edustajia ovat mm. Jaribuni ja A. Hassani.

E. S. Tingatingan maalaukset nousivat suureen suosioon Tansaniassa, niistä kehittyi oma tyyliänsä. (Käännetty wikipediasta)

◀ [O] H§

Afrikanmarabu [O] EL ▶▶

Naamio Rock Art Centerin kokoelmasta
[O] EL ▶▶▶

Sisällysluettelo

Matkalla nähtyä ja koettua	1
Tansanian ja itäisen Afrikan kalliotaiteesta	12
Amarula Camp	18
Kondoan kalliotaidealueella	28
Kisese	32
Kwa Mtea	38
Pahi	50
Cheke	70
Kolo	82
Musia	97
Maasaiden soittokivillä ja kuvakallioilla	102
Mary Leakeyn talolla	110
Kasveja	116
Kolojoella	124
Maasaiden vieraina	129
Safarielämää	138
Olduvai	203
Kohtaamisia	212

iKrajallisuutta:

- Mary Leakey: AFRICA'S VANISHING
ART- The Rock Paintings of Tanzania,
1983

- Jean Loïc Le Quellec: Rock Art in Africa -
Mythology and Legend, 2004

